

Onsdagen den 23 november

Kl. 09.00–14.41
16.00–16.18

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2022/23:8 för tisdagen den 15 november i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från näringsutskottet.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:39

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:39 Åtgärder för att nå klimatmålen
av Märta Stenevi (MP)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 december 2022.
Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid
på grund av redan inbokade engagemang.
Stockholm den 22 november 2022

Miljödepartementet
Romina Pourmokhtari (L)
Enligt uppdrag
Egon Abresparr
Expeditionschef

Interpellation 2022/23:41

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:41 Nya stambanor i järnvägssystemet
av Gunilla Svantorp (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 9 december 2022.
Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.
Stockholm den 21 november 2022

Infrastrukturdepartementet
Andreas Carlson (KD)
Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2022:25 Miljömässig hållbarhet vid statlig upphandling – på rätt väg men långt kvar

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Skrivelse
2022/23:23 till miljö- och jordbruksutskottet

EU-dokument
COM(2022) 461, COM(2022) 462 och COM(2022) 571 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 7 februari 2023*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Civilutskottets betänkanden
2022/23:CU2 Ett oberoende tvistlösningsförfarande för kollektiva hyres-
tvister
2022/23:CU3 Bolags rörlighet över gränserna inom EU
2022/23:CU4 Riksrevisionens rapport om fastighetsbildningen i Sverige

§ 6 En ny beteckning för kommuner på regional nivå och vissa frågor om regionindelning (vilande grundlagsförslag)

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU2
En ny beteckning för kommuner på regional nivå och vissa frågor om regionindelning (vilande grundlagsförslag) (prop. 2018/19:162, bet. 2019/20:KU3 och rskr. 2019/20:48)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU8

En ny riksbankslag (vilande grundlagsförslag m.m.) (prop. 2021/22:41 delvis, bet. 2021/22:KU15, rskr. 2021/22:341, prop. 2021/22:169 och prop. 2021/22:215)

*En ny riksbankslag
(vilande grundlagsförslag m.m.)*

föredrogs.

Anf. 1 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! I dag ska vi slutligen fatta beslut om en ny riksbankslag och lagar som hör till ärendet. Det innebär att vi får en ny lag för Sveriges riksbank från den 1 januari 2023.

Man kan inte säga annat än att vägen hit har varit lång. Jag är en av dem som har haft förmånen att ha fått delta från start till mål i arbetet. Det har varit ända från den parlamentariska utredningen som tillsattes i december 2016 och över ett delbetänkande om kontanthanteringen. Arbetet har gått vidare med att få fram ett slutbetänkande som överlämnades till regeringen 2019. Därefter har det skett genom en aktiv process och dialog mellan departementet och partiföreträdare i finansutskottet. Det har pågått fram till dess att regeringen lämnade en proposition till riksdagen i november 2021.

Mot bakgrund av att det krävs ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen för att få allt på plats behandlades detta förslag första gången av den förra riksdagen. Nu är vi här och ska behandla och fastställa förslagen i en andra omgång, och vi ska fatta beslut i dag.

Att processen har varit lång är fullt rimligt. Verkligheten har på många sätt förändrats sedan den gamla riksbankslagen trädde i kraft 1989. Det nya ekonomisk-politiska landskapet bland annat när det gäller växelkursregimen, avregleringen och internationaliseringen av de finansiella marknaderna och inte minst vårt EU-medlemskap ställer krav på att Riksbanken omfattas av en modern och ändamålsenlig lagstiftning.

Herr talman! För oss socialdemokrater har det varit av största vikt att nå en så bred parlamentarisk enighet som möjligt om den nya lagen, och det har vi också uppnått. Riksbanken är en central aktör i Sveriges finansiella system.

Grunduppdraget att säkra att svenska pengar håller sitt värde över tid och att upprätthålla ett effektivt betalningsväsen är avgörande såväl för samhället som helhet som för enskilda medborgare. Därför menar vi att en politisk otydlighet om Riksbankens mandat vore djupt olycklig.

Den nya lagen och ändringar i andra lagar som berörs klargör nu Riksbankens ställning som en oberoende centralbank. Riksbanken ska finansiera sin egen verksamhet och vara finansiellt oberoende av staten. Samtidigt stärks nu förutsättningarna för demokratisk granskning, öppenhet och insyn i bankens verksamhet.

Riksbankens ansvar för penningpolitiken, det finansiella systemet, betalningsmedel, fredstida krissituationer och höjd beredskap samt internationell verksamhet blir nu tydligt. Det ansvar, de befogenheter och de verktyg som Riksbanken förfogar över inom respektive område klargörs med den nya lagen.

Det blir också tydligt hur Riksbanken ska hantera olika ansvarsområden inom sig och i förhållande till Finansinspektionen och Riksgäldskontoret.

Herr talman! I den nya lagen formuleras prisstabilitetsmålet om från att har uttryckts som att ”upprätthålla ett fast penningvärde” till att nu uttryckas med att ”målet är att upprätthålla en låg och stabil inflation”. Den nya lagen klargör också att Riksbanken, utan att åsidosätta prisstabilitetsmålet, ska ta realekonomiska hänsyn och bidra till en balanserad utveckling av produktion och sysselsättning, vilket har varit ett viktigt mål för oss socialdemokrater.

Att Riksbanken förfogar över prisstabilitetsmålet utformning är av central betydelse för den ekonomiska politiken och samhällsekonomin. Därför är det viktigt att eventuella förändringar av prisstabilitetsmålet som Riksbanken vill göra ska prövas här i Sveriges riksdag. Om riksdagen inte vill godta ett sådant förslag från Riksbanken ska det tidigare målet gälla.

Riksbankens finansiella oberoende stärks i och med de nya regler som införs om vinstdisponering, det egna kapitalet och upplåning av valutareserven. Förhållandet till unionsrätten tydliggörs. Det blir också tydligt att Riksbanken ska tillämpa det växelkurssystem som regeringen beslutar om.

Riksbankens roll för kontanterna i samhället regleras. Bland annat blir det tydligt att Riksbanken har ansvar för att det finns kontanter i hela Sverige. Riksbanken får skyldighet att driva minst fem depåer för lagring och ut- och inlåning av sedlar. Det blir tydligt att Riksbanken ska se till att allmänheten ska kunna göra sina betalningar under fredstida kriser och höjd beredskap. Riksbanken ska vidare identifiera hot mot en hållbar utveckling, och i Riksbankens internationella arbete ska utgångspunkten vara att riksdagens och regeringens övergripande ståndpunkter gäller.

Vissa organisationsförändringar genomförs också. Direktionen minskas från sex till fem ledamöter, och ett ansökningsförfarande införs för att anställa nya direktionsledamöter. Samtliga ledamöter i riksbanksfullmäktige och direktionen ska anmäla innehav av finansiella instrument till riksdagen. Riksbanksfullmäktige får i uppgift att ansvara för beslut om bankens disposition av årets resultat, och riksdagen ska godkänna detsamma.

Herr talman! Eftersom Riksbanken är en myndighet direkt underställd riksdagen vill jag särskilt för kammaren framhålla det utökade ansvar som finansutskottet genom den nya lagen får när det handlar om att granska hela Riksbankens verksamhet, alltså inte enbart penningpolitiken och i någon mån den finansiella stabiliteten.

Det utökade ansvaret innebär till exempel att Riksbanken kan kallas till utskottet regelbundet för att höras om andra frågor som nu omfattas av lagen. Det gäller till exempel kontanthanteringen eller krisberedskapsfrågor.

Utskottets ansvar kommer till uttryck i riksdagsordningen, och finansutskottets medel utökas med 5 miljoner kronor från och med 2023 för att vi i utskottet ska kunna utöva det nya ansvaret.

Jag vill därför för kammaren nu redovisa att finansutskottet redan under förra veckan fattat inledande beslut om formerna för det utökade granskningsansvaret.

En fast arbetsgrupp inom utskottet kommer att formas, som tillsammans med kanslipersonal fortlöpande kommer att planera och leda granskningsarbetet inför beslut i utskottet och i förekommande fall här i kammaren. Utskottet kommer också att utveckla formerna för kontinuerlig granskning av riksbanksfullmäktiges och direktionens värdepappersinnehav.

Avslutningsvis: De beslut vi fattar i dag om en ny riksbankslag innebär att ett omfattande lagstiftningsarbete går i mål. Såväl regeringsformen som riksdagsordningen ändras, en ny riksbankslag kommer på plats och ett flertal lagar ändras.

Jag vill tacka övriga partiets företrädare för ett gott samarbete under de år då resan har pågått, och jag vill rikta ett särskilt tack till berörd kanslipersonal i finansutskottet och konstitutionsutskottet som har arbetat med detta stora lagstiftningspaket. Tack!

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen.

(Applåder)

Anf. 2 ALI ESBATI (V):

Herr talman! Eftersom förslaget om en ny riksbankslag också innebär en del grundlagsändringar behandlas det i två omgångar. Dessa förslag har varit vilande sedan i somras. Vänsterpartiet har några yrkanden, som jag kommer att återkomma till.

Men jag konstaterar – i likhet med det jag gjorde när frågan lite nödortfött var uppe till behandling strax före riksdagens sommaruppehåll – att processen runt den nya riksbankslagen trots sin omfattning egentligen inte har inneburit någon samhällsdebatt om penningpolitikens grundläggande utformning.

Riksbanksutredningen och den efterföljande propositionen om en ny riksbankslag berör mycket noggrant de olika delarna av Riksbankens verksamhet. Men den högst politiska frågan om penningpolitikens så kallade autonomi eller självständighet har varit en förgivettagen utgångspunkt och inte föremål för debatt.

Fokuset på frågor om former för beslut och utvärdering innebär i praktiken att det inte har blivit någon större diskussion om det som är själva kärnan i verksamheten: hanteringen av inflationen och dess effekter för hushållen och samhällsekonomin. Detta blir lite märkligt och paradoxalt. Vi har till exempel debatten i dag, med få deltagare och med Vänsterpartiets motion som den enda, i ett läge när inflationen, bakgrunden till den och hanteringen av den framåt är brännande samhällsekonomiska frågeställningar.

Herr talman! Vi ser i dag en dramatiskt förändrad situation i världsekonomin och i den svenska ekonomin, där vi har en längre period med mycket låg inflation och låga räntor bakom oss samtidigt som en del tillgångspriser har ökat kraftigt över tid. Denna situation har förbytts i en situation med mycket snabba prisökningar på en rad varor och tjänster.

Bakgrunden är bland annat globala utbuds- och koordinationsproblem efter covidpandemin och effekterna av Rysslands angreppskrig mot Ukraina. Det är svårt att i dag veta hur beständiga eller ”kletiga” prisökningarna kommer att vara, men det är lätt att se att de redan får betydande negativa effekter för hushåll som har små marginaler. Det är också lätt att se att sättet man hanterar den samlade ekonomiska politiken på från statligt

håll spelar stor roll för denna inflationschocks avtryck på både kort och lång sikt.

I det läget sitter Riksbanken med sitt prisstabilitetsmål som helt övergripande och med räntorna som i princip enda vapen – inte för att få ned inflationen, utan för att få ned inflationsförväntningarna. Det går att diskutera klokheten i detta fram och tillbaka, inte minst när det gäller vad det får för effekter på lönebildning och arbetslöshet och därmed på vilka grupper det är som får bära de tyngsta bördorna då. Men poängen här är att en egentlig debatt om penningpolitiken inte kan föras – eller den förutsätts i alla fall inte ha någon påverkan på den faktiska penningpolitiken – trots att detta, alltså effekterna på inkomstfördelning och på samhällsekonomin långsiktiga utveckling, ju är genuint politiska frågeställningar.

Vi har här att göra med teorier och föreställningar som har styrt viktiga delar av den ekonomiska politiken sedan 90-talet. I det här fallet handlar det om idén att denna del av politiken ska anses stå över eller utanför andra politiska överväganden och styras av andra regler och faktiskt också av andra mål. Och det är då inte genom allmän, intellektuell skärpa som detta lever vidare, utan genom att det har blivit kodifierat och institutionaliserat. När det gäller Riksbanken och penningpolitiken går det ju ända in i EU-traktat och i svenska grundlagar.

Med detta sagt, herr talman, kan jag konstatera att mycket av det som har gjorts i riksbanksutredningen och i processen inför propositionen är välgrundat och även på flera områden innebär steg framåt, bland annat att det ”tydliggörs att Riksbanken inom ramen för penningpolitiken ska ta realekonomiska hänsyn”.

Det finns även positiva och mer tydliga skrivningar om finansutskottets granskning, och det finns bra förtydliganden gällande kontanthandlingen och Riksbankens roll för den.

Några ord slutligen om Vänsterpartiets reservation där vi framför att vi hade velat se tillägg eller ändringar i den nya lagen: Vi vill att riksbankslagen ska kompletteras med ett sysselsättningsmål och att detta mål inte ska vara underordnat inflationsmålet. Det är svårt att se hur hänsyn till realekonomiska faktorer och viljan att främja en ”balanserad” utveckling ska fungera effektivt om inte sysselsättning och arbetslöshet har en särställning i bedömningen av ekonomin. Det är genom organiserat, produktivt arbete som välbästand och välfärd byggs upp, och det måste vara en central uppgift för den ekonomiska politiken att främja detta.

Ett sådant dualt mål för penningpolitiken som Vänsterpartiet fört fram i såväl riksbanksutredningen som i följdmotionen till propositionen föreslog för övrigt även LO i sitt remissvar på Riksbankskommitténs betänkande. Dåvarande regering menade då i propositionen att detta skulle strida mot unionsrätten.

Utan att öppna för en generaldiskussion om EU-rätten på området kan jag konstatera att Sverige i många år har haft en lagstiftning som enligt kommissionen strider mot EU-rätten, detta eftersom Sverige inte har infört euron som valuta och inte heller anpassat lagstiftningen till ett sådant införande. Eftersom det – som väl är – inte tycks finnas en majoritet i Sverige för att vi ens på lite längre sikt ska gå med fullt ut i EMU är det en rimlig bedömning att Sverige inte heller behöver anpassa sig till det mål för penningpolitiken och den beslutsordning för målet som gäller i ECBS, alltså det europeiska centralbankssystemet, och EMU. Detta är sålunda ett beslut

som borde ligga i våra egna händer, och det vore värdefullt både principiellt och i praxis om den svenska riksdagen utnyttjade och prövade detta utrymme. Detta är alltså vad Vänsterpartiet föreslår i följdmotionen till propositionen.

Vänsterpartiet föreslår även att riksdagen ska ha initiativrätt och bestämma de mer precisa målen för penningpolitiken, inklusive det realekonomiska målet, som jag nämnde. I förslaget till ny riksbankslag finns visserligen formuleringen att preciseringen av målet ska ”förankras i demokratisk ordning”. Men det är Riksbanken som ska ha exklusiv initiativrätt att precisera prisstabilitetsmålet.

Detta är en svårförklarlig ordning, och även i detta fall borde riksdagen agera för att utnyttja en förvisso snävt tilltagen juridisk slingringsmån under EU-rätten.

Med detta yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 3 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Styrka och säkerhet – så stod det på sedlarna förr i världen. Jag tittade i morse, och jag tror inte att det står så längre, i varje fall inte på den hundralapp och tjugolapp som jag hade i plånboken.

Hinc robur et securitas – härav styrka och säkerhet. Detta kom till en gång för att det här med att kunna lita på pengar och på penningvärdet är en förutsättning för att man ska kunna utvecklas. Det är en förutsättning för att få en bra utveckling i ett samhälle, naturligtvis tillsammans med skydd för individens frihet, rättssäkerhet, skydd för tillgångar och liknande. Därför är det så oerhört viktigt med Riksbanken – den möjliggör för alla svenskar att vara kreativa och att arbeta långsiktigt och framåt.

Men det förutsätter att jag kan lita på den institution som står bakom. För handen på hjärtat – en papperslapp eller en liten plåtbit har inte alls det värde som står tryckt på den, utan värdet säkras av en institution som ligger bakom, en institution som vi måste kunna lita på, en riksbank. För att ta det ännu ett steg längre är det klart att en etta eller en nolla i ett datanätverk någonstans också behöver ha den institutionella garantin för att vara pålitlig. Därför tryckte man de här latinska orden om styrka och säkerhet på sedlarna en gång i tiden för att säga: Vi har tänkt igenom detta. Vi har ett system som garanterar värdet, ett värde som är centralt för att samhället ska fungera. Därför är också detta en grundlag.

Men i detta, herr talman, ligger naturligtvis också att vi måste följa med tiden. Vi har alltmer internationellt samarbete. Metallvärdena som en gång var internationella är kanske inte det fullt ut i dag. Men framför allt måste vi samarbeta med andra. Vi måste ha nya system för att säkra dessa tillgångar. Vi måste ha nya instrument. Vi måste alltså modernisera den grund för säkerhet som Riksbanken ger, och det är en sådan modernisering som Riksbankskommittén har kommit med.

Det är också detta den nya riksbankslagen handlar om: att ta in alla nya konsekvenser genom att vidga och bredda instrument och internationellt samarbete. Det handlar även om synen att när det blir kris kanske inte de där ettorna och nollorna fungerar, och då behövs en fungerande kontant-hantering.

Prot. 2022/23:25

23 november

*En ny riksbankslag
(vilande grundlags-
förslag m.m.)*

Förslaget innebär ett antal ändringar i regeringsformen, så som Ingela Nylund Watz utförligt har beskrivit. Det innebär också en förändring i riksdagsordningen. Allt detta syftar till att få en modernitet i systemet som ändå klarar av att säkra värdet så att vi alla kan lita på de utställda pengarna.

Herr talman! Förslaget innebär också en förnyad riksbankslagstiftning som i väldigt hög grad tar upp dessa förändringar och konkretiserar vad som ska utföras. Det gäller sådant som direktionens storlek och rekrytering, men det som kanske flest av oss kommer att kunna konstatera är att det görs väldigt tydligt att det ska finnas en kontanthantering som fungerar även i situationer av kris i Sverige – fredstida kris, står det i lagförslaget. På sikt ska det finnas sex depåer som har kontanthantering.

Så här långt i förslaget är samtliga överens: Vi behöver uppdatera regeringsform och riksdagsordning, och vi behöver en ny riksbankslag. Denna enighet tror jag är oerhört väsentlig för att vi ska bygga det förtroende som hela ärendet handlar om. Så långt, herr talman, tycker jag att allting är lugnt och bra.

Sedan finns det en reservation. Jag har full förståelse för att man vill lägga in sysselsättning eller, som vi ibland brukar kalla det, arbetslinjen på så många ställen som möjligt. Detta är dock snarare en fråga för ekonomisk politik än något att reglera i lag. Att reglera i lag vad man kan och inte kan göra eller ska och inte ska göra beskär handlingsmöjligheten i framtiden för dem som har att hantera detta. Jag tror att det är lite feltänkt att göra systemet så överbestämt.

Som jag sa inledningsvis är stabiliteten i växelkursen avgörande för våra medborgares sätt att agera och ta hand om den här frågan. Därför vill jag yrka avslag på reservationen i konstitutionsutskottets betänkande.

Sammanfattningsvis, herr talman: För mig är detta en väldigt positiv förändring. Det är positivt med enigheten. Den kommer att tjäna oss väl. Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag till beslut och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 8 Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut (vilande grundlagsförslag)

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU9

Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut (vilande grundlagsförslag) (prop. 2021/22:40, bet. 2021/22:KU12 och rskr. 2021/22:220)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 9 Ökad insyn i ägandet av radio- och tv-företag

Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU13

Ökad insyn i ägandet av radio- och tv-företag (prop. 2021/22:262)
föredrogs.

Anf. 4 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vem eller vilka intressen är avsändare av en viss information? Det är en av vår tids kanske viktigaste konsumentupplysningsfrågor. Men det är också en av de svåraste.

Medielandskapet har förändrats i snabb takt de senaste åren, och utvecklingen visar inga tecken på att avstanna. Därför är det än mer angeläget att vi medborgare får information, eller kan ta reda på information, om vilka intressen som står bakom olika medietjänster.

Medietjänster har stor betydelse för allmänhetens möjligheter att få information och bilda sig en välgrundad uppfattning om olika förhållanden och skeenden i samhället, allt från lokala händelser till internationella frågor. Den som äger en leverantör av medietjänster har stora möjligheter att påverka vilken typ av innehåll och information som förmedlas. Det framgår dock inte alltid tydligt vem som står bakom det innehåll som sprids.

Att information om vem som äger en leverantör av medietjänster lämnas på ett enkelt sätt kan ge oss medborgare som använder dessa tjänster möjlighet att värdera innehållet i och trovärdigheten hos tjänsten. I förlängningen kan sådan information innebära att förutsättningarna för yttrandefriheten och den fria åsiktsbildningen stärks eftersom användarna ges möjligheter och förutsättningar att bilda sig en uppfattning om just innehållet.

År 2020 bedömde den förra regeringen i propositionen *En moderniserad radio- och tv-lag* att det kunde finnas skäl att överväga att införa krav på att leverantörer av medietjänster ska tillhandahålla information om sin ägarstruktur, inbegripet också verkliga ägare. Det hängde ihop med krav som EU-direktiv på området ställer. Det är dessa förslag vi behandlar i dagens debatt. Förslagen innebär att fler leverantörer av medietjänster ska lämna information till mottagarna och att omfattningen av den information som ska lämnas utökas jämfört med vad som gäller i dag.

Vilka uppgifter är det då det handlar om? Jo, det handlar om grundläggande uppgifter som namnet på den som äger leverantören och om denne ingår i en koncern eller i ett nära samarbete med andra företag eller organisationer, det vill säga uppgifter om ägarstrukturen. Utöver detta bör även, i förekommande fall, ägarens organisationsnummer anges.

Är det tillräckligt? Det tål att diskuteras. Om leverantören har en komplex ägarstruktur skulle det ändå vara svårt för användaren att bedöma vem som har det avgörande inflytandet hos en medietjänstleverantör. I en sådan situation kan dock uppgifterna ge användaren information om vilka möjliga aktörer som står bakom informationen, vilket till syvende och sist ökar möjligheterna att värdera innehållet.

Det borde ligga i alla seriösa medietjänsters intresse att enkelt kunna och vilja tillhandahålla den här typen av uppgifter.

Prot. 2022/23:25

23 november

*Ökad insyn i ägandet
av radio- och tv-företag*

Herr talman! Centerpartiet har i sin reservation i ärendet anfört att förslagen kring tillsyn och sanktioner är vagt formulerade och att man därför vill ha en uppföljning av hur lagstiftningen faller ut. Det är en rimlig synpunkt. Att utvärdera hur lagstiftning faller ut är dock någonting som vi ständigt gör och ständigt återkommer till. Vi anser att detta kan tillgodoses utan ett tillkännagivande på området, men det är som sagt en rimlig synpunkt. Vi får åtminstone anledning att politiskt återkomma om lagstiftningens resultat är otillfredsställande.

Herr talman! I det omfattande informationssamhälle som vi lever i, där både desinformation och propaganda lätt och snabbt får fäste, krävs en transparens för oss medborgare för att kunna bedöma avsändarens eventuella intentioner eller intressen. Det är en viktig del i demokratin. Därför är denna lagändring angelägen.

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C):

Herr talman! Vi befinner oss i ett medielandskap stätt i snabb förändring. I detta landskap tar den genomsnittlige mediekonsumenten in information via en mängd olika kanaler, till skillnad från i min barndom, då utöver det skrivna ordet statlig television och statlig radio var allena rådande som informationskällor om händelserna ute i världen.

I ett sådant landskap som vi har i dag, med oerhört många olika avsändare, blir det allt svårare att veta vem eller vilka som står bakom ett visst budskap. Samtidigt är det så att den bild vi skapar oss av världen och sakernas tillstånd i den i mångt och mycket beror på vilka källor vi använder oss av i vår informationsinhämtning. För att kunna bilda sig en välgrundad uppfattning om hur saker och ting förhåller sig och vad som händer i samhället i stort är det viktigt att kunna identifiera källan för att rätt kunna värdera informationen.

Sammantaget är det högst angeläget att ge mediekonsumenten faktisk möjlighet att ta reda på vem som ligger bakom ett budskap, och det på ett så enkelt sätt som möjligt. Det är just detta som det betänkande vi nu avhandlar syftar till: att den som lyssnar till en radiosändning eller tittar på en tv-sändning enkelt ska kunna ta reda på vem som står bakom den. Med de lagändringar som nu antas blir leverantörer av medietjänster skyldiga att tillhandahålla uppgifter om ägarförhållandena. Dessa uppgifter ska lämnas på ett så enkelt sätt som möjligt, så att användaren av en tjänst kan värdera innehållet och trovärdigheten i tjänsten.

Herr talman! De uppgifter som leverantören ska lämna är dels namnet på den som äger leverantören, dels uppgifter om ägarstrukturen, vilket handlar om huruvida ägaren ingår i en koncern eller i ett nära samarbete med andra företag eller organisationer, som Ida Karkiainen sa. Samtidigt införs en sanktionsbestämmelse för den leverantör som inte följer lagen. I sådana fall får Myndigheten för press, radio och tv förelägga leverantören, vid äventyr av vite, att lämna nödvändiga uppgifter om ägare.

Centerpartiet välkomnar förslaget men anser att det föreslagna systemet, med tillsynsmyndighet och sanktionssystem, är väl vagt. Vi saknar en granskningsfunktion vid överlåtelser, där alltså leverantören får nya ägare, och för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag, som också kan påverka ägarförhållandena.

Det är sedan tidigare känt att utländsk makt har strategiska intressen av att påverka svensk debatt och på sikt vårt lands handlingsfrihet. Därför är det viktigt att söka höja trösklarna för sådana påverkansoperationer i syfte att hindra dem, naturligtvis med respekt för grundlagarna. Vår bedömning är att EU-kommissionens regelverk för granskning av utländska direktinvesteringar som kan påverka säkerhet och allmän ordning ger utrymme för detta.

Vi anser därför att det skyndsamt bör inrättas en säkerhetspolitisk granskningsfunktion även för utländska direktinvesteringar i svenska medieföretag, inte i syfte att stoppa utländskt ägande i svenska medier utan i syfte att stå bättre rustade mot verksamhet som kan utgöra ett hot mot svensk demokrati, exempelvis om utländska direktinvesteringar riskerar att påverka möjligheten till fria och oberoende medier i hela Sverige.

Med tanke på säkerhetsläget är det också angeläget att följa upp om de lagändringar vi nu antar verkligen fungerar och uppnår avsedd effekt. En sådan uppföljning bör initieras snart efter att förslagen har trätt i kraft för att det ska vara möjligt att snabbt se vad som kan behöva åtgärdas.

Jag yrkar därför bifall till reservationen under punkt 2.

Anf. 6 VICTORIA TIBLOM (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Vi behandlar nu konstitutionsutskottets betänkande KU13, som föreslår ökad insyn i ägandet av radio- och tv-företag. Lagförslaget innebär bland annat att det inte bara är programföretag som sänder tv och leverantörer av beställ-tv som ska tillhandahålla den efterfrågade informationen, utan samtliga leverantörer av medietjänster.

Medielandskapet förändras ständigt. Därför behöver även våra existerande lagar uppdateras för att i möjligaste mån hålla jämna steg med utvecklingen. Denna proposition är en välkommen förändring och uppdatering.

Antalet leverantörer av medietjänster har ökat markant det senaste decenniet, och det är viktigt att säkerställa att mottagarna har tillgång till relevant information. Den som äger en leverantör av medietjänster har stora möjligheter att påverka vilken typ av information och innehåll som förmedlas. Att användaren får tillgång till informationen om ägandeförhållandena innebär en möjlighet att värdera innehållet och trovärdigheten i tjänsten.

Regeringens bedömning är att förslaget bara medför en marginell ökning av den administrativa bördan hos berörda parter, vilket också är en viktig synpunkt. Det ska vara enkelt och smidigt, både för medieleverantörer och för mottagare.

De remissinstanser som har beretts möjlighet att yttra sig, exempelvis JO, Justitiekanslern, Myndigheten för press, radio och tv och leverantörer av medietjänster, har inte haft några synpunkter på förslaget.

Därför, herr talman, kan vi inte annat än instämma i konstitutionsutskottets förslag att anta regeringens förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen och lag om ändring i lagen om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster.

Prot. 2022/23:25
23 november

*Ökad insyn i ägandet
av radio- och tv-företag*

Anf. 7 LARS ENGSUND (M):

Herr talman! Påhittade nyheter, lögnar och konspirationsteorier, det vill säga fake news, eller desinformation, som det heter på svenska, har dessvärre blivit ett kraftfullt politiskt vapen. Vi blev till exempel påmind om detta i samband med ryska mediers rapportering om kriget i Ukraina. Ett annat exempel är olika mediers rapportering om covidpandemins orsak och verkan.

Jag vill kunna lita på våra medier. Jag vill kunna vara källkritisk. Jag vill kunna följa upp vilka som står bakom mediebolagen med avseende på ägarskap och ägarstruktur. Det är för mig en viktig del i källkritiken av mediers förmedlade budskap.

Under senare år har medielandskapet genomgått stora förändringar. Det finns i dag en uppsjö av olika medietjänster som vi användare kan ta del av. De radio- och tv-företag av olika slag som finns har stor betydelse för allmänhetens möjlighet att få information och bilda sig en välgrundad uppfattning om olika förhållanden och skeenden i samhället, exempelvis genom nyhetssändningar och faktagrogram. Det kan vara information om allt från lokala händelser till världsnyheter.

Herr talman! Den som äger en leverantör av medietjänster har stora möjligheter att påverka vilken typ av innehåll och information som förmedlas. Det finns alltså goda skäl till att information om vem som äger en leverantör och om dess ägarstruktur ska vara tillgänglig. Detta ger oss användare bättre möjlighet att värdera innehållet och trovärdigheten i de förmedlade budskapen.

Jag yrkar således bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

*Förvalsalternativet
inom premiepensionen*

§ 10 Förvalsalternativet inom premiepensionen

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU5
Förvalsalternativet inom premiepensionen (prop. 2021/22:280)
föredrogs.

Anf. 8 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Vi debatterar nu socialförsäkringsutskottets betänkande *Förvalsalternativet inom premiepensionen*. Där behandlas regleringen av Sjunde AP-fonden och förvaltningen av premiepensionen åt dem som inte själva har valt fonder för sin premiepension, det vill säga det så kallade förvalsalternativet.

Sjunde AP-fonden är den största aktören inom premiepensionssystemet. Vid utgången av 2021 förvaltade fonden 970 miljarder, alltså närmare två tredjedelar av de totala tillgångarna i systemet.

Förslagen i betänkandet innebär bland annat att Sjunde AP-fonden får större möjligheter att placera medel i vissa slags tillgångar och att målet för Sjunde AP-fondens fondförvaltning även i fortsättningen kommer att vara detsamma som målet för premiepensionssystemet i stort, det vill säga ett sparande av hög kvalitet som ska ge trygga pensioner.

Vidare införs också ett hållbarhetsmål för Sjunde AP-fonden som innebär att förvaltningen ska ske på ett som man säger föredömligt sätt. Vid förvaltningen ska särskild vikt fästas vid hur en hållbar utveckling kan främjas utan att det görs avkall på det övergripande målet för placeringsverksamheten.

Denna nya inriktning ligger helt i linje med de förändringar som sedan tidigare gjorts i Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte AP-fondens placeringsregler. Exempelvis meddelade Första AP-fonden häromåret att de avinvesterar i bolag med fossil verksamhet eftersom ledningens bedömning var att investeringar i kol-, olje- och gasindustri kan medföra högre finansiell risk och en negativ klimatriskexponering.

Sammantaget har vi över tid sett att Första–Fjärde AP-fonden har minskat sina koldioxidavtryck kraftigt, och det förhållandet att takten i minskningen har ökat efter att de nya placeringsreglerna trädde i kraft visar att den nya fokuseringen på hållbarhetsarbete har gett frukt.

De skärpta skrivningarna om föredömlig förvaltning är sprungna ur den överenskommelse som fem partier i Pensionsgruppen ingick redan 2017. Betänkandet bottenar alltså i en bred politisk samsyn, vilket känns extra viktigt att påminna om i dag när ingen, allra minst vad det verkar regeringen själv, riktigt vet vad som kommer att hända närmast när det gäller pensionerna – efter närmare tre decenniers nära politisk samverkan om dessa.

Herr talman! Det finns givetvis också ett stort värde i att vi nu politiskt markerar ett större hållbarhetsansvar även för Sjunde AP-fonden. Man kan dock fråga sig vad det är värt i ljuset av den nya klimatfientliga väg som regeringen har slagit in på.

Politiskt ledarskap är avgörande för att vi ska klara omställningen till ett mer socialt och ekologiskt hållbart samhälle. Det går inte att bortse från att ledningarna i AP-fonderna eller näringslivet i stort hör samma sak som alla vi andra hör när finansministern avmätt konstaterar att om vi inte klarar klimatmålen så gör vi inte det. Man undrar vad regeringens reaktion blir för den händelse att Sjunde AP-fonden inte klarar hållbarhetsmålen. Vad kommer vi att möta då? En likgiltig axelryckning?

Herr talman! Risken är överhängande att det blir vi andra riksdagspartier som får bevaka att de hållbarhetsmål vi fastslår inte blir mer än vackra ord på ett papper.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 9 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Sjunde AP-fonden är som sagt den statliga fond som placerar pensionspengarna åt den som inte själv har valt en fond i premiepensionssystemet. Många avstår från att välja vem som ska placera pensionspengarna, kanske för att man inte själv vill hålla koll på fonder eller för att man helt enkelt inte gillar premiepensionssystemet. Genom åren, sedan premiepensionssystemet infördes, innebär det att de som avstått från att själv välja fond har haft sina pensionspengar i såväl kol- som oljeföretag.

Det är positivt att Sjunde AP-fonden numera arbetar med hållbarhet genom att öka exponeringen mot gröna obligationer och att man avyttrat

bolag som bedöms sakna omställningsplaner i linje med Parisavtalet, främst inom kolindustrin.

Men det räcker inte att avyttra bolag inom kolindustrin. AP-fonderna, Sjunde såväl som de andra, måste gå längre. Samtidigt som Sjunde AP-fonden avyttrade dessa bolag köpte man under 2021 fler aktier i vissa svartlistade bolag, enligt en granskning som Sveriges Radio publicerade i maj i år.

Herr talman! Riksdagens majoritet har tidigare slagit fast att hållbarhetsarbetet för Första–Fjärde AP-fonden är ändamålsenligt i förhållande till fondernas uppdrag. Men fondernas uppdrag är inte tillräckligt tydligt när det gäller hållbarhetsarbetet. Det märks inte minst på att fonderna tolkar hållbarhetsuppdraget så olika.

Medan några fonder exempelvis har sålt sina innehav i bolag som är involverade i produktion av kärnvapen väljer en att behålla ett sådant innehav, och några AP-fonder har avvecklat sina innehav i fossil verksamhet medan andra har det kvar. Sjunde AP-fonden hör till de fonder som inte bara har kvar innehav i fossil verksamhet utan också har utökad det.

Flera av AP-fonderna har investerat i det företag som tidigare hette Lundin Energy, där företrädare för företaget är åtalade för medhjälp till folkrättsbrott.

AP-fonderna har investerat i företag som är involverade i fossilgasprojekt som bedöms få stora konsekvenser för klimatet och den marina miljön och som innebär tvångsflyttning av lokalbefolkning. En AP-fond har investerat i ett bolag som äger en kolgruva och har anmälts till OECD för övergrepp mot mänskliga rättigheter och miljöförstöring.

Genom köp av statsobligationer lånar AP-fonderna dessutom ut pengar till flera diktaturer.

Listan på oetiska placeringar kan förstås göras längre, men trots det har en riksdagsmajoritet slagit fast att hållbarhetsarbetet är ändamålsenligt.

Första–Fjärde AP-fonden har samma riktlinjer men tolkar dem olika. Ett par har, som jag tidigare nämnt, avvecklat sitt innehav i till exempel företag inom fossilindustrin medan andra behåller sitt innehav för att, som de säger, kunna påverka företagen, vilket bland andra Sjunde AP-fonden menar. Ett av de företag Sjunde AP-fonden investerat i är det saudiska statliga oljebolaget Saudi Aramco, vilket är världens största fossilbolag och tillika det bolag som släppt ut mest koldioxid genom historien.

I fallet med Lundin Energy, som Sjunde AP-fonden utökade sitt innehav i förra året, skulle det vara intressant att få veta på vilket sätt de AP-fonder som har eller haft innehav påverkade i samband med folkrättsbrotten. Jag har ställt frågan men inte fått svar.

Eftersom AP-fonderna tolkar riktlinjerna så olika borde riktlinjerna vara tydligare och skärpas.

Ett annat problem med riktlinjerna är att målet om långsiktigt hög avkastning är överordnat målet om hållbara investeringar. Även här verkar fonderna göra olika tolkningar om vilka investeringar som både är hållbara och ger långsiktigt hög avkastning eftersom några har avvecklat innehav i till exempel fossil verksamhet medan andra har behållit det.

I september i år, alltså för ungefär två månader sedan, menade företrädare för Sjunde AP-fonden i en debattartikel att det är bekymmersamt att så många opinionsbildare anser att hållbara investerare bör undvika bolag som är djupt rotade i den fossila ekonomin. Det är genom att vi som ägare

ställer krav som vi kan tvinga fram förändringar, hävdade de. Greenpeace frågade med rätta i en replik hur Sjunde AP-fonden genom sitt innehav i saudiska statens oljebolag ska kunna ställa krav och åstadkomma förändring.

Jag menar att det måste ställas tuffare krav på alla AP-fonder när det gäller miljö och etik. Investeringar i exempelvis saudiska statens oljebolag borde inte vara ett möjligt alternativ.

Herr talman! I Vänsterpartiets följdmotion föreslår vi att miljömässiga och etiska hänsyn ska likställas med målet om hög avkastning, att fonden inte ska göra några nyinvesteringar i kol, olja eller fossilgas, att fonden ska divestera befintliga innehav i fossilindustrin inom två år, att fonden ska ha kvantitativa mål för investeringar i förnybar energi och att fonden inte ska investera i bolag som använder skatteparadis för att undgå beskattning.

Dessa förslag har vi även när det gäller övriga AP-fonder. Det räcker inte att ge Sjunde AP-fonden samma hållbarhetskriterier som övriga fonder när vi vet att bolagen tolkar kriterierna så olika.

Det finns ingen motsättning mellan att göra hållbara investeringar och att ha en hög avkastning. Det har de fonder som har avvecklat aktier i fossil verksamhet visat. Därför borde målen likställas och hållbarhet inte vara underordnat avkastning.

Herr talman! Verkligheten visar att regelverket för samtliga AP-fonder behöver skärpas så att svenska folkets pensionsinvesteringar arbetar för en mer hållbar värld. Jag yrkar därför bifall till reservationen som ger Sjunde AP-fonden tydligare riktlinjer när det gäller hållbara investeringar.

Svenska folkets pensionsmedel borde investeras i hållbar utveckling och inte i fossil verksamhet.

Anf. 10 DANIEL PERSSON (SD):

Herr talman! För oss sverigedemokrater är det viktigt att vårt pensionsystem är robust och tryggt. Sjunde AP-fonden ska erbjuda kostnadseffektiva statliga placeringsalternativ som bidrar till att sparare får en långsiktigt bra avkastning på sitt premiepensionssparande.

Låt oss titta i backspeglarna. När det allmänna valet närmar sig och valrörelsen drar igång brukar frågor om pensionen segla upp. Så även i den senaste valrörelsen. Det blev också lite grann av en budgivning i pensionsfrågan. Till slut fick den föregående regeringen igenom sitt förslag om garantitillägg, men moderater, sverigedemokrater, kristdemokrater och liberaler lade fram ett motförslag. Det blev en ganska hård debatt och strid om frågan.

Att hantera pensionsfrågor på det sättet riskerar att bryta ned systemets långsiktiga stabilitet. Jag är försiktigt positiv till att Ulf Kristersson i sin regeringsförklaring kom med besked om att samtliga partier kommer att bjudas in till blocköverskridande samtal om pensioner. Samtal är bra, men vi sverigedemokrater är besvikna över att vi inte har blivit inbjudna till Pensionsgruppen än.

Pensionsgruppen är alltså en parlamentarisk arbetsgrupp som består av representanter för partiet som står bakom 1994 års pensionsöverenskommelse. Mycket har hänt sedan dess. Pensionsgruppen är ändå en ganska gammal konstruktion, så det borde vara dags för omtag och att samtliga partier ska ingå i gruppen. Min förhoppning är ändå att vi ska vara någorlunda överens om pensionerna med vägar framåt som håller över tid och

att vi ska slippa budgivningen från valrörelsen. Det finns andra frågor som vi partier emellanåt kan träta om. Så en viss optimism känner jag för Pensionsgruppens framtid och hantering av pensionerna framgent.

Det finns vidare flera positiva inslag i Tidöavtalet som kommer att beröra pensionerna, till exempel sänkt skatt på pensionsinkomst. Det ska tas fram förslag på hur pensionärens ekonomi kan stärkas och valfriheten värnas.

Premiepensionen är grunden i en socialförsäkring vars syfte är att ge ekonomisk trygghet under ålderdomen. Intjänade pengar placeras i fonder. Premiepensionen är en del av det allmänna pensionssystemet. Även för dem som inte har gjort ett aktivt val för sin premiepension, som får sitt sparande förvalt av Sjunde AP-fonden, ska sparandet kännetecknas av hög kvalitet som ger trygg pension. Sjunde AP-fonden har som enda uppgift att förvalta premiepensionsmedel för svenska folket.

När det gäller det nya målet är det tydligare att premiepensionssystemet ska erbjuda ett pensionssparande av hög kvalitet som ger en trygg pension. Förvaltningen ska ske i spararnas intresse. Pensionssparandets fonderade medel ska ge en avkastning som är tydligt högre än förändring av inkomstindex men utan att ge garantier för avkastning. Framgent ska avkastningsmålet ha en minskad betydelse till förmån för förutsägbara och stabila utbetalningar över tid, vilket blir en trygghet för pensionsspararna.

När det gäller förslaget om förvaltning ska Sjunde AP-fonden fästa särskild vikt vid hur en hållbar utveckling kan främjas genom ansvarsfulla investeringar och ansvarsfullt ägande utan att ge avkall på det övergripande målet för placeringsverksamheten. Det primära är att spararna får en långsiktigt bra avkastning på sitt premiepensionssparande. Förslaget är rimligt och välbalanserat, och det ska inte vara mer detaljerat utformat. Vidare framgår i Sjunde AP-fondens klimathandlingsplan hur fonden ska leva upp till Parisavtalet.

Målet om föredömlig förvaltning innebär att det ställs minst lika höga krav på Sjunde AP-fonden som på övriga fonder på fondtorget. Det är redan tuffa krav som ställs på torget, och det är bra att Sjunde AP-fonden inte får hårdare krav när det gäller föredömlig förvaltning i fråga om hållbarhet så att det blir samma spelregler.

Sammantaget ska de samhällsekonomiska effekterna och effekterna för pensionsspararna bli positiva eftersom förutsättningarna förbättras för goda pensionsutfall inom förvalsalternativet. Vidare ska effekterna för en hållbar utveckling bli positiva.

Utskottets förslag förväntas inte medföra några direkta offentligfinansiella effekter. Återigen yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 11 KALLE OLSSON (S) replik:

Herr talman! Det var bara några veckor sedan som en sverigedemokrat i den här kammaren, i den talarstolen, argumenterade med emfas för att Sverige borde investera i kolkraftverk i fattiga länder. Det vore en del i lösningen på klimatutmaningen.

Min enkla fråga till Daniel Persson är om det är en bra idé. Borde vi ta delar av Sjunde AP-fondens 970 miljarder och göra den typen av investeringar? Vore det en klok klimatpolitik?

Anf. 12 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det här förslaget tycker jag är väl balanserat när det gäller målen för hållbarhet och det övergripande målet för placeringsverksamhet. Det är dem vi ska utgå från.

Pensionsspararnas fonderade medel ska ge en avkastning som är tydligt högre än förändringar av inkomstindex. De ska ge förutsägbara och stabila utbetalningar över tid. Det är viktigt, och vi ställer oss bakom detta.

Det är alltså viktigt att ha stabila utbetalningar över tid. Det är viktigt för oss sverigedemokrater, och det är viktigt i synnerhet för våra pensionärer.

Anf. 13 KALLE OLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag uppfattar inte att Daniel Persson svarar på min fråga.

Delar Daniel Persson uppfattningen att det kan vara klok klimatpolitik att ta våra pensionssparares medel och investera dem exempelvis i kol-kraftverk i fattiga länder eller i annan fossil verksamhet i andra länder? Rimmar det med de hållbarhetsmål som vi diskuterar i dag?

Anf. 14 DANIEL PERSSON (SD) replik:

Herr talman! I förslaget om hur förvaltningen ska ske ska Sjunde AP-fonden fästa särskild vikt vid hur en hållbar utveckling kan främjas genom sina investeringar och ägande utan att ge avkall på det övergripande målet för placeringsverksamheten.

Det är ett rimligt och väl balanserat förslag. Som jag påpekade i mitt anförande framgår det i Sjunde AP-fondens klimathandlingsplan hur man ska leva upp till Parisavtalet.

Anf. 15 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr talman! I dag debatterar vi förvalsalternativet inom premiepensionen. Det gäller tre ändringar på området, nämligen i socialförsäkringsbalken, i allmänna pensionsfonder och i lagen om Sjätte AP-fonden.

Ändringarna som görs innebär en reglering av Sjunde AP-fonden och förvaltning åt de personer som själva inte har gjort ett val i sin premiepension. Moderaterna ställer sig bakom propositionen.

Premiepensionen är en del av den allmänna pensionen. Varje år avsätts 2 ½ procent av ens pensionsgrundande inkomst och andra skattepliktiga ersättningar till just premiepensionen, som jag framöver kommer att kalla ppm. Man väljer själv om man vill placera pengarna genom fondval eller om man vill låta pengarna ligga kvar i det statliga förvalsalternativet.

Nu några ord om förvalsalternativets mål och utformning. Det nya målet för ppm trädde i kraft i juni i år. Bakgrunden till det är den pensionsöverenskommelse som gjordes 2017. Ibland tar det lite tid i politiken. Enligt det nya målet ska premiepensionssystemet erbjuda ett pensionssparande av hög kvalitet som ger en trygg pension.

Förvalsalternativet kan man säga är gjort som en samlad produkt där investeringsrisken justeras tydligt över tid efter personens ålder. Vid 56 års ålder får man gradvis större del räntor i portföljen.

Som jag nämnde inledningsvis förvaltar Sjunde AP-fonden ppm åt de individer som inte själva valt fonder för sin ppm. De ändringar som före-

slås i propositionen avser större möjligheter att placera medel i vissa slags tillgångar.

Herr talman! I Tidöavtalet som är ingånget mellan samarbetspartierna finns en skrivning om hushållsekonomi där det fastslås att det ska tas fram förslag på hur pensionärens ekonomi kan stärkas och valfriheten värnas. Efter att ha spenderat fyra år inom ramen för socialutskottet och jobbat nästan uteslutande med seniorers frågor ser jag att just valfriheten för åsrika behöver värnas inom många områden – inom omsorg men också inom ekonomi. Genom det beslut vi fattar i dag kommer förhoppningsvis målet att uppfyllas om stärkt ekonomi. Vi får återkomma längre fram med fler förslag som också värnar valfriheten.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde har vi en äldreminister, vilket jag tycker är väldigt positivt. Det var något som min partiledare och numera tillika vår statsminister utlovade under valrörelsen och som blev verklighet efter valet. Äldreministern har även ansvar för socialförsäkringarna. Ministern har uttalat att det är viktigt att trygga ekonomin för dem som arbetat ett helt arbetsliv, och utformningen av ppm är en del i att trygga ekonomin.

Herr talman! Sverige har ett i grunden stabilt och väl fungerande pensionssystem. Men i takt med att vi lever allt längre behöver pensionssystemet justeras så att pensionerna inte sjunker. För Moderaterna är det helt avgörande att om man har arbetat ett helt arbetsliv och varit med och byggt Sverige ska man känna att det har lönat sig.

Eftersom frågan om pensionerna och pensionssystemet är långsiktig måste också grundprinciperna för pensionssystemet vara stabila och hålla över tid. Pensionen ska räcka till ett tryggt liv som pensionär, och det ska vara möjligt att höja sin pension genom flit och sparande.

Det är bra, herr talman, att det finns en bred majoritet bakom beslutet som vi kommer att fatta här i dag gällande förvalsalternativet inom ppm. Moderaterna välkomnar en bred uppslutning i dessa viktiga och långsiktiga frågor. Det här är den första debatten om pensionerna denna mandatperiod, men jag är helt övertygad om att det inte är den sista. Förhoppningsvis kan dessa viktiga beslut om pensionerna även i fortsättningen fattas av en bred majoritet i riksdagen.

(Applåder)

Anf. 16 MAURICIO ROJAS (L):

Herr talman! Proposition 2021/22:280 om förvalsalternativet inom premiepensionen, som Pensionsgruppen har ställt sig bakom, bör enligt min mening bifallas av riksdagen.

Vi liberaler ställer oss fullt ut bakom propositionens förslag om att förvalsalternativet inom premiepensionen ska utgöra ett pensionssparande av hög kvalitet som ger en trygg pension.

Vi ställer oss också bakom att ett mål om föredömlig fondförvaltning i fråga om hållbarhet införs för Sjunde AP-fonden.

Samtidigt är det vår bestämda uppfattning att riksdagen bör avstyrka Vänsterpartiets kommittémotion 2022/23:22 som också Miljöpartiet har ställt sig bakom.

Herr talman! Jag kommer att ägna resten av mitt anförande åt att förklara varför denna motion bör avslås. Det handlar om viktiga principiella överväganden som är värda att belysas med viss omsorg.

Motionen står i själva verket för ett sätt att se på relationen mellan medborgare och politiker där politikerna får alltmer makt att bestämma över medborgarnas liv och resurser. Det återspeglar väl Vänsterpartiets historia, ideologiska härstamning och allmänna inriktning, där politikens omfång och bestämmanderätt i praktiken ses som obegränsad.

Samtidigt måste jag erkänna att det förvånar mig en aning att Miljöpartiet kan ställa sig bakom ett sådant synsätt, vars ofrihetliga följder vi har kunnat bevittna varhelst det har härskat.

Det är viktigt, herr talman, att i detta sammanhang uppmärksamma att den följdmotion som vi behandlar i dag bygger på och i allt väsentligt upprepar det som sägs i en längre och mer argumenterande kommittémotion från Vänsterpartiet om AP-fonderna – motion 2021/22:463. Denna motion om AP-fonderna hjälper oss att bättre förstå både det egentliga syftet och det ideologiska perspektivet bakom båda motionerna.

I motionen sägs det rakt ut att AP-fonderna bör användas ”som en del i en strategisk näringspolitik”. Det är just för att kunna förverkliga visionen om en sådan strategisk näringspolitik som Vänsterpartiet vill likställa andra mål med det avkastningsmål som hittills har varit fondernas styrande princip.

I detta sammanhang finns det en viktig precisering att göra. Ifall de olika likställda målen skulle kollidera med varandra är Vänsterpartiets kommittémotion om AP-fonderna tydlig med att ange att det är avkastningsmålet som ska offras. Med andra ord är de olika målen likställda så länge de inte kolliderar eller kommer i konflikt med varandra. Eller, för att säga det med en parafra av George Orwells berömda formulering i den satiriska romanen *Djurfarmen*: Alla mål är jämlika, men några är mer jämlika än andra.

Herr talman! I den motion som vi diskuterar i dag benämns de andra mål som ska likställas med avkastningsmålet som ”miljömässiga och etiska hänsyn”. Men bakom denna till synes rätt summariska och oskyldiga beskrivning döljs, som redan påpekats, en mycket mer omfattande syn på hur fondernas medel ska användas.

I detta avseende är den redan citerade kommittémotionen om AP-fonderna klagörande. Där talas om att fondernas resurser ska användas utifrån ”långsiktiga, samhällsekonomiska kriterier” som medför ”ett långsiktigt ägaransvar i syfte att upprätthålla en hög sysselsättning och hållbar tillväxt”.

Därför föreslår Vänsterpartiet bland annat att Första AP-fonden ska ”omvandlas till en fond för samhällsnyttiga investeringar”. Med andra ord ska pensionsfonderna omvandlas till ett redskap för att uppnå politiskt definierade mål om till exempel sysselsättning och något så opreciserat som ”samhällsnyttiga investeringar”. Allt detta inom ramen för den redan refererade strategiska näringspolitik som Vänsterpartiet på sikt vill genomföra.

Detta är, herr talman, ingenting annat än centralplaneringens väg.

Det handlar till syvende och sist om riktlinjer som i själva verket inte fäster minsta uppmärksamhet på avkastningsmålet och inte ens på bevarandet av värdet av medborgarnas pensionssparande och framtida pensioner. Det är så Vänsterpartiet och Miljöpartiet ser på de tillgångar som tillhör medborgarna och ska säkra att staten kan klara av sitt åtagande gentemot befolkningen. Här är det förverkligandet av den egna politiska agendan som ska styra, oavsett konsekvenserna för pensionärerna.

Herr talman! Pensionssparandet får inte omvandlas till en arena där partierna på vänsterkanten försöker förverkliga sina förlegade drömmar och utopier om en planekonomi. Därför bör riksdagen avvisa det som står i Vänsterpartiets kommittémotion om förvalsalternativet inom premiepensionen.

Sammanfattningsvis, herr talman: Jag yrkar bifall till utskottets förslag, och jag yrkar avslag på reservationen.

Anf. 17 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Herr talman! Jag vet faktiskt inte riktigt var jag ska börja i den här repliken. Ska jag börja med att ledamoten tar ett förslag vi har som gäller *en* fond och applicerar det på *hela* AP-fondssystemet?

Eller ska jag börja med att han inte tycker att det är särskilt bra att också titta strategiskt näringslivspolitiskt på detta? Vi har ett förslag om att en fond ska göras om så att man ska kunna stödja nya, onoterade företag.

Eller ska jag möjligtvis börja med att ledamoten tycks vara helt ointresserad av att fonderna ska investera hållbart? Ledamoten tycker alltså att det är helt naturligt och bra att Sjunde AP-fonden har investerat i det saudiska statliga oljebolaget Saudi Aramco. Saudiarabien är kanske inte det mest demokratiska landet, och deras oljebolag är troligtvis inte heller det mest demokratiskt styrda. Och det är som sagt det bolag genom historien som släpper ut mest koldioxid. En kolgruva har anmälts till OECD för övergrepp mot mänskliga rättigheter och miljöförstöring. Lokalbefolkningen tvångsflyttas. Det blir stora konsekvenser för den marina miljön. Att vi vänder oss mot allt detta, som AP-fonderna i dag investerar i, försöker Mauricio Rojas få till någon typ av skadlig socialism.

Den här världen håller på att gå under. Vi har ett klimat att ta hand om. Då behöver våra pensionspengar jobba för ett bra klimat, och det påverkar inte avkastningen. Det har de fonder som avvecklat fossila innehav visat.

Anf. 18 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Herr talman! Jag kan inte hjälpa ledamoten att bestämma sig var hon ska börja eller vad hon ska utveckla; tyvärr kan jag inte säga mycket om det.

Det som är viktigt här är att vi inte ska använda pensionssparandet för denna typ av politiska syften, som sysselsättning eller andra opreciserade mål, så som Vänsterpartiet vill göra. Detta ligger också helt i linje med Vänsterpartiets ideologiska historia. Det är planekonomi, och det är politikerna och staten som ska bestämma. Det tycker inte jag.

Jag har dock inte sagt att jag är för investeringar i förskräckliga företag och så vidare, som ledamoten nämner. Det är därför vi fullt ut ställer oss bakom att det ska vara en föredömlig förvaltning av fonden, som givetvis ska ta hänsyn till miljömålen.

Men i Vänsterpartiets kommittémotion sägs till exempel: ”Fonden ska divestera befintliga innehav i fossilindustrin.” Det ska ske inom två år. Här sägs, herr talman, ingenting om att ta hänsyn till marknadsförhållandena. I vartenda seriöst förslag om detta sägs att man ska titta på hur det går på marknaden så att man inte förlorar pengar. Här finns inga sådana preciseringar.

Jag skulle gärna vilja att ledamoten förklarar varför ni inte bryr er om pensionssparandets värde när ni föreslår sådana här saker.

Prot. 2022/23:25
23 november

*Förvalsalternativet
inom premiepensionen*

Anf. 19 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan. Jag har sagt detta flera gånger. Jag sa det i mitt anförande, och jag har sagt det i replikskiftet. Två av AP-fonderna har avvecklat allt innehav i fossila bolag. De uppfattar att detta är en del i att också få den bästa avkastningen.

Framför allt två bolag – Sjunde AP-fonden är ett av dem – menar att vi genom att investera i fossil energi påverkar bolagen. De har inte kunnat svara på hur de påverkar saudiska statens oljebolag positivt när det gäller fossila investeringar.

Det finns alltså ingen motsättning. Jag kan säga det hur många gånger som helst från talarstolen. Det finns ingen motsättning mellan en bra avkastning och att göra investeringar som inte är klimatskadliga.

Lite intressant är också att ledamoten Rojas säger att Vänsterpartiet vill ha planekonomi. Här står jag och säger att man ska investera i bra bolag. Hur kan ledamoten mena att det är planekonomi när Vänsterpartiet lägger fram förslag om vilka aktier man ska köpa? Planekonomi borde väl vara att avskaffa aktiehandel?

Jag tror att ledamoten Rojas i detta inlägg är helt ute och seglar. Hans syfte är bara att hacka på Vänsterpartiet, utan att egentligen ha någon som helst kunskap om detta ärende och våra åsikter i det och när det gäller AP-fonderna.

Anf. 20 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Herr talman! Att investera i bra bolag är väldigt viktigt. Planekonomi har aldrig gjort det. Det är därför alla planekonomier har kollapsat.

Som du, Ilona Szatmári Waldau, herr talmannen och vi alla mycket väl vet säger det planekonomiska tänkande som ni egentligen representerar att det är politikerna som ska bestämma mål för företagen, säga att vi ska investera 20 procent och satsa på det ena eller det andra. Det har visat sig inte vara vägen till framgång. Vägen till framgång är det fria entreprenörskapet – människorna ute i samhället som fritt väljer. Vi ger bara ramarna så att de kan agera fritt på en marknad.

Ni kallar inte öppet denna väg för planekonomi i dag – det är klart att alla skulle skratta åt er i så fall. Men det ni säger om strategisk näringspolitik och en massa olika mål som ska likställas med avkastningsmålet är ett annat sätt att prata om planekonomi.

Det är klart att det kan finnas motsättningar. Alla vet att om det finns olika mål kan de kollidera med varandra. Ni säger tydligt i den aktuella motionen, men framför allt i den om AP-fonderna, att avkastningsmålet i så fall ska överges för att ge plats åt andra. Det är faktiskt så ni funderar.

Jag vet inte om du kommer ihåg den motion ni presenterade här för inte så länge sedan, där det står att det är den strategiska näringspolitiken som ska vara det allra viktigaste och att vi får se vad som händer med avkastningsmålet. Jag tror inte att detta är ett bra sätt att hantera pensionssparandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 11 Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU6
Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd (skr. 2021/22:271)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

En förstärkt spelreglering

§ 12 En förstärkt spelreglering

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU2
En förstärkt spelreglering (prop. 2021/22:242)
föredrogs.

Anf. 21 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! Många svenskar tycker om att spela. För de allra flesta är det ett nöje, eller man vill kanske stötta den lokala idrottsföreningen. Men vi vet också att även om det för många är ett nöje är det för andra en tragedi. Människor får ett spelmissbruk och skuldsätter sig så att de tvingas gå från hus och hem. Kanske det till och med går så illa att människor tar sitt liv.

I bred majoritet – en blocköverskridande överenskommelse – beslutade den här riksdagen 2018 att reglera spelmarknaden just för att möjliggöra skärpta krav och en reglerad spelmarknad och förhindra att människor hamnar i missbruk.

I dag är spelbranschen också en näring, och mycket fungerar bra. Spelbranschen omsätter 26 miljarder och ger 7,4 miljarder till staten i skatteintäkter. Den ger över 12 000 arbetstillfällen och genererar också miljarder till idrotten, hästnäringen och det lokala föreningslivet. Men vi vet som sagt att det fortfarande är alltför många som hamnar i spelmissbruk.

Statskontoret och Spelinspektionen har gjort en utvärdering av hur spelbranschen och spelmarknaden fungerar. Det vi i dag har på bordet i riksdagen är ytterligare förslag om att skärpa kraven på spelbolagen, att möjliggöra för Spelinspektionen att komma åt olicensierade spelbolag och illegalt spel och att öka möjligheten att se till att färre människor – helst inga alls – hamnar i ett spelmissbruk.

Herr talman! Mycket av propositionens förslag är bra och ger olika nycklar och skärpningar för att möjliggöra en ännu bättre och mer reglerad spelmarknad och en spelinspektion som kan vidta åtgärder. Men på två punkter skiljer sig uppfattningen hos Moderaterna och en stor majoritet i utskottet från vad propositionen föreslår.

Det ena handlar om att ytterligare ändra reglerna för måttfull marknadsföring. Där fattade som sagt en bred majoritet i den här riksdagen beslut om skärpta krav på marknadsföringen som gäller från 2019. Nu äntligen har praxis börjat falla på plats, och vi ser en måttfull marknadsföring från spelbolagen. Att då i dag ändra lagen en gång till känns inte seriöst. En majoritet av oss i kulturutskottet tycker att det är bättre att invänta att

den tidigare lagstiftningen som gäller från 2019 ska få fullt genomslag och att vi ser att den fungerar.

Herr talman! Sedan finns en annan punkt i propositionen där en majoritet i kulturutskottet har valt att avstyrka förslagen, och det handlar om Finlandsfärjornas spelautomater. Där föreslår propositionen att man mitt ute på öppet hav ska byta regelverk beroende på om man är på svenskt eller finländskt hav. Det är en helt omöjlig situation, som skulle innebära att man antingen måste göra en kassaavstämning mitt i natten ute på öppet hav eller att båtarna tvingas ha två uppsättningar spelautomater med olika skatt och olika regler. Det skulle göra det hela oerhört komplicerat.

Ett sådant förslag måste i så fall självfallet förhandlas från svensk sida tillsammans med Finland, så att man hittar en överenskommelse om hur man hanterar spelautomaterna, precis som man i dagens verklighet har kommit överens om vilket regelverk som ska gälla.

Herr talman! Slutligen vill jag upprepa att mycket av propositionens förslag är bra. Detta välkomnar vi moderater, våra samarbetspartier och en bred majoritet i kulturutskottet. Men på två punkter vill jag alltså yrka avslag på propositionens förslag.

Anf. 22 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag citerar regeringsförklaringen: ”Svenska företag – inte minst de många små företagen – behöver lättnader från byråkrati och administration.” Jag som centerpartist är den förste att skriva under på detta, och jag vet att vi delar mycket av Moderaternas ståndpunkter här.

Därför blir jag också fundersam. För med det nya lagförslaget, där nu regeringen och Moderaterna har haft möjlighet att ändra lite, kommer också ett nytt krav på att vissa automatspel – det vill säga flipperspel och klassiska arkadspel som Pac-Man – ska införa kassaregister. Det är ett krav som inte har funnits tidigare. Det går tvärt emot regeringsförklaringens uppmaning om mindre administration och byråkrati.

Kristina Axén Olin! Jag undrar helt enkelt: Vad motiverar att man inför detta, något som man inte har haft under de senaste 50 åren då arkadspelen har funnits?

Anf. 23 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Centerpartiet har väckt denna fråga även i en följdmotion och i kulturutskottet, vet jag. Det välkomnar jag. Det är en problematisk fråga.

Det är möjligen så att Centerpartiet har rätt. I så fall hoppas jag att vi alla kan vara beredda på att fundera på förändringar, så att vi får det bästa system som går att hitta. Men just nu har vi i alla fall inte haft möjlighet att ta ställning till Centerpartiets förslag.

Det vi nu föreslår är i enlighet med propositionens förslag. Om det sedan visar sig att det blir en omöjlig situation får vi återkomma.

Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Eftersom regeringen drog tillbaka propositionen och gjorde vissa ändringar kunde man ju tänka sig att den skulle ha tittat på detta också. Att införa något som man säger eventuellt är dåligt duger helt enkelt inte, speciellt inte för de företag som kommer att drabbas av detta. Det handlar om kulturutövare som skyddar detta kulturarv.

Min fråga är ganska enkel. Hur många arkadspel kan i dag installera ett kassaregister? Och hur stora är i dag de problem som orsakas av att man inte har ett kassaregister? Det är rimligtvis ganska enkla saker. Om man nu ska införa ett nytt lagkrav krävs det ju att man också har utrett hur stort problemet är och vilka möjligheter som står till buds. Jag undrar om denna regering och den förra regeringen verkligen har gjort detta.

Jag är väldigt nyfiken på detta. I praktiken kan dessa spel inte installera något kassaregister. Det finns inte ett enda spel i världen som har ett sådant kassaregister. Det tillverkas inga sådana. Det har inte tillverkats några sådana historiskt sett. Vi har haft 50 år av arkadspel, och det har inte varit problem tidigare. Nu, när detta är en nästan utdöende kulturform som verkligen är värd att bevara, väljer regeringen att försvåra för dem! För mig är detta vansinnigt, och jag förstår inte hur det går ihop med klassisk moderat näringslivs- och kulturpolitik.

Mina frågor blir helt enkelt: Hur omfattande är problemet i dag, och hur många kan installera kassaregister? Vilken grund har man för att införa denna nya lagstiftning, som kommer att slå väldigt hårt?

Anf. 25 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Rickard Nordin tar upp en del i spelpropositionen som egentligen belyser det problematiska kring spelmarknad och spelfrågor. Det är ständigt en avvägning. Hur ska vi bejaka att svenskar väljer att spela spel och att spela om pengar samtidigt som vi skyddar människor och konsumenter för att se till att färre hamnar i ett missbruk?

Det som riksdagen beslutade 2018 har till stor del fungerat bra. Vi ser i dag en betydligt mindre andel svenskar som spelar i illegala spel. Tidigare var det nästan hälften av de svenska spelarna som använde olicensierade spelbolag, men senast man mätte – jag tror att det var förra året – var det 87 procent som använde licensierade spelbolag.

Mycket har alltså blivit bättre, men det finns fortfarande saker som Sveriges riksdag borde göra för att strukturera och styra upp spelmarknaden. Det handlar om att möjliggöra för Spelinspektionen att vidta åtgärder så att färre hamnar i missbruk eller använder illegala spel. Det är detta som vi tar ställning till här i dag.

Vi kommer att återkomma till dessa frågor. Vi har utredningar som just nu pågår, som tittar på om man behöver göra ännu mer för att minska risken för missbruk. Jag är säker på att Rickard Nordin och Centerpartiet kommer att påminna oss alla här om detta. Har det blivit tokigt när det gäller frågor kring kassaregister för spelautomater får riksdagen helt enkelt fatta ett nytt beslut.

Anf. 26 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Detta är en fråga som har hanterats under en längre tid av Sveriges riksdag och av kulturutskottet. Precis som sades nyligen i talarstolen kommer det att komma ytterligare utredningar, så vi får anledning att återkomma till frågor som rör spel och spelmissbruk.

Gällande den proposition som nu ligger på bordet vill jag inleda mitt anförande med att rikta ett särskilt tack till det tidigare statsrådet Ardalan Shekarabi, som har jobbat länge med dessa frågor och som har ett starkt personligt engagemang i frågorna. Jag vill också tacka ledamöterna av kulturutskottet från förra mandatperioden, som jag vet har gjort ett stort jobb

i att träffa aktörer och i att bidra till att denna produkt är så pass bra som den är.

Det ska också sägas, herr talman, att vi i det stora hela är överens mellan opposition och majoritet i kulturutskottet om denna proposition. Det är såklart glädjande.

Dess huvudsakliga innehåll handlar om åtgärder för att stänga ute olicensierat spel från den svenska spelmarknaden, krav på tillstånd för spelprogramvara, förbud mot att främja olovligt spel och även utökat förbud mot reklam för olicensierat spel. Detta tycker Miljöpartiet är alldeles utmärkt. Det är viktigt att vi kommer vidare med det.

Det finns tre saker, herr talman, som Miljöpartiet har valt att reservera sig mot i propositionen. Jag tänkte prata lite kort om de tre delarna.

En gäller riskklassificering. Här har Miljöpartiet anslutit sig till Vänsterpartiet i en reservation. Vi menar att ett system med riskklassificering skulle behöva tas fram. Spelandet är ett folkhälsoproblem, och Miljöpartiet menar att vi måste ta detta folkhälsoproblem på allra största allvar. Enligt Folkhälsomyndigheten har omkring 340 000 personer i Sverige, alltså över 4 procent, någon grad av spelproblem. Det är en folkhälsofråga som vi måste ta på allvar. Ännu mer alarmerande är att det är många barn och unga som antingen har hamnat i eller riskerar att hamna i spelmissbruk.

Skulle vi ha ett system med riskklassificering, herr talman, skulle det vara möjligt att göra en differentiering när olika föreskrifter tas fram, till exempel när det gäller marknadsföring eller spelansvar. Det skulle också kunna underlätta arbetet mot spelberoende. När vi tittar på lagstiftningen framåt skulle man kunna titta på olika riskklasser för spel och därmed på ett mer skarpt sätt kunna designa lagstiftningen.

Det framförs, herr talman, i propositionen att vissa spelformer är mer riskfyllda än andra. Miljöpartiet menar att det också är ett skäl att gå vidare och utreda frågan om riskklassificering. Jag hoppas att den nya regeringen ställer sig öppen för att inte utesluta denna fråga framåt. Jag tror, herr talman, att det är en viktig fråga och att Folkhälsomyndigheten skulle kunna vara en stark del i ett sådant här framtagande.

Sedan gäller det den andra delen, där Miljöpartiet har en reservation. Vi menar att det vore bra att utveckla arbetet med spelpaus.se och att på olika sätt fånga upp de människor som själva har insett att de har fastnat i ett spelmissbruk och därmed anmält sig till spelpaus.se.

Spelberoendes Riksförbund har uppmärksammat att alltför många människor som har aktiverat en spelpaus får återfall när avstängningen har löpt ut. Vi menar att detta är problematiskt och något som vi borde adressera ytterligare. Miljöpartiet har lämnat in en motion under allmänna motionstiden där vi går fram med flera olika förslag på hur vi skulle kunna justera och bygga på funktionen på spelpaus.se. Därför, herr talman, har Miljöpartiet ställt sig bakom två yrkanden med anledning av propositionen, dels av Vänsterpartiet och dels av Moderaterna, som handlar om att ge Spelinspektionen i uppdrag att utveckla webbplatsen spelpaus.se på olika sätt. Det handlar om att kunna jobba mer uppsökande, så att de som har anmält sig till spelpaus.se sedan har möjlighet att få ett utökat stöd när det gäller deras spelberoende.

Avslutningsvis, herr talman, handlar det om den kanske viktigaste reservationen från Miljöpartiet. Det gäller utskottsmajoritetens förslag om hantering av frågan om skarpt reglering av marknadsföring av spel. Den

nya regeringen har alltså valt att yrka avslag på den del som rör krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel. Det här menar Miljöpartiet är ett svek, framför allt mot alla de barn och unga som ligger i riskzonen för att hamna i spelmissbruk.

Vi vet att marknadsföring av spel riskerar att påverka personer med spelproblem negativt. När den särskilda hänsynen ska tas när man ska göra bedömningen av hur riskfyllt ett spel är och av marknadsföringen menar vi att det borde beaktas dels hur stor risk det aktuella spelet innebär för utvecklande av spelproblem, dels i vilken utsträckning marknadsföringen riskerar att nå personer under 18 år.

Detta, herr talman, ser inte vi som ett orimligt steg att ta även om det var nyligen vi gjorde den tidigare skärpningen. Jag och Miljöpartiet vill verkligen vädja till regeringen att besinna sig i denna fråga och att gå på den här skärpningen, för vi menar att något annat vore ett svek för alla dem, inte minst barn och unga, som riskerar att drabbas av spelmissbruk.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 1. Jag instämmer naturligtvis också i våra övriga reservationer.

Anf. 27 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Jag reagerar över att Amanda Lind säger att Moderaterna och en majoritet har yrkat avslag på förslaget i propositionen om måttfullhet vid marknadsföring.

Herr talman! Det är inte så att vi har yrkat avslag på det, utan detta har riksdagen redan beslutat om med anledning av den förra propositionen. Vi har beslutat i en bred majoritet att det ska vara måttfullhet vid marknadsföringen. Och det finns naturligtvis en massa andra regler kring detta.

Det vi nu har yrkat avslag på är att ändra lagen igen. Vi har precis infört en lag som har börjat gälla och som äntligen har fått en del praxisfall. Det känns inte seriöst, herr talman, att då gå till riksdagen och besluta om ett förslag som i princip samtliga remissinstanser – utom Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, tror jag att det var – anser skulle vara ett totalförbud mot reklam för spelbolagen.

Rätt ska vara rätt. Vi har redan i dag en i princip enig riksdag som har beslutat om måttfullhet när det gäller spelmarknaden. Därför undrar jag hur Amanda Lind resonerar kring detta. Till exempel genererar spelbolagen 350 miljoner kronor i annonsintäkter för tidningarna. Om vi fullständigt skulle hindra spelbolagen från marknadsföring skulle jag vilja veta hur Amanda Lind tänker sig att vi ska finansiera medierna, som redan i dag har det väldigt knepigt, herr talman.

Anf. 28 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Precis som Kristina Axén Olin säger finns det redan i dag krav på måttfullhet. Det sa jag också i mitt anförande. Det som finns i propositionen och som majoriteten nu har valt att faktiskt lyfta ut handlar om att göra ett antal särskilda förtydliganden kring den helhetsbedömning som ska göras som Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen anser är viktiga för att förhindra att den aggressiva marknadsföringen når fram till barn och unga, bland annat.

Detta, ska sägas, är inte att ta ett särskilt stort steg framåt. Det har ju funnits förslag – och det finns förslag – som är ännu mer långtgående när det gäller aggressiv spelmarknadsföring.

Herr talman! Jag menar att det hade varit klokt att ta detta steg på inrådan av Folkhälsomyndigheten. Det hade varit ett bra steg att ta när det gäller att vi ska ta vårt ansvar som lagstiftare för att hantera spelberoende och spelmissbruk.

Sedan gäller det Kristina Axén Olins andra fråga om ekonomin. Det är absolut en viktig fråga, och den tar Miljöpartiet på stort allvar. Vi har i våra reservationer och i den här avvägningen valt att vilja ta ytterligare ett steg när det gäller reklamen, men då är vi naturligtvis också beredda att kompensera medierna, idrottsrörelsen och civilsamhället för det eventuella bortfallet av denna inkomst. Vi kan inte avgöra regelverket för marknadsföring av spel utifrån intäkter till civilsamhället, herr talman. Det blir väldigt märkligt. Vi måste i stället hitta en bra balans, och här tycker vi att regeringen har missat målet.

Anf. 29 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Amanda Lind talar nu om aggressiv marknadsföring som når människor. Det ska inte finnas någon aggressiv marknadsföring eller reklam när det gäller spel i Sverige; det är därför riksdagen har beslutat om måttfullhet och att det är det vi tillåter i Sverige.

Lagen implementerades 2019, och sedan har det tagit ett tag att hitta en rimlig balans. Det har också varit ett antal fall gällande marknadsföringen som kommer att prövas. Om nu samtliga remissinstanser utom Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen anser att en ytterligare förändring av lagen skulle innebära ett totalförbud för marknadsföring eller reklam för spelbolagen, hur kan Miljöpartiet och Amanda Lind blunda för det faktum att det i princip skulle innebära en helt omöjlig situation för spelbolagen – och för medierna, som redan går i dag på knäna i arbetet med att finansiera till exempel tidningar? Jag har inte sett någonting i Miljöpartiets budgetförslag om att kompensera medierna för ett intäktsbortfall motsvarande all spelreklam som finns i dag.

Herr talman! Jag hoppas att Amanda Lind kan tänka sig att låta den lag som riksdagen ändå har fattat beslut om och som handlar om måttfull reklam verka, så att vi kan se till att få en reglerad och nyanserad bransch.

Anf. 30 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Jag delar Kristina Axén Olins uppfattning om en nyanserad och reglerad bransch. Det vill vi ha, men då måste vi också ha en balanserad debatt. Ingenstans i mitt anförande talade jag om att det ska vara ett totalförbud mot spelreklam; det är ett rent falsarium från riksdagsledamoten.

Det som fanns i propositionen och som var en balanserad skrivning var att man i spellagen ska förtydliga helhetsbedömningen – hur riskfylld spellets marknadsföring är, hur stor risk för att utveckla spelproblem som det aktuella spelet innebär och i vilken utsträckning marknadsföringen riskerar att nå personer under 18 år. Det har aldrig talats om ett totalförbud. Det är rena falskheter från talarstolen.

Däremot är vi i Miljöpartiet väldigt måna om att hitta en god balans, herr talman. Det finns ett sunt spelande – det spelande som är positivt för många människor i Sverige, inklusive idrottsrörelsen, och som absolut genererar intäkter – men när vi ska reglera lagstiftningen för marknadsföringen menar jag att vi måste lyssna extra noga på Folkhälsomyndigheten

och ta extra stort ansvar för alla de människor som antingen redan är i spelberoende eller riskerar att hamna där.

Jag beklagar därför att man väljer att lyfta bort den frågan. Jag hoppas att regeringen kan tänka sig att beakta detta inför framtiden.
(Applåder)

Anf. 31 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! När vi nu behandlar propositionen om en förstärkt spelreglering kan jag endast beklaga att det mest centrala förslaget, som rör skärpta krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel, föreslås avslås. Detta är en proposition som lades fram av den tidigare S-ledda regeringen för att motverka ett allvarligt samhällsproblem, nämligen spelmissbruk – och då främst kopplat till kasinospel och onlinekasinon.

Herr talman! Spelberoende är i dag ett folkhälsoproblem. Omkring 340 000 svenskar har i dag någon grad av spelproblem. Det här handlar om en marknad där många konsumenter är mycket sårbara. Det finns tydliga siffror som visar att arbetslöshet, psykisk ohälsa och olika former av missbruk kan leda till ökad risk för spelmissbruk. Det finns i dag också ett mörkertal kring självmordsfall kopplat till spelmissbruk. Detta missbruk är ännu väldigt tabubelagt, och det vidtas inte tillräckligt med åtgärder för att förebygga just spelmissbruk.

Folkhälsomyndighetens siffror visar att över 75 procent av 16–17-åringarna nås av spelreklam under en vecka. Dessutom uppger 34 procent av 16–17-åringarna att de har spelat om pengar under det senaste året. Det är djupt oroväckande siffror som måste tas på största allvar. Det är dessutom siffror som gäller i dag, när spelmarknaden själv menar att man redan har vidtagit många åtgärder.

Det ytterligare förtydligande i spellagen som föreslogs i propositionen syftade till att det vid en helhetsbedömning skulle avgöras om marknadsföringen av spelet är måttfull. Vid bedömningen skulle det särskilt tas i beaktande hur stor risken är för att det spel som marknadsförs kan leda till spelmissbruk samt i vilken utsträckning marknadsföringen når personer under 18 år.

Herr talman! Jag kan inte annat än beklaga att det inte är folkhälsan och värnandet om våra barn och unga samt de mest sårbara i samhället som tas i beaktande när detta förslag om måttfullhet vid marknadsföring avslås. Det är snarare spelbolagens intressen som har fått gå före.

Jag ska helt ärligt säga, herr talman, att jag hoppas att vi inte återigen ska stå här om något år för att utvecklingen inte har gått åt rätt håll. Jag hoppas innerligt att spelbranschen fortsätter att ta ett stort ansvar, och jag hoppas att Tidöpartierna inte kommer att behöva känna sig skyldiga till att missbruket i samhället inte har minskat – och till att fler barn och unga har hamnat i ett missbruk som kommer att drabba dem livet ut.

Med detta ställer jag mig bakom samtliga reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 32 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag återkommer till det jag tog upp i replikskiftet med Moderaterna. Den här propositionen kommer ursprungligen från den tidigare socialdemokratiska regeringen. Här införs alltså ett nytt krav på

kassaregister för dem som ställer ut vissa automatspel, det vill säga spel som inte handlar om pengar. Du betalar visserligen pengar, men du vinner inga pengar; det är alltså inte den typen av spelberoende. Man behöver göra skillnad på gaming och gambling, och i det här fallet handlar det om gaming – det vill säga flipperspel, Pac-Man och så vidare.

Det finns som sagt inga sådana spel i världen som har ett kassaregister, och det skulle innebära mycket stora kostnader att på något sätt efterinstallera det. Det är oklart om det över huvud taget går att göra med tanke på att det ofta handlar om gamla maskiner som inte på något sätt är förberedda för detta. Mina frågor till Socialdemokraterna, som är ansvariga för lagstiftningen, är därför: Vad har man gjort för konsekvensanalys av det här? Hur stort är problemet? Varför inför man över huvud taget krav på kassaregister? Vad ser man att detta kommer att ha för effekter för den här kulturformen och spelbranschen?

Anf. 33 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Herr talman! Hela propositionen har sammantaget handlat om att minska spelmissbruk i samhället och minska risken att barn, unga och andra sårbara i samhället på olika sätt ska hitta vägar in i spelandet och in i att spela på ett sätt som är onyttigt och farligt. Detta förslag är en del av just det. Det handlar om att minska vägarna in i farligare spel och spelande.

Anf. 34 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Detta är ju fantastiskt spännande. Det är alltså så att Socialdemokraterna tror, tänker och tycker att spelande på flipperspel är vägen in i ett spelmissbruk som handlar om pengar. Jag kan inte tolka det på något annat sätt. Då undrar jag: Vad finns det över huvud taget för forskning på det? Finns det någonting som stöder det påståendet?

Vi vet dessutom att detta spelande historiskt sett har varit otroligt mycket större. Ta 70-, 80- och 90-talen, när detta var stort på riktigt – då fanns inte de här kraven! Det är till och med så att vi äntligen, vilket jag kommer att återkomma till i mitt anförande, avskaffar den tillståndspflicht som har funnits sedan slutet av 70-talet. Då ansåg politiker att detta var dåliga ungdomsmiljöer, men vi avskaffade ju tillståndspflichten. Om Socialdemokraternas teori här stämmer går man alltså helt emot sin egen tidigare teori i och med att man nu underlättar för detta – även om man samtidigt inför krav på kassaregister, vilket är byråkratiskt vansinne eftersom det inte går att genomföra.

Att man hävdar att detta skulle vara något slags gateway till spelande om pengar har jag otroligt mycket svårare att förstå än att man bara inför kassaregister. Återigen: Vad finns det för underlag för påståendet att det här skulle vara en väg in i spelande och spelmissbruk? Vad finns det för underlag för förslaget att införa den här typen av kassaregister? Vi har ju inte haft det över huvud taget, trots att detta var betydligt större tidigare. Vad ser Socialdemokraterna att detta får för konsekvenser för den här kulturformen? Vad får det för konsekvenser för värnandet av det kulturarv som den här typen av spelautomater, som inte handlar om pengar, faktiskt är?

Anf. 35 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Herr talman! Återigen handlar hela propositionen om att ta ett sammantaget grepp på hur spelmissbruk kan nå barn och unga och de mest sårbara i samhället, och detta var ett av förslagen. Nu kommer förslaget att gå igenom.

Jag måste själv säga att jag tycker att det är beklagligt att vi inte får delen om skärpta krav på måttfull marknadsföring på plats. Propositionen skulle sammantaget ha motverkat missbruk i samhället och täppt till de hål som vi i dag har när det gäller att försöka stävja ökat missbruk bland barn och unga. Det förslag som Rickard Nordin nu hänvisar till skulle ha varit en del av det.

Efter det beslut som kommer att fattas här i kammaren senare i eftermiddag kommer inte propositionen att ha lika stort genomslag. Den blir tandlös i och med att delen om krav på måttfullhet försvinner.

Återigen: Jag förstår att ledamoten tar ut ett förslag och fokuserar på det. Men propositionen handlar sammantaget om att minska riskerna för att barn och unga nås av reklam och marknadsföring och hittar vägar in till att spela och göra det på ett skadligt sätt.

(Applåder)

Anf. 36 JONAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi alltså kulturutskottets betänkande om en förstärkt spelreglering. Det blir en lite udda debatt givet att den rör en proposition från en tidigare, socialdemokratisk regering men som nu behandlas av en ny riksdagsmajoritet och med en ny regering på plats, där Sverigedemokraterna ingår i regeringsunderlaget.

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 14 från Sverigedemokraterna, även om jag givetvis står bakom alla våra reservationer i betänkandet.

Sverigedemokraterna har också fått stöd för två motionsyrkanden som återfinns i betänkandet som utskottets förslag till beslut, vilket är glädjande. Det handlar dels om frågan om krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel. Där föreslår utskottet att den tidigare, socialdemokratiska regeringens förslag i propositionen ska avslås. Dels handlar det om en överenskommelse mellan Sverige och Finland om automatspel, där utskottets förslag också är att avslå förslaget i propositionen.

Det ska dock sägas att Sverigedemokraterna ser de flesta förslagen i propositionen som positiva. Förslaget om business-to-business-licenser är ett sådant. Det är ett förslag som vi sverigedemokrater har motionerat om tidigare i riksdagen och som nu ser ut att bli verklighet.

Herr talman! Jag tänker gå närmare in på marknadsföringsfrågan och det förändrade måttfullhetskrav som föreslås i propositionen och som kulturutskottet nu vill avslå.

Sverigedemokraterna ser det som mycket viktigt att upprätthålla ett starkt konsumentskydd på den svenska spelmarknaden. Vi har ett lagstadgat krav i dag om måttfullhet vid marknadsföring, och det ska vi ha eftersom spelmarknaden inte är vilken marknad som helst sett till problematiken med spelberoende och så vidare.

Vi ser dock med nuvarande lagstiftning hur rättspraxis utvecklar sig på området vad gäller det nuvarande måttfullhetskravet, så att det blir tydligare vad som gäller på spelmarknaden. Och det är viktigt. Sverigedemo-

kraterna ser det därför som olämpligt att vi här och nu ska peta i detta och rucka på den nuvarande lagstiftningen medan praxis håller på att etablera sig. Skulle måttfullhetskravet i lagstiftningen justeras, som föreslås i propositionen, riskerar spelreklamen att bli hetsig igen med spelbolag som testat gränserna för vad som gäller, likt den situation som vi såg för ett antal år sedan i samband med omregleringen av spelmarknaden.

Utöver skälet att det är viktigt att låta praxis få etablera sig finns det även andra skäl att ställa sig bakom utskottets förslag till beslut i den här delen. Exakt vad som skulle bli konsekvenserna om förslaget till ett förändrat måttfullhetskrav hade gått igenom är ganska oklart. Det är mer långtgående än det nuvarande måttfullhetskravet, men det är inte lika långtgående som kravet på särskild måttfullhet. Det är också högst oklart hur det skulle komma att påverka andra viktiga värden på spelmarknaden, till exempel kanaliseringen. Att vi har en god kanalisering är viktigt just för konsumentskyddet.

Sverigedemokraterna utesluter dock inte att lagstiftningen om marknadsföring av spel i framtiden skulle behöva stramas åt. Men i dagsläget tycker vi att det är klokare att låta rättspraxis fortsätta att etablera sig för den lagstiftning som redan finns på plats. På så sätt undviker vi också en ryckighet på den svenska spelmarknaden kring vilka lagar och regler som ska gälla för såväl företag som konsumenter.

Herr talman! Jag ska också kommentera överenskommelsen mellan Sverige och Finland om automatspel på passagerarfartyg i reguljär linjetrafik mellan båda våra länder. Förslaget i propositionen från den tidigare regeringen om att säga upp överenskommelsen ser nu ut att stoppas av riksdagen.

Problemet med förslaget i propositionen är att det inte följer något annat förslag som kan ersätta överenskommelsen på ett rimligt sätt. Om man river upp förslaget, som flera partier uppenbarligen vill, kan det leda till att speloperatörer och rederier tvingas att följa orimliga krav. Exempelvis kan det handla om att maskiner skulle behöva tömmas och justeras ute till havs vid landsgränserna mitt under resan. Det riskerar således att bli både onödigt stökigt och byråkratiskt.

Herr talman! Utöver förslagen i propositionen, som riksdagen nu ser ut att stoppa till följd av motioner från Sverigedemokraterna med flera, har vi också flera egna reservationer i betänkandet. Jag tänker lyfta fram två av dessa. Dels handlar det om att politiska partier samt föreningar och bolag som ägs av dessa inte ska räknas in i undantaget i spellagen som medger att dessa får bedriva lotteriverksamhet; dels handlar det om att stoppa undantaget från förbudet att erbjuda spel på kredit.

Att ett undantag finns för vanligt svenskt föreningsliv att bedriva lotteriverksamhet, inte minst småskaligt sådant, tycker vi inte är konstigt. Många tänker sig nog också att det är just det som undantaget ska syfta till, och vi tycker att det är bra att det finns. Men att politiska maktpartier för egen vinning skräddarsyr undantag för att just ge sina egna partier och kassor enorma fördelar på en egen arena som inbringar enorma belopp till dessa partier är inte rimligt. Än mer fel blir detta i kombination med undantaget som möjliggör spel på kredit. Även om det kreditbelopp som man kan få i dag inte är särskilt stort är det ett principiellt problem som också kan vara tillräckligt stort rent ekonomiskt.

Att det finns problem på området är tydligt. Det är bara några år sedan som det blev känt att det socialdemokratiska spelbolaget Kombispiel under en längre tid hade skickat Kronofogden på lottköpare över 10 000 gånger. Många av dessa personer var då redan skuldsatta, men bolaget brydde sig uppenbarligen inte om att göra kreditupplysningar.

Herr talman! Låt oss gärna prata i den här kammaren om marknadsföringsfrågan, om överenskommelsen mellan Sverige och Finland och om andra viktiga frågor som rör spelmarknaden. Men vi behöver också prata mer om och framför allt agera i frågan om hur politiska partier agerar för egen vinning när det gäller lagstiftningen kring lotterier. Det är dags att agera.

Anf. 37 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! En mycket stor del av Sveriges befolkning spelar om pengar varje vecka. Man lämnar in en tipsrad, köper en skraplott eller satsar pengar på vem som ska vinna helgens toppmatch.

Spel kan ge oss spänning, ett avbrott i vardagen och hopp om storvinsten. För de flesta av oss är det helt okej att det inte blir någon jackpot. Vi behöver inte vinna tillbaka den förlorade insatsen, och många är nöjda med att den satsade slanten går till en organisation som gör en insats för barns idrottande eller för människor i social utsatthet. Men för en liten del av befolkningen blir spelandet något som tar över ens tankar, ödelägger ens ekonomi och sliter sönder relationer till vänner och familj.

Enligt Folkhälsomyndigheten har omkring 340 000 personer i Sverige, runt 4 procent av befolkningen, någon grad av problemspelande, och runt 40 000 barn berörs av att en förälder har ett osunt spelande. Spelberoendet är därför ett folkhälsoproblem som måste tas på allvar och hanteras politiskt, och jag kommer i mitt inlägg i dag framför allt att beröra Vänsterpartiets förslag om ytterligare skärpning av spelregleringen för att förebygga problematiskt spelande.

En riskklassificering av de olika spelformerna skulle ge konsumenterna en tydlig varning om vilka spel som är riskablare än andra. Det är viktigt att den som vill spela om pengar kan göra ett medvetet val. Till exempel pekar forskarna ut riskfaktorer såsom när det är mycket kort tid mellan insats och köp samt resultat i ett spel, och därför utgör nätkasinon en större risk än till exempel månadslotterier. Från Vänsterpartiet menar vi att en sådan märkning av spel kan ligga till grund för att differentiera regelverket för till exempel marknadsföring. Ju större risk, desto hårdare regler. Jag beklagar att varken den gamla eller den nya regeringen tar tag i denna fråga.

Herr talman! Folkhälsomyndigheten fastslår att spelreklam troligen inte är en huvudorsak till spelproblem men att dess påverkan inte är försumbar. Spelreklam riskerar att normalisera spelande, och vissa grupper är mer utsatta än andra. Den som har riskfaktorer som psykisk ohälsa eller andra missbruk riskerar i högre utsträckning att få problem med sitt spelande, och den som redan har ett problematiskt spelande reagerar mer negativt på spelreklam än andra. Spelreklamen utgör därför en risk för redan utsatta grupper.

Spelbranschorganisationerna Sper och Bos har antagit riktlinjer för marknadsföring för sina medlemsorganisationer, och min uppfattning är att man har gjort ett gediget arbete för att erbjuda ett bra stöd för de företag

och organisationer som vill hitta rätt i utformningen av sin reklam. Vi i Vänsterpartiet ser att det tyvärr inte räcker att sätta upp ramar för själva utformningen av marknadsföringen, utan hänsyn måste även tas till utbredningen – när och var man kan tvingas mötas av spelreklam.

Vi har jämfört med marknadsföring av alkohol, där lagen säger att särskild måttfullhet ska iakttas. Särskild måttfullhet innebär att marknadsföringen inte får vara uppsökande, påträngande eller uppmana till bruk av alkohol. Vänsterpartiet föreslår en liknande reglering av spelreklam. I dag kan barn mötas av spelreklam på stan, vid busshållplatsen på väg till skolan och när de läser en vanlig dagstidning. Detta normaliserar spel om pengar och sänker trösklarna för ungdomar att testa. Jag hörde häromdagen ett exempel där en 18-åring hade dragit på sig 1 miljon i skulder kopplade till spel. Det är inte ett bra sätt att börja sitt vuxenliv. Det hänger också ihop med frågan om snabbblån och olika typer av krediter, som måste regleras.

Vänsterpartiet delar den förra regeringens oro över att de allmännyttiga lotterierna kan få svårt att hitta kunder om regelverket för marknadsföring förändras för mycket, men vi anser att det hade varit möjligt att öppna upp för undantag för den typ av mindre riskfyllda spel som de erbjuder. De allmännyttiga lotterierna är en viktig inkomstkälla för Sveriges civila samhälle och bidrar i sig inte till spelberoende.

På sikt vill Vänsterpartiet föreslå ett förbud mot spelreklam, men då detta antagligen kommer att kräva grundlagsändringar och påverka många aktörer är det viktigt att frågan utreds ordentligt innan ett sådant förslag läggs fram.

Herr talman! Sedan den 1 januari 2019 kan personer med svenskt personnummer själva anmäla avstängning från allt licensierat spel som kräver registrering enligt spellagen. Detta var ett stort och viktigt steg. När en person vill spela hos ett licensierat bolag och då behöver logga in i spel-systemet måste spelbolaget kontrollera mot funktionen spelpaus.se om personen har stängt av sig från spel. I dag har över 82 000 personer stängt av sig under en kortare eller längre period, vilket man kan välja själv, och finns alltså i det nationella registret.

Det är i sig ett misslyckande att så många har fått spela så länge att de själva upplever att det har blivit en belastning för dem. Här har man misslyckats med sin tillsynsmöjlighet. De bolag som haft dessa personer som kunder borde vid det här laget ha upprättat rutiner för att stoppa spelet tidigare. Nu är många så pass illa där att de har mycket svårt att sluta. Enligt den nationella stöddinjen kan det vara så många som 58 procent av dem som är avstängda som fortsätter att spela på olicensierade sidor.

I dagsläget finns ingen instans som i uppsökande syfte kontaktar personer som har anmält sig till registret för att erbjuda dem stöd och hjälp. Det är ett rop på hjälp när man stänger av sig, men det finns ingen där som fångar upp. Här finns en lucka i systemet som borde kunna täppas till genom att man pekar ut en part som är ansvarig för att följa upp och ta kontakt med dessa personer, som kanske behöver erbjudas behandling eller kontakt med kommunernas skuldrådgivning.

Vi lyfte upp denna fråga i socialutskottet tidigare, när man behandlade handlingsplanen för ANDT-frågor, där det finns ett tillägg om spel. Jag tycker att det borde gå att samla ett brett stöd för en förbättring, och jag beklagar att så inte verkar vara fallet här i kammaren i dag.

Slutligen, herr talman, vill jag lyfta upp en fråga som det inte varit tillräckligt mycket politisk diskussion om. Det finns i lagen en möjlighet för krogar och restauranger att bedriva en mindre kasinoverksamhet i samband med sin övriga verksamhet, så kallade restaurangkasinon. Detta innebär att restaurangen har ett blackjackbord eller en roulett med möjlighet till spel om pengar, en verksamhet som tidigare har varit ganska liten. Utifrån den nya lagen har dock förändringar gjorts, och det har blivit möjligt att spela om mer pengar. Detta har vuxit, och vi ser att det nu finns stora risker att personer snabbt kan förlora mycket pengar i denna verksamhet.

Dessa restaurangkasinon har av Spelinspektionen undantagits från det regelverk för att motverka penningtvätt som andra kasinon omfattas av, vilket har gjort detta till ett nytt sätt för kriminella organisationer att dölja sina intäkter. Här behöver man verkligen göra mer framöver.

Jag yrkar bifall till reservation 12.

Anf. 38 CATARINA DEREMAR (C):

Herr talman! Det handlar om en förstärkt spelreglering. Efter att ha lyssnat på debatten här tycker jag mig höra att vi är överens om mycket. Framför allt vill vi skydda dem som råkar illa ut när det handlar om att drabbas av spelmissbrukets negativa sidor.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i ärendet. I mitt anförande kommer jag inte att nämna så mycket mer om detta, utan det har redan varit uppe till debatt genom min kollega Rickard Nordin, som kommer tillbaka till detta i ett eget anförande.

Spel är, som många har konstaterat, inte vilken vara som helst. Det har lockat människor i alla tider, och vi har det som nöje så länge vi kan hantera det. För de allra flesta människor är det inte något problem. Några av oss kanske inte ens tittar åt spel, medan andra triggas konstant av det. Vi måste hitta en balans när det gäller vad som är rimligt för bolagen och spelmarknaden, men vi ska inte glömma den stora finansiering som det civila samhället får in till sin verksamhet från spel.

Vi behöver som sagt fundera på vad som är rimligt, och där är kanaliseringen viktig. Omregleringen trädde i kraft den 1 januari 2019, så det har inte gått så lång tid. Ska vi göra ytterligare åtgärder nu innan vi vet hur det har fallit ut? Jag har lite svårt att se att vi ska gå vidare redan nu.

En av anledningarna till att vi i vår följdmotion föreslog avslag på den del som innebär uppsägning mellan Sverige och Finland och våra Finlandsbåtar är att denna lilla spelmarknad är unik. Den finns på en avgränsad yta. Det är mellan två länder som avtalet finns, och vi har där en lång tradition att samarbeta på olika sätt. I detta avtal finns också en reglering med låga insatser och låga vinstnivåer, vilket ändå främjar konsumentskyddet.

Det är svårt att utläsa vad den förra regeringen önskade och ville uppnå med att säga upp avtalet. Jag har i varje fall svårt att både se och förstå de skälen. Men nu har den nya regeringen hörsammat bland annat Centerpartiets yrkande om att inte säga upp avtalet, och det ser vi såklart positivt på.

Det är många människor som spelar i Sverige. Under coronapandemin uppstod en oro för ökat problemspelande och ökad risk för spelmissbruk. Det finns inga gränser för vad det innebär för den enskilda. Det ganska stora umgänge som finns runt omkring den som har spelmissbruk blir också drabbat av detta. Det är viktigt att vi följer utvecklingen för att se om

det behövs nya insatser för att motverka utvecklingen så att inte fler drabbas av detta.

Jag ser positivt på spelpaus. Vi kan kanske titta vidare på hur vi kan göra det ännu tryggare och säkrare. Det är en förutsättning att det är ett gott skydd för spelare. Alternativet med en lägre kanalisering kan göra att spelandet sker oreglerat, så skyddet måste vi naturligtvis hålla kvar.

Förutsättningarna för de allmännyttiga lotteriernas möjligheter att även fortsatt kunna ge inkomster till civilsamhället och dess verksamheter har försvårats efter omregleringen av spelmarknaden. En översyn behöver göras för att säkra de allmännyttiga lotteriernas möjligheter att verka på spelmarknaden.

Herr talman! Det finns nog skäl för oss att titta lite mer på vad man gör på Åland med Paf och hur de arbetar med att bland annat stärka kultur- och föreningslivet på Åland. År 2020 delades totalt 15 miljoner euro ut till allmännyttiga ändamål på Åland varav 4,9 miljoner gick direkt till det åländska kultur- och idrottslivet. Det vore intressant att titta närmare på det.

Anf. 39 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! I år för ganska exakt 50 år sedan, i november 1972, lanserades Pong. Det är ett av de kanske mest klassiska arkadspel som någonsin har funnits. Det sägs ibland vara det första spelet. Det var det kanske inte, men det var åtminstone det första stora arkadspelet.

Det är därför passande att vi i dag kommer att slopa lagen om visst automatspel, den så kallade flipperspelslagen. Den kom till i slutet av 70-talet, början av 80-talet, för att dåtidens politiker ansåg flipperhallar vara dåliga ungdomsmiljöer. Det var dessutom mycket baserat på personliga erfarenheter snarare än något annat.

Man införde krav på tillstånd med tillhörande avgifter för att få ställa ut den här typen av spel, och lagen har följt med sedan dess. Den har dessutom applicerats på sådana saker som till exempel internetkaféer, som det också krävts den här typen av tillstånd för, och dagens spelställen.

Det har också skapat problem för den som äger ett arkadspel, till exempel ett flipperspel, och vill ställa ut det på en nostalgimässa. Då behöver mässan ha den här typen av tillstånd för att få ställa ut det. Det skapas helt enkelt väldigt mycket problem helt i onödan.

Det är fantastiskt att avskaffandet av lagen sammanfaller med just den här veckan. På fredag inleds världens största datorfestival, Dreamhack, i Sverige. Den har också en stor del problem med den här typen av tillstånd.

Å andra sidan kan man inte bara glädjas. Det hade kunnat ske betydligt snabbare. Grunden för avskaffandet är den enskilda motion som jag skrev 2014 och som en enig riksdag ställde sig bakom 2015.

Herr talman! Jag säger väl som Gert Fylking sa: Äntligen! Det är på tiden att vi nu avskaffar den här skiten. Tyvärr får vi inte glädjas helt och fullt. Det finns en okunskap om spelande som kulturform och nöjesform. Det handlar inte om det som på engelska heter gambling, utan det handlar om gejmning.

I Sverige talar vi bara om spelande. Men det är en väsentlig skillnad mellan spel om pengar, gambling, och spel som ibland kan kosta pengar men som inte alls behöver vara med pengar som vinst, eller snarare inte är med pengar som vinst, det vill säga gejmning.

Prot. 2022/23:25
23 november

*En förstärkt
spelreglering*

Nu kommer det nya krav. Flipperspelslagen skrotas visserligen. Men nu kräver man i stället kassaregister för de här maskinerna. Det har aldrig funnits i historien; inte ens när det var betydligt större fanns det.

I de två replikskiften som jag har haft under debatten lyser den här okunskapen igenom. I replikskiftet med Moderaternas företrädare pratades det om spel om pengar, problem med illegala spel och spelautomater. Det handlar inte alls om den typen av kassaregister. Här talar man om just gambling och inte gejmning, som den nya lagstiftningen tar sikte på.

I replikskiftet med Socialdemokraternas företrädare pratades det om att det ska stävja spelmissbruk bland unga. Då har man inte alls förstått vad det handlar om. Man säger att man ska se till helheten. Men det hade gått utmärkt att bryta ut den här regleringen om kassaregister och inte införa den. Den har ingenting att göra med spelmissbruk bland unga. Det kommer bara att försvåra för kulturutövandet.

Jag förstår att helheten i lagstiftningen är bra. Den står Centerpartiet bakom. Men Socialdemokraterna hade inte alls behövt lägga fram förslag om den här delen. Det fanns inga krav på det. Det var inga som föreslog det. Det var något eget som man hittade på. Det hade helt enkelt gått betydligt bättre utan detta.

Jag kan bara beklaga detta. Med den här inställningen gör man samma likställande som med flipper- och arkadspel. Lotterna på kyrkans julbasar i helgen är också någonting som du betalar pengar för, och dessutom kan du få en fysisk vinst. Det är en betydligt större risk än när jag betalar lite pengar för att få en kort upplevelse. Det är i så fall också en inkörsport till ungas missbruk när min son spelar på chokladhjulet på Liseberg. Det är betydligt värre ur det här perspektivet.

Jag tror inte att Socialdemokraterna, eller för den delen Moderaterna, vill avskaffa chokladhjulen på Gröna Lund och Liseberg eller kyrkans jul-lotter. Men det är faktiskt så man resonerar i det här fallet. För mig är det helt oacceptabelt.

Herr talman! Det finns i dag inte ett enda flipperspel i världen som har kassaregister eller där man kan installera kassaregister. Företeelsen med arkadspel är också på nedgång – tyvärr, får jag väl säga som tycker att det är en spännande och intressant kulturform som dessutom är värd att bevara. Nu gör man det svårare för dem.

Det går antagligen inte att ställa ut i samma omfattning som tidigare om man inför krav som aldrig någonsin har funnits, trots att detta har varit betydligt större tidigare då det uppenbarligen inte var ett problem.

Det finns ingen konsekvensanalys gjord. Det finns ingen konsekvensbeskrivning av vad det kommer att leda till. För mig är det inte bara okunligt och olämpligt. Det är kulturpolitiskt vansinne. Den oförståelse som övriga partier visar förstår jag inte. Jag förstår deras inställning till gambling men inte till gejmning. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Jag vill också ge kanske framför allt Moderaterna, som öppnade för att det kan finnas anledning att se över detta, men också övriga partier chansen att ändra sig. I vår kommer vi återigen att behandla de enskilda motionerna. Då kommer den här frågan att finnas med.

Nu har man ett halvår på sig att se: Är det vettigt egentligen? Man kommer att få se vilka konsekvenser det kommer att få. Jag vet att det finns en bransch och entusiaster därute som tycker att det är vansinnigt. De är

livrädda och kommer att behöva hålla inne med den här typen av spel. Vi kommer att få ett fattigare kulturliv när lagstiftningen går igenom.

Jag lovar att jag kommer att återkomma i den här debatten. Jag förväntar mig att de partier som står bakom förslaget då har läst på, återkommer och ändrar sig.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 13 Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin

Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU4

Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin (skr. 2021/22:283) föredrogs.

Anf. 40 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Det känns lite speciellt att stå här i talarstolen när vi nu ska behandla regeringens skrivelse angående Riksrevisionens rapport om kulturstöden under pandemin. Jag står nu här i en annan roll, som riksdagsledamot i kulturutskottet, men under den tidsperiod som Riksrevisionen granskar i sin rapport var jag kulturminister med ansvar i regeringen för pandemistöden till denna sektor.

Herr talman! Det känns delvis tungt, för det är med blandade känslor jag blickar tillbaka på perioden. I Riksrevisionens rapport vill man belysa hur de olika bidragsgivande myndigheterna hanterade stödgivningen under perioden. Det handlar om flera olika myndigheter som hade en utomordentligt viktig roll under denna tid: Kulturrådet, Konstnärsnämnden, Författarfonden och Filminstitutet. Vi ska också komma ihåg Sametinget, som delade ut riktat stöd till den samiska kulturen, samt naturligtvis också alla andra aktörer, inte minst inom den regionala kulturen, som jobbade med olika typer av kulturstödjande insatser.

Jag står här med blandade känslor, för Riksrevisionen pekar i sin övergripande slutsats på att ”regeringen och de bidragsgivande organisationerna har utformat och fördelat de granskade krisstöden på ett i huvudsak ändamålsenligt och effektivt sätt”. Man pekar på den exceptionella situation som rådde under pandemin och på de enorma behov som fanns. Man pekar på svårigheten inledningsvis att egentligen veta vad det var för situation vi stod inför och vilka typer av krisstöd vi skulle kunna utforma. Det skulle göras i balansen mellan att snabbt få ut krisstöd till så många som möjligt av dem som hade det oerhört tufft och samtidigt säkra rättssäkerheten och den erforderliga transparensen i stödgivningen.

Regeringen valde under den här perioden att utgå från befintliga förordningar och att använda sig av befintliga myndigheter och att inte inledningsvis bygga upp en massa nya stödstrukturer. Det gjorde att stöden kunde komma ut väldigt fort – fortare än många av de näringslivsstöd som riktades, som man var tvungen att ansöka om och som dröjde väldigt lång tid.

Prot. 2022/23:25
23 november

*En förstärkt
spelreglering*

*Riksrevisionens
rapport om statens
krisstöd till idrott
och kultur under
coronapandemin*

Detta, herr talman, är vittnesmål som jag har fått till mig under hela perioden: Det är många verksamheter som dels såg väldigt positivt på att stöden kom fort, dels såg att de var outhärliga för deras överlevnad och för att konkurser kunde undvikas. Det är klart att det är positivt.

Sedan är det alltid så att man önskar att mer hade kunnat göras. Vi vet att det finns många företag och enskilda som led oerhört under pandemin och som inte har återhämtat sig. Det är sådana som kanske föll mellan stolarna – när det gäller både näringslivsstöd och kulturstöd – och som än i dag fortfarande lider av konsekvenserna av pandemin. Det är klart att det är tungt.

Samtidigt, herr talman, är jag stolt över de enorma insatser som gjordes under pandemin. S-MP-regeringen lyckades i brett samråd med övriga partier i riksdagen lägga fram många miljarder i riktade stöd till kulturen, till idrotten, till civilsamhället och till företagen. Detta var helt avgörande, herr talman, för att aktörerna kunde gå så pass starka ur pandemin som de faktiskt gjorde.

Jag är också stolt över de stora insatser som de bidragsgivande myndigheterna gjorde under denna period av exceptionell arbetsbörda, många nyanställningar, det tryck som fanns, viljan att hjälpa till och viljan att komma ut med stöd fort. Man gjorde stora och viktiga starka insatser, och för det är jag väldigt tacksam.

Det jag är absolut mest stolt över är dock det som gjordes från kulturlivet självt i att ställa om sin verksamhet, att söka stöd och att försöka navigera i ganska svåra situationer. De kunde också titta framåt och hela tiden fortsätta att ha en dialog med oss politiker för att se vad vi kunde göra för att steg för steg förändra i de stöd som fanns.

Herr talman! Det är viktigt att säga att det gjordes justeringar under perioden. Det gäller framför allt den allra första omgången stöd – de 500 miljoner som vi beslutade om direkt efter att pandemins konsekvenser slog till och vi fick begränsa publiksiffrorna. Det var där det gick fort, det var där vi använde oss av befintliga förordningar och det var där träffsäkerheten inte blev tillräcklig. Men därefter gjorde vi justeringar så att den absoluta majoriteten av de stöd som delades ut hade andra inriktningar och träffade bättre. Jag är både glad och stolt över att vi kunde få till det så pass fort.

Det är också viktigt att säga att de synpunkter som Riksrevisionen har lagt fram naturligtvis ska tas om hand. Jag blir glad när jag läser skrivelsen från den tidigare regeringen och konstaterar att man kommer att följa upp detta. Det gäller både hur myndigheterna hanterar stödgivningen, hur man kan jobba mer samordnande i vissa fall och hur man ska säkra att beslutsprocesserna blir transparenta och motiveringarna läggs fram på ett bra sätt. Det är saker man trycker på.

Jag är också glad för att man från regeringens sida lyfter fram att det inte är så lätt när det gäller kulturområdet. Ibland tenderar man att tala lite generaliserat om att man ska samordna stöden, för då blir allting bättre. Jag tror att vi gör oss själva en otjänst om vi tror att det så enkelt skulle kunna göras och att det lätt skulle bli bättre.

Kulturrådet och Konstnärsnämnden är två myndigheter som hanterar väldigt olika typer av stöd. Konstnärsnämnden har hand om stöd till enskilda konstnärer, och Kulturrådet har ett brett kulturpolitiskt uppdrag. Detta lyfter regeringen fram i sin skrivelse. Man menar att om de här stö-

den hade behövt samordnas ännu djupare än vad som sedan gjordes hade det kunnat innebära att utdelningen av stöden hade gått mycket långsammare. Det hade kanske inte heller blivit bättre eftersom stöden riktar sig till olika målgrupper.

Filminstitutet och Författarfonden är två myndigheter som har väldigt bra koll på sina stödgivare. Därmed har de också kunnat jobba snabbt för att få ut stöden. Detta, herr talman, ska vi värna.

Avslutningsvis vill jag säga att det som nu är viktigast för oss politiskt är att titta framåt. Konsekvenserna av pandemin är fortfarande i högsta grad aktuella. Vi har en återstartsutredning som har lagt fram en mängd förslag på hur vi kan stärka kulturlivet framåt. Det, herr talman, ser jag fram emot att fortsätta att debattera här i kammaren.

Lärdomarna av pandemin måste vi fortsätta att dra, men konsekvenserna av pandemin är inte över än. Här måste vi politiker visa uthållighet. (Applåder)

Anf. 41 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Amanda Lind för hennes tal. Nu debatterar vi en sak som är historia, och den går som bekant inte att ändra på.

Ledamoten är numera ledamot, och jag tänker inte lägga ansvaret på henne nu. Men eftersom ledamoten tidigare var kulturminister skulle jag vilja höra lite om detta. Riksrevisionens kritik handlar om bristande transparens och bristande träffsäkerhet. Det är oerhört allvarligt.

Mer hade kunnat göras, säger ledamoten, och det finns fortfarande människor som lider efter det som hände. Den bristande träffsäkerheten gjorde att det fanns personer, musiker, teatermänniskor inom scenkonsten och så vidare, som inte fick några pengar. Däremot fanns det andra som fick väldigt mycket pengar. Träffsäkerheten var bristande; det vet vi. Det är inte acceptabelt. Jag undrar hur ledamoten vill kommentera just den bristande träffsäkerheten.

Anf. 42 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Tack, Roland Utbult, för frågan! Jag berörde detta i mitt anförande, och jag delar den syn som Riksrevisionen lyfte fram: I den första omgången stöd, det som vi snabbt beslutade om och också snabbt kunde betala ut, fanns en bristande träffsäkerhet. Man använde sig av de förordningar som fanns, och det fanns ett krav på att kunna uppvisa inkomstbortfall, vilket vi vet är väldigt svårt för kultursektorn.

Det var bara den första omgången stöd som hade denna problematik. Detta förändrades inför de stora stödomgångarna på hösten och sedan vidare till 2021. Jag vill alltså säga att kritiken snabbt fångades upp och att bristerna också snabbt åtgärdades.

Sedan finns det andra utmaningar när det gäller krisstödgivningen som egentligen inte handlar om kulturstödens direkta utformning. Vi vet att näringslivsstöden inte var fullt ut fungerande. Dessa hade kunnat stötta en hel del företagare, inte minst egenföretagare, i kulturlivet om de hade varit lite mer generösa och i lite högre grad tagit hänsyn till kulturskapares behov. Även där gjordes justeringar, till exempel när det gäller a-kassan. Där genomfördes flera successiva förändringar för att möjliggöra för fler

kulturarbetare att komma in i de lättnader av a-kassan som gjordes under pandemin.

Nu har inte jag läst den aktuella granskningen av exempelvis omsättningsstödet för egenföretagare eller av det stora evenemangsstöd som inte minst Moderaterna var drivande i att ta fram. Hur har de fallit ut? Jag är tveksam till om dessa näringslivsstöd var så effektiva. Jag hade kanske tyckt att det varit bättre om vi i den senaste omgången – det var faktiskt så sent som i vintras som vi lade fram ytterligare krisåterstartsstöd till kulturlivet – hade lagt de pengarna inte på evenemangsstödet, som jag tyvärr inte tror var så träffsäkert, utan ännu mer på Kulturrådet, som faktiskt har hittat en ökad träffsäkerhet under de här åren.

Anf. 43 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Ledamoten sa i sitt anförande att hon var stolt över den här tiden. Jag kan förstå det. Alla stöd som gick ut stöttades ju också av oppositionen, alltså den nuvarande regeringen. Man skulle kunna säga att resultatet hade blivit detsamma oavsett regering.

Men det var en ganska rörig period. Från början skulle man inte få vara fler än 50 personer som samlades. Sedan var det 300 personer, och man skulle ha avstånd mellan sig. Vi kommer ihåg allt det där. Det var ganska rörigt. Jag skulle vilja höra hur ledamoten Amanda Lind, tidigare kulturminister, kommenterar den rörlighet som fanns i besluten och som många uppfattade som störande.

Sedan ska vi veta att avsikten var att motverka spridning av covid-19, vilket naturligtvis väger över när det gäller den här frågan. Men det fanns irritation, och rätt många undrade vad som höll på att hända. När man till exempel gick till 50 personer som fick samlas var det nästan diktatoriskt – eller det kunde i alla fall uppfattas så.

Anf. 44 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Nu är ju inte restriktionerna under pandemin föremål för den här debatten. Jag hoppas dock att de starka ord som ”diktatoriskt” som ledamoten använder inte är synonyma med Kristdemokraternas syn på restriktionerna under pandemin. Jag tror att jag lämnar kommentarerna om det till en annan debatt.

Däremot vill jag instämma i det Roland Utbult nu säger: Det blev stora konsekvenser för kulturlivet av pandemin. Det var en väldigt rörig och svår period. Då är det viktigt att vi nu i efterhand kan se på den med öppna ögon, att vi fortsätter att följa de utvärderingar som kommer att göras och att vi tar återstartsutredningens slutsatser på allra största allvar. Det gäller inte minst oss här i kammaren som är ledamöter av kulturutskottet.

Pandemins konsekvenser är inte över än. Jag beklagar att den nya regeringen inte har tagit återstartsutredningens slutsatser på allvar och inte har lyft in majoriteten av de åtgärdsförslag som lagts fram.

Vi måste visa uthållighet när det gäller återhämtningsstöden. Som Roland Utbult säger var vi överens om dem, och det fanns ett stöd för att införa dem. Nu ser vi svart på vitt att när högern styr själv driver man inte på för att införa återstartsstöd. Det är vi som nu är i opposition som lägger fram det i våra skuggbudgetar. Det är svagt, och jag beklagar det djupt.

Herr talman! För några veckor sedan hade den moderata kulturministern Parisa Liljestrand sin budgetpresentation. Hon uttryckte då att pandemistöden haft god inverkan och att återstartsstöden som den socialdemokratiskt ledda regeringen tillsammans med Miljöpartiet införde i den förra budgeten tjänat kulturlivet väl.

Så långt är vi eniga. Men sedan lät kulturministern meddela att kulturlivet har återhämtat sig efter pandemin och att man därför inte gör några betydande kulturpolitiska satsningar för kulturens återstart.

Jag delar förstås inte den bilden. Senast i måndags träffade jag länsmusiken på Gotland, som bekräftade bilden att två år av pandemi och publikbegränsningar har satt djupa spår i alla delar av kulturlivet, inte minst vad gäller villkoren för konst- och kulturskapare. Branschorganisationen Svensk Scenkonst, som organiserar alla scenkonstverksamheter i vårt land, bekräftar ett publik tapp om 20–25 procent per föreställning. Detta är en omfattande fråga för hela sektorn.

Vi socialdemokrater har nu en analys där vi oroar oss över antalet konst- och kulturskapare som under dessa år har lämnat kulturbranschen. Vi oroar oss för att publiken inte har kommit tillbaka i samma omfattning efter pandemin, för att barns och ungas delaktighet dessvärre minskar och för att hushållens ansträngda ekonomi i spåren av inflation, höjda elpriser och en kommande lågkonjunktur framför allt drabbar barns och ungas möjlighet att få uppleva och utöva kultur och idrott.

Sammanfattningsvis har två år av pandemi haft en betydande inverkan på Sveriges kulturliv.

Under pandemin ägnade jag mycket tid åt att samtala med olika kulturföretag, fackföreningar, institutioner, egenföretagare och till och med sociala-medier-upprop, som generöst delade med sig av hur villkoren de facto var under pandemin – delvis hur det såg ut före pandemin men framför allt hur det var under pandemin.

Det går inte att komma ifrån att kulturarbetsmarknaden präglas av tidsbegränsade och osäkra anställningar. Det framgår av samtliga statliga utredningar på området och av branschens företrädare. Det är vanligt att kulturarbetare kombinerar projektanställningar, verksamhet i eget företag och perioder då man försörjer sig på stipendier. Konst- och kulturskapare arbetar under ekonomiskt sämre villkor än andra grupper i samhället med motsvarande krav på utbildning och yrkeserfarenhet.

Den senaste utredningen, som lades fram för några år sedan, heter *Konstnär – oavsett villkor?* och visar att konstnärer har lägre utnyttjande av föräldrapenning, bostadsbidrag och försörjningsstöd trots att de har lägre genomsnittlig inkomst. Konstnärer har dessutom i mindre grad kollektivavtalad tjänstepension.

Det var med dessa förutsättningar som konst- och kulturskapare genomgick pandemins restriktioner och nedstängningar.

Fackföreningen Klys skrev i sitt remissvar till kulturens återstartsutredning att de flesta konst- och kulturskapare inte omfattades av vare sig korttidspermitteringsstödet, omställningsstödet eller omsättningsstödet eftersom mer än hälften var egenföretagare och saknade större fasta kostnader och regelbundna inkomster. De riktade kulturkrisstöden kan därför sammanfattningsvis sägas ha haft en helt avgörande inverkan för att kultursektorn skulle hålla sig över vattenytan under pandemin.

Resultatet kan vi också se: Det var inte många kulturföretag eller egenföretagare som gick i konkurs. Men det har också hänt en del under vattentytan som vi fortsättningsvis i riksdagens kulturutskott måste analysera.

Herr talman! Vi kan inte med de här kunskaperna gå tillbaka till den tidigare förda politiken. Det är nu hög tid för riksdagens kulturutskott att faktiskt engagera sig för konst- och kulturskapares villkor.

Vi socialdemokrater menar att trygghetspolitik för konst- och kulturskapare kräver fler fasta anställningar. Det duger inte att det enbart är drygt 250 skådespelare inom teatern som har en fast anställning av 3 000 yrkesverksamma. De fasta anställningarna på kulturinstitutionerna har sedan 2009 års borgerliga kulturutredning minskat till förmån för administrativ personal. Här kan politiken byta riktning.

Områden som kräver insatser är centrumbildningarna, scenkonstallianterna och de statliga stipendierna. Här har vi socialdemokrater varit drivande för att höja anslagen. Senast förstärkte vi ersättningarna och bidragen med hela 43 miljoner kronor. Nu föreslår högerregeringen ytterligare ansatser på området, vilket är bra – men otillräckligt. Vi har även tillsatt en utredning om SGI, som snart lämnar förslag på hur konst- och kulturskapare ska kunna få ta del av trygghetssystemen. I veckan antar vi också ett lagförslag om implementering av copyrightdirektivet i svensk rätt som kommer att främja bättre upphovsrätt.

Herr talman! Riksrevisionens granskning *Operation Rädde branschen – statens krisstöd till kultur och idrott under coronapandemin*, som är föremål för dagens debatt, intygar bilden av att det var få samhällssektorer som under pandemin fick se sina förutsättningar förändras så i grunden som idrotten och kulturen. Riksrevisionen menar att utformningen av krisstöden skedde på kort tid, med begränsad information och under mycket svåra omständigheter, vilket tidigare talare har beskrivit väl.

Granskningen omfattar regeringen och Regeringskansliet samt de bidragsgivande myndigheterna och organisationerna, såsom Konstnärsnämnden, Statens kulturråd, Riksidrottsförbundet, Sametinget, Svenska Filminstitutet och Sveriges författarfond.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att regeringen och de bidragsgivande organisationerna har utformat och fördelat krisstöden på ett i huvudsak ändamålsenligt och effektivt sätt. Granskningen visar samtidigt att det finns brister i bidragsgivningens transparens och att ansvariga aktörers fokus på att nå ut med stöden till kulturen så snabbt som möjligt i viss utsträckning lett till minskad träffsäkerhet.

Det här är viktiga medskick till regeringen och Regeringskansliet och till myndigheterna och organisationerna. Här måste bättre krisberedskap utformas. Vi vet inte hur framtiden ser ut. Måtte vi aldrig genomgå en pandemi igen! Men krisberedskap måste finnas hos statens myndigheter och organisationer som fördelar ut krisstöd och inte minst inom Regeringskansliet. Det åligger därför den nya regeringen att arbeta vidare efter de här rekommendationerna.

Vad gäller kulturens nuvarande situation och budgetprioriteringarna inväntar jag förslag inför den kommande budgetdebatten.

(Applåder)

Anf. 46 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Lawen Redar från Socialdemokraterna talade inte om ärendet mer än ett par sekunder på slutet utan valde att använda talartiden till andra saker. Men eftersom herr talmannen inte stoppade Lawen Redar väljer jag att replikera henne i de delarna.

Herr talman! Detta är intressant. Nu har Socialdemokraterna varit i opposition i en månad, eller en och en halv, och kan kritisera nuvarande regering för allt ont i kulturlivet och kulturbranschen. Men Socialdemokraterna har ju innehaft regeringsmakten i åtta år. Varför, herr talman, har man då inte gjort någonting åt de osäkra anställningsformerna?

Lawen Redar pratade om kombinatorstjänster. Ja, ett alldeles uppenbart problem inom kulturen är att väldigt många har osäkra anställningar och kombinerar olika former av stipendier och projektbidrag med egna bolag och annat. Socialdemokraterna gjorde ingenting åt detta. Och det var Moderaterna som fick initiera 2 ½ miljard extra till kulturbranschen med Lisa Nilsson i spetsen under pandemin därför att i princip alla artister annars skulle ha gått i konkurs.

Ingenting gjordes på åtta år av den socialdemokratiskt ledda regeringen för att förbättra för kulturbranschen. Jag vädjade om att vi skulle ha parlamentariska överläggningar om ett nytt operahus. Kulturministern sa: Jag hör dig, jag hör dig. Jag vädjade om att vi skulle ha parlamentariska diskussioner om anställningsformerna för kulturarbetarna. Kulturministern sa: Jag hör dig, jag hör dig. Inte en enda inbjudan kom.

Herr talman! Moderaterna har nu haft en kulturminister på plats i en månad. Jag är övertygad om att det kommer att läggas fram en hel del positiva förslag. Socialdemokraterna med Lawen Redar i spetsen tycker jag kunde ha lite klädsam ödmjukhet inför att den socialdemokratiskt ledda regeringen under åtta år inte åstadkom någonting för att förbättra för kulturen i Sverige.

Anf. 47 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Det märks att ledamoten inte tog del av mitt anförande över huvud taget. Jag beskrev inledningsvis varför vi behövde ett konst- och kulturkrisstöd riktat till konst- och kulturskapare. Väldigt många konst- och kulturutövare har inte aktiebolag, och korttidspermitteringsstödet gick inte fram till dessa. Med anledning av de villkor som konst- och kulturutövare hade gick inte heller omsättningsstödet och omställningsstödet fram.

När pandemin startade inledde vi snabbt en analys av hur villkoren såg ut och vad som skedde. Vi kunde snabbt fatta beslut om att 500 miljoner skulle rakt ut till kulturlivet via myndigheterna och de olika statliga bidragsgivande organisationerna.

Det här föll ut väl, vilket också Riksrevisionens granskning säger. Det är precis detta jag intygar. Några beskrivningar görs av vad som kunde ha skapat en ökad träffsäkerhet. Ett halvår in på pandemin omformulerade vi också detta genom riktade stöd. Vi var uppe i nästan 6–7 miljarder kronor i krisstöd till kulturen och idrotten.

Det är tack vare det som den nuvarande moderata kulturministern kan komma till bordet och inse att det finns kvar en kultursektor som kan påbörja ett arbete efter pandemin. Vad jag riktar kritik mot är att man nu har presenterat ett budgetförslag där det knappt finns ett återstartsstöd.

Därutöver nämns Moderaternas ansatser under den här tiden. Man vidtog en åtgärd i januari 2021 för att stötta kulturlivet. En av ansatserna handlade om näringsstöd på 2–3 miljarder kronor. Hur mycket av dem fördelades ut till konstnärer och konstnärsföretag? Man höll inne de resurserna just för att de var helt och hållet kopplade till nedstängning. Vi satte igång en öppning av samhället i februari mars. Jag delar alltså inte helt och hållet ledamotens uppfattning om Moderaternas ansatser.

Under de här åtta åren har vi vidtagit enorma åtgärder för att stärka kulturen och dess villkor. Det är upp till Moderaterna att fortsätta det arbetet nu.

(Applåder)

Anf. 48 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Lawen Redar påstår att det inte är särskilt många inom kulturen som är egenföretagare. Det är faktiskt fel. Det är en ganska stor andel som driver egna företag.

Jag är stolt över att vi moderater hjälpte till med att skjuta till medel. Vi lade oss 2 ½ miljard över regeringen när det gällde att rädda artistbranschen. Det var knappast någon bransch som drabbades så hårt av pandemin som just kulturbranschen och såklart även idrottsbranschen.

Herr talman! Jag återkommer i mitt huvudanförande när det gäller debattens ärende, som handlar om Riksrevisionens rapport om hur statens stöd under pandemin fungerade.

Anf. 49 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Jag ser fram emot att få lyssna på det anförandet.

Anf. 50 ANGELIKA BENGTSSON (SD):

Herr talman! Även om pandemin är förbi, alla restriktioner är borta och vi har återgått till hur livet såg ut före 2020 är det svårt att inte prata om pandemin. I dag är det Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin som debatteras, även om – eller ska jag säga trots att – hela utskottet ställer sig bakom betänkandet i dess helhet.

Över en natt slog pandemin till, med restriktioner och förändrade livs- och arbetsrutiner. Alla drabbades. Alla fick ställa om. Kulturen och idrotten drabbades särskilt hårt, vilket vi hört om. Det blev ingen gruppträning och ingen publik. Med förlorade intäkter behövdes snabba stöd. Sådana levererade i och för sig regeringen, men det gick lite för snabbt vid den första utdelningen, vilket fick till följd att stöden inte var träffsäkra. Det kom också kritik mot detta, vilket även Riksrevisionen skriver, och det rättades till av regeringen – gott så. Framöver, vid nästa kris, får vi hoppas att otydligheten inte visar sig igen och att de rutiner som satte sig visar på lärdom av erfarenheter.

Herr talman! Pandemin må vara över, och vi har återgått till gamla rutiner. Vi ser att fler besöker konserter, köper biljetter och vill stödja kultur- och idrottslivet. Det är allas ansvar att vi hittar tillbaka och stöttar kultur- och idrottslivet. Det är framför allt nu vi ska stötta hela evenemangsbranschen.

Även om inget parti följdmotionerat på skrivelsen tål det att nämnas några saker att ta med sig framöver. Jag vill nämna tre saker.

För det första ger Riksrevisionen en rekommendation om att samordna bidragsgivningen. Vi kan delvis dela den bilden. Kulturområdet har många myndigheter, stora som små, och flera stiftelser och förvaltningsområden. Det ligger i allas intresse att bidragsgivningen blir träffsäker, snabb vid kriser och framför allt rättssäker. Genom att samla den under ett gemensamt tak, eller åtminstone färre tak, skulle man förstärka kunskapsnivån och förmodligen effektivisera arbetet ytterligare. Samtidigt skulle man kunna se över antalet myndigheter inom kulturområdet.

För det andra vill jag nämna att S och MP inte har gjort tillräckligt under sin tid vid makten för att stärka de kulturella och kreativa näringarna. Först när det uppdagades hur illa ställt våra kulturella och kreativa näringar har det tillsattes en utredning. I augusti presenterade utredningen SOU 2022:44 sina förslag.

Att våra kulturskapare haft dåliga villkor, inte kunnat ta del av sjukpenninggrundande inkomster eller pension, är något som det rapporterats om långt innan pandemin. Vi hoppas givetvis att nuvarande regering tar till sig de förslag som utredningen presenterat för att förbättra villkoren för våra kulturutövare så att de inte hamnar i samma situation igen vid nästa kris.

För det tredje behöver finansieringen till kulturen breddas. Den här regeringen borde tillsätta en utredning som tittar på hur finansieringen till kulturen kan breddas.

Jag har tidigare i den här talarstolen talat om den danska modellen där privata näringslivet och stiftelser är med och finansierar kulturen. I Sverige har vi gått i motsatt riktning. Det visade pandemin. Här har i stället staten pumpat in pengar för att hålla lågan vid liv. Det är inte hållbart att staten ensam långsiktigt finansierar hela kulturlivet. Vi föreslår att fler ska vara delaktiga i den här delen.

Är det något pandemin tydliggjorde så var det just hur beroende kultursektorn är av staten eftersom den förra regeringen fört en politik som lett till den här situationen. Nu gäller det att hitta en modell som säkerställer att fler är med och finansierar, för att vi inte ska hamna i samma situation igen.

Anf. 51 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Jag har en fråga till ledamoten Angelika Bengtsson när det gäller samordning av myndigheter och stödgivning. Precis som ledamoten säger finns det sådana rekommendationer i Riksrevisionens rapport, till exempel vilka erfarenheter man kan ta med sig av pandemin. Men Riksrevisionen ger inte några skarpa förslag.

Precis som framgår av regeringens skrivelse, som jag nämnde i mitt anförande, gjordes det flera ansatser till att stärka samordningen under pandemin. Inte minst ökade man informationsutbytet mellan myndigheterna. Man hade dialog och jobbade med kunskapsspridning så att enskilda kulturaktörer skulle veta vem de skulle söka stöd från.

Det åligger faktiskt redan nu Sveriges myndigheter att genomföra den typen av samordning och information. Regeringen instämmer i att det är viktigt att det arbetet gjordes och att det ska följas upp.

Sverigedemokraterna och även andra företrädare från högern lyfter ibland fram samordning och nedläggning av någon myndighet på kulturområdet. Här skulle jag vilja fråga Angelika Bengtsson vilken myndighet man tänker sig lägga ned och vilken sammanslagning man tänker sig mellan stödsystemen.

Det Riksrevisionen lyfter fram, och även regeringen i skrivelsen, är att det finns en styrka i att det finns riktade myndigheter som känner sina områden väl. Att Filminstitutet har så bra koll på filmbranschen gjorde att de kunde betala ut stöden på ett välriktat sätt och fick väldigt lite kritik. Samma gäller för Författarfonden. Konstnärsnämnden och Kulturrådet har helt olika inriktningar. Vi i Miljöpartiet menar att det är bra; konstnärer i Sverige förtjänar en egen stödgivande myndighet och att inte drunkna i Kulturrådet.

Miljöpartiet har också tagit steg för att samordna viss bidragsgivning, till exempel Musikverkets musikstödgivning. Men jag menar att det behövs mer träffsäkra utfästelser när man pratar om den typen av samordning. Därför är min fråga till Angelika Bengtsson: Vilka myndigheter ska läggas ned eller slås samman?

Anf. 52 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Det var otydligt under pandemin när det gällde utdelningen av krisstöden. Vad är det som gäller? Det var många myndigheter som skulle fördela olika typer av krisstöd. Jag tror att en samordning av myndigheter och en sammanslagning av myndigheter hade tydliggjort den saken.

Det är ingen hemlighet att det finns många myndigheter under vårt beredningsområde. Det är många myndigheter som jag tror hade gjort större nytta och fått större effekt vid en sammanslagning. Jag tror att en myndighet behöver se över frågan. Jag kommer inte att stå i talarstolen i dag och berätta att just den här myndigheten ska läggas ned. Det är inte mitt ansvar, utan frågan ska beredas i en utredning.

Det är sant att det gjordes en hel del för att tydliggöra stöden, men det kanske inte hade behövts om det hade funnits färre och bättre samordnade myndigheter.

Anf. 53 AMANDA LIND (MP) replik:

Herr talman! Återigen kommer det lite svepande uttalanden om att det var krångligt och att det var många myndigheter. Faktum är att det var fem bidragsgivande myndigheter på kulturområdet.

Sametinget riktade stöd mot samiska kulturskapare och konstnärer. Att de fick möjlighet att dela ut stöd var på direkt förfrågan från dem själva och samiska konstnärer. Jag tycker att vi ska värna detta. Det var bra att de fick möjlighet att dela ut krisstöd.

Svenska Filminstitutet har redan i dag stödgivning mot filmens område. Det fanns ingen kritik mot Filminstitutets stödgivning. Tvärtom kunde de eftersom de har en begränsad målgrupp föra en nära dialog, veta var behoven fanns och planera stödet på ett självständigt och bra sätt.

Detta gäller även Författarfonden. De hade också en relativt begränsad målgrupp och kunde designa stödet på ett klokt och bra sätt.

Då återstår Konstnärsnämnden och Kulturrådet. Jag frågar Angelika Bengtsson om det är Konstnärsnämnden som ska läggas ned. Vad tänker

man då om vikten av konstnärers villkor och möjligheter och att ha en myndighet som direkt tittar på deras behov? Konstnärsnämnden har kommit till kulturutskottet, och vi har fått höra att även Konstnärsnämnden bedömer det som viktigt att man är en fristående myndighet och kan verka utifrån de uppdrag man har – det vill säga att stötta och stärka konstnärers villkor i Sverige.

Anf. 54 ANGELIKA BENGTSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är intressant när man pratar om konstnärers villkor. Jag har i flera år motionerat om att se över kulturskaparnas villkor. Miljöpartiet och övriga partier har röstat ned motionerna.

Först i augusti presenterades en utredning om de kulturella och kreativa näringarnas villkor – gott så. Men det var först i augusti.

I åtta år hade ni möjlighet att tillsätta en utredning, men först under pandemin, när det uppdagades hur dåliga villkor konstnärer och kulturskapare hade, när de stod på knäna och grät inför oss, tillsatte ni en utredning, Amanda Lind.

Jag menar att mycket måste göras för att stärka deras villkor. Nu har vi en ny regering som jag hoppas tar till sig utredningen, precis som jag nämnde i mitt anförande. Det var ju så många problem som uppdagades under pandemin. Regeringen har suttit i ungefär sex veckor, och vi måste ge den tid att tillsätta en utredning efter att remissinstanserna har fått säga sitt.

Jag ser fram emot att komma tillbaka till debatten. Det lär vi säkerligen göra.

Anf. 55 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! Dagens ärende som vi nu debatterar handlar om Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin. Förhoppningsvis behöver vi aldrig mer dra några lärdomar eller dela ut några pandemistöd. Jag själv uppskattar Riksrevisionens rapporter och tycker att det finns värdefulla fakta i dem att ta lärdom av.

Riksrevisionen konstaterar i princip att bidragsgivningen och stödgivningen till idrotten har fungerat väl. När det gäller kulturen kommer man med en del kritik, som jag ändå tycker att vi ska ta till oss av och lägga till handlingarna – även om vi ska hoppas att vi aldrig ska behöva hamna i den situationen igen.

Man kritiserar den dåvarande regeringen, som man anser borde ha räknat ut en del saker i förväg som den inte gjorde. Nu har vi som sagt bytt regering, så det är som det är.

Men sedan är det detta som även Amanda Lind talar om – kritiken mot skillnaderna mellan Kulturrådet och Konstnärsnämnden, som har varit problematiska när de har delat ut det statliga stödet för pandemin.

Ett exempel som beskrivs i rapporten är att Kulturrådet 2020 fick 87 000 mejl och 14 000 telefonsamtal till sin krisstödssupport. Det talar så klart för sig självt. Med den numerären är det problem med informationen. Mycket har handlat om att de kulturarbetare som har sökt stöd inte riktigt vetat vart de ska vända sig – till Kulturrådet eller till Konstnärsnämnden. Sedan har man inte fått besked när man vänt sig fel och inte heller fått en tillräcklig motivering, därav detta ganska kaotiska antal konstnärer som varit frustrerade och inte vetat vart de ska vända sig.

Herr talman! Vi har träffat Kulturrådet. Jag vet att Kulturrådet ändrade mycket i stödfunktionerna och informationsgivningen och även i kommunikationen om varför folk hade fått avslag, så många av de felen tror jag är åtgärdade. Man är också väl medveten om det som Riksrevisionen beskriver.

Jag tycker att vi lägger det här till handlingarna och som sagt ber en bön allihop att staten aldrig mer ska hamna i situationen att behöva dela ut miljarder i pandemi- eller krisstöd. Sedan kan vi dra lärdom av de saker som vi möjligen inte rättat till ännu.

Anf. 56 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Som jag sa tidigare såg jag fram emot Kristina Axén Olins anförande.

Det stämmer att det här var en ytterst kaotisk tid – därav den politiska hanteringen under den. Jag tyckte att det fanns en tydlig transparens från regeringen till riksdagens kulturutskott under den här tiden om hur svårt det var. Dåvarande kulturministern kom till utskottet flera gånger och begärde också stöd och hjälp i arbetet.

I och med att vi nu har bytt regering, i och med att det nu är en moderatledd regering och en moderat kulturminister på plats, vilka lärdomar tror Kristina Axén Olin att man kommer att dra av den här rapporten? Vilka ändringar i myndighetsstrukturer eller reflektioner om det tror ledamoten att den nya kulturministern kommer att göra med anledning av det som Riksrevisionen i och med sin rapport skickar till myndigheter men framför allt till regeringen?

Anf. 57 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Lawen Redar frågar hur den nuvarande regeringen kommer att agera efter Riksrevisionens rapport.

Jag tänker att det kanske är mer för oss som är i det här huset men kanske också för dåvarande ansvariga att läsa och beakta och ta till sig av det som Riksrevisionen framför.

Det vet jag att till exempel våra myndigheter har gjort. De som är berörda i det här fallet har också varit i kulturutskottet och beskrivit hur man har åtgärdat den kritik som Riksrevisionen så väl beskriver i denna rapport.

Det finns ett konstaterande och en rekommendation av Riksrevisionen i den här rapporten. Man rekommenderar att regeringen ser över om bidragsgivningen på kulturområdet kan samordnas i större utsträckning för att skapa bättre förutsättningar och nyttja myndigheternas samlade resurser och kompetens.

Herr talman! Vi moderater har ju önskemål om detta i kommittémotioner och har föreslagit i flera budgetar en översyn av kulturområdet, där vi har 53 myndigheter eller bolag med myndighetsstrukturer. Jag hoppas att den nuvarande regeringen tar till sig rekommendationen och startar denna översyn för att optimera så att kulturen får den kraft och den kanalisering som den förtjänar.

Anf. 58 LAWEN REDAR (S) replik:

Herr talman! Det är på precis den här punkten jag är nyfiken med anledning av det som framgår av Moderaternas tidigare kommittémotioner om att analysera myndighetsstrukturen inom kulturområdet.

Man menar ju ingenstans i den här rapporten att det är något fel på myndigheternas strukturer. Det handlar snarare om kommunikationen mellan myndigheterna under en väldigt svår och exceptionell samhällshändelse. Där har det funnits bristfälligheter i informationen till enskilda konst- och kulturutövare och verksamheter för att nå fram med stöd.

Moderaternas kulturpolitiska motioner under de här åren har påtalat att kulturens myndighetsstruktur behöver förändras. Jag är lite nyfiken på vad det är för typ av myndigheter som enligt Moderaternas analys inte ska finnas kvar på kulturens område och hur man värderar effekterna av allt från sammanslagning till borttagande av myndigheter. Det är lite svårt att uttyda av vad motionen anger. Vad är det egentligen man vill komma åt med det som motionen anger?

Det är i alla fall ingenting med krisberedskap som Riksrevisionen pekar ut skulle vara ett bekymmer med myndigheters organisation som sådan och verksamheterna som sådana, utan det är kommunikationen dem emellan. Men det är något helt annat som Moderaterna förespråkar i sin kommittémotion – allt från sammanslagningar till färre myndigheter och organisationer på kulturens område.

Min konkreta fråga är vad man egentligen vill åstadkomma med en sådan analys.

Anf. 59 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Nu är ju inte Riksrevisionen här och svarar för vad man har skrivit. Men egentligen har man två olika rekommendationer.

Den ena, som Lawen Redar talar om, handlar om kommunikationen mellan Konstnärsnämnden, Kulturrådet och Författarfonden och att de måste utveckla rutiner kring fattandet av olika beslut.

Den andra handlar om en annan sak som Riksrevisionen tar upp. Man rekommenderar att kulturområdet samordnas i större utsträckning för de sökande och för att ”skapa bättre förutsättningar för att utnyttja myndigheternas samlade resurser och kompetens”. Det är ju inte samma sak som att öka kommunikationen, som Lawen Redar säger.

Herr talman! Lawen Redar frågar om Moderaternas förslag är att göra en översyn av myndigheter, och det stämmer. Vi har inte suttit på någon kammare och funderat på vilka myndigheter man bör slå samman, utan det ska naturligtvis göras en professionell bedömning av vad man kan göra för att möjliggöra en tydligare struktur på kulturområdet.

Men 53 myndigheter eller bolag med myndighetsuppdrag bara under Kulturdepartementet blir helt orimligt, herr talman. Det försvinner pengar i administration och overhead, och det blir enormt svårt att samla kulturen och framför allt att gynna kulturbranschen och effektivisera så att resurser faktiskt kan gå till kultur och kulturarbetare, inte till administration för att vi väljer att inrätta myndigheter och departement så fort vi vill göra avtryck.

Anf. 60 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Herr talman! Kultur- och idrottsbranschen drabbades som bekant väldigt hårt under coronapandemin. Inte minst drabbades de bolag och föreningar som var beroende av biljettintäkter – biljettintäkter som under i princip två års tid uteblev. Det fanns även andra tydliga och påtagliga effekter som inte i första hand berörde ekonomin. Föreningarna tappade

medlemmar, och det blev färre fysiska aktiviteter. Det ledde förmodligen till ökad fysisk och psykisk ohälsa. Dessutom hindrades många föreningar i sitt integrationsarbete. Och inte minst gavs idrotten och kulturen inte samma möjlighet att sprida glädje och gemenskap.

Dagens debatt handlar som sagt om Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under pandemin och hur det har fungerat.

I stort ser Riksrevisionen att det har fungerat bra och att krisstöden utformades och fördelades på ett hyfsat effektivt och ändamålsenligt sätt. Men den kritik som förs fram är att bidragsgivningens transparens och ansvariga aktörers fokus på att nå ut med stöden gjorde att träffsäkerheten inte blev lika bra. Riksrevisionen föreslår därför att regeringen ska se över hur man i framtiden kan samordna stöden på ett bättre sätt.

Utskottet håller med Riksrevisionen, men det är också viktigt att komma ihåg att behoven av krisstöden var stora under den aktuella tiden och att det var prioriterat att få ut stöden så fort som möjligt. Detta gjorde att träffsäkerheten inte alltid fungerade som den borde, men situationen krävde också att politiken var snabbfotad.

Avslutningsvis, herr talman: När jag har pratat med företrädare inom kultur och idrott, både regionalt i mitt hemlän Västernorrland och på nationell nivå, har de i stort varit positiva. Men de tillägger att även om stöden fyllde sitt syfte har det lyfts fram att vissa föreningar och bolag runt om i landet tvingats lägga ned sin verksamhet.

Jag vill i sammanhanget också berömma exempelvis idrottsrörelsen, som trots hög press lyckades fördela och hantera stöden väl. Det beror på att man känner sin verksamhet väldigt väl och har god statistik och därmed kunde forma en modell som gjorde att stödet nådde många föreningar.
(Applåder)

Anf. 61 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Vi debatterar alltså Riksrevisionens rapport *Operation Rädsla branschen – statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin*. Jag kommer att ägna min talartid åt kultursektorns situation under pandemin, som startade i mars 2020.

Den 12 mars satt jag här i kammaren och mådde lite dåligt. Vi hade en debatt om fiskeripolitik. Jag fick åka hem sedan och lades in på Karolinska med covid-19 för fyra veckors isolering. Men nu har jag återstartat och är tillbaka till hundra procent, och det är jag väldigt tacksam för.

I juli 2020 hade omsättningen för kulturell verksamhet i Sverige minskat med drygt 50 procent jämfört med juli 2019, alltså ett år tidigare. Bara från mitten av mars 2020 till maj, alltså på två månader, gick biljettintäkterna för arrangemang ned med runt 90 procent. Nöjesarrangemangen gick under sommaren 2020 ned till noll. Detta är en del av bakgrunden.

Herr talman! Inga motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse. Det är rätt symtomatiskt för denna dystra period i vår nutidshistoria. Det gjordes stora insatser från regeringen för att stötta idrott och kultur ekonomiskt under pandemin. Det som gjordes stöttades av den dåvarande oppositionen, som numera är i regeringsställning. Man kan säga att det hade blivit ett liknande resultat i form av bidrag oavsett vem som styrde.

Däremot missade den dåvarande regeringens pandemistöd i starten de kulturarbetare som hade enskild firma, vilket de allra flesta har i kultursektorn. Vi kristdemokrater påpekade detta före sommaren 2020, och i september samma år riktades stöd även till denna stora krets av kulturarbetare.

Herr talman! Riksrevisionens slutsats är att regeringen och de bidragsgivande organisationerna utformade och fördelade krisstöden till idrott och kultur på ett i huvudsak ändamålsenligt och effektivt sätt, som det heter. Men granskningen visar också att den korta tid man hade på sig och de snabba beslut som då måste tas resulterade i ofullkomlig transparens och, vilket är än viktigare, bristande träffsäkerhet. Det fanns inom kultursektorn de som fick väldigt mycket pengar. Andra fick ingenting eller småsummor, på grund av bidragsinstitutionernas stress och brist på transparens och träffsäkerhet. Detta är allvarligt.

Herr talman! Under flera år försörjde jag mig som frilansande sångare och musiker. Jag vet något om hur det känns. Det är en osäker och tuff situation, där man arbetar i stor ovisshet. Du kan ha familj att ta ansvar för, och det säger sig självt att det blir pressat. Samtidigt finns det inget bättre än att förverkliga sina drömmar – att på heltid få syssla med det man brinner allra mest för.

Vi kan försöka tänka oss in i att du när du frilansar har fått fart på engagemangen och att allt flyter på. Så plötsligt över en natt i mars 2020 förändras situationen. Alla publika framträdanden förbjuds på ett sätt som kan upplevas som nästan diktatoriskt, och dessutom uppstår förvirring om reglerna för hur det hela ska genomföras. I mars 2020 bestämde regeringen att 50 personer fick samlas vid allmänna sammankomster. Senare blev det 300 personer med visst avstånd mellan varje individ och så vidare. Så här höll det på.

Landets grundskolor stängde dörrarna för besök av kulturaktörer. Kulturskolor gick över till digital undervisning. De borde få en särskild applåd för det stora arbete de gjorde och den förändring de då genomgick.

Allt detta gjordes naturligtvis för att motverka smittspridningen av covid-19. Men förbud mot folksamlingar blev i praktiken ett näringsförbud för alla som var beroende av publik. Många frilansande kulturarbetare drabbades alltså av institutionernas bristande träffsäkerhet när det gällde bidragen. Detta blev en verkligt tuff match för många kulturarbetare, den kanske tuffaste i livet.

Herr talman! Riksrevisionen konstaterar att det fanns fördelar med att lägga hanteringen av krisstöd på flera organisationer – Filminstitutet, Sametinget, Författarfonden, Kulturrådet och Konstnärsnämnden – som kände sina målgrupper. Och det kan finnas en viss förståelse för att bidragsärendena, på grund av tidspress och hög arbetsbelastning, inte hann utredas tillräckligt innan pengar gick iväg. Men det är aldrig acceptabelt att ett stort antal bidragsberättigade går miste om ersättning på grund av bristande träffsäkerhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 14 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU7

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (skr. 2021/22:247)
föredrogs.

Anf. 62 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Vi debatterar skrivelsen om Agenda 2030. Detta, herr talman, är något så viktigt som en skrivelse som riksdagen beslutade om när herr talmannen satt i utrikesutskottet, om vikten av att kunna följa det arbete som regeringen gör kring Agenda 2030.

Arbetet med Agenda 2030 är väldigt övergripande då det handlar om både vad som sker här i Sverige och vad som sker globalt. Man skulle därför ha kunnat önska att det var 349 riksdagsledamöter anmälda till denna debatt i stället för en enda. Men nu är det tyvärr som det är, och jag får här själv debattera Agenda 2030.

Agenda 2030 är just en agenda fram till 2030. Det betyder att vi har åtta år kvar innan vi ska nå agendans 17 mål, som sedan är uppdelade i 169 delmål. Men agendan beslutades faktiskt redan för sju år sedan, 2015. Vi befinner oss alltså nu i mitten av den period då vi borde göra enorma framsteg för att nå agendans målsättningar.

Det har absolut gått framåt på en del områden, men samtidigt kan vi se att det går bakåt, framför allt på global nivå. Vi har haft en pandemi som har påverkat världen i enorm omfattning. Ryssland har helt ogrundat startat krig mot Ukraina på ett oförlåtligt sätt i strid med folkrätten. I spåren av båda dessa saker ser vi inflationen öka, och därigenom får vi höjda mat- och livsmedelspriser runt om i världen.

Detta gör att vi nu befinner oss på en punkt där världens utveckling inte blir bättre utan går tillbaka. Vi är i ett skede där vi måste försvara de framsteg som mänskligheten har gjort.

Det handlar om ökad ekonomisk ojämlikhet. Det handlar om ökade klasskillnader som syns i människors hälsa. Det handlar om en jämställdhet mellan kvinnor och män som står och stampar på samma plats där den stått alldeles för länge. Och framför allt handlar det om klimat- och miljömål som inte nås vare sig här i Sverige eller globalt.

I detta läge borde Sverige som land steppa upp och göra mer. Vi borde inte som den nya regeringen ge upp målsättningar som 1 procent av bni i bistånd. Man skär i det svenska biståndet på ett sätt som vi inte har sett på mycket länge.

Arbetet med Agenda 2030 är i dag inte tillräckligt bra i sin styrning gentemot statens myndigheter och när det handlar om stödet till kommuner runt om i landet. Genomförandet ska ju ske på många platser i Sverige, och då tar det en väldig tid om alla ska behöva uppfinna hjulet. Här kan staten fylla en viktig funktion genom att sprida kunskap om Agenda 2030, så att också de mindre kommunerna som inte är lika resursstarka som de stora också får goda förutsättningar för att göra sin del i genomförandet av agendans mål.

Vi i Vänsterpartiet har tidigare lyft att man borde ha en sammansatt politisk kommitté. Vi har ju det för många andra arbeten. Vi har det till exempel kring Miljömålsberedningen, där de politiska partierna tillsammans jobbar med hur man ska uppnå målen. Men tyvärr har det inte funnits

någon sådan ansats från den tidigare regeringen, och än så länge har vi inte sett någon från den nya regeringen.

Det finns en nationell samordnare som jobbar, men det är lite oklart vad samordnaren egentligen lyckas åstadkomma. Det saknas också en handlingsplan för att gå från de höga ambitionerna och visionerna till att konkret peka på vad svenska myndigheter ska göra. Och kanske det viktigaste av allt: Det saknas en feministisk analys för hur vi ska minska gapet mellan kvinnor och män både i Sverige och globalt. Vi vet att de ekonomiska skillnaderna finns kvar och cementeras snarare än att minska.

För att man ska nå dit måste man ha en samstämmig politik som hänger ihop. Man måste ha förslag och politik som sätter stopp för den skatteflykt och den kapitalflykt som sker globalt över hela världen, och detta är faktiskt nästa ärende som riksdagen ska debattera här om en liten stund. Även där kommer det att fattas viktiga beslut om att göra mer än Sverige tidigare har gjort. Det är ett förslag som Kristdemokraterna och Vänsterpartiet har drivit tillsammans.

Vi behöver också en lagstiftning för att höja nivån på företags arbete med mänskliga rättigheter globalt. I dag kommer globala företag alldeles för lätt undan med att dumpa mänskliga rättigheter och i förlängningen tjäna pengar på det.

Den samstämmiga politiken finns inte riktigt i dag. Politiken spretar för mycket, och man lyckas inte riktigt ta tag i de målkonflikter som finns. Den allra tydligaste frågan i detta är vapenexporten, som vi många gånger har diskuterat i den här kammaren.

Politiken är inte tillräcklig vare sig i Sverige eller globalt. Vi har alldeles för många politiska ledare som inte har ambitionen att nå agendans mål till 2030, men det gör inte att vi ska stå här och sura. Vi måste ändå fortsätta kämpa, och det är därför som det är viktigt att vi får en skrivelse med redovisning av vad som har gjorts, så att vi kan fortsätta pressen framåt.

I december 2020 beslutade denna riksdag att målen i Agenda 2030 ska uppfyllas. Vi har ett riksdagsbundet mål om att nå målen i agendan. Det handlar om ekonomiska, sociala och ekologiska mål och framför allt om det som agendan betonar: att ingen ska lämnas utanför.

Moderaterna har motionerat med anledning av den skrivelse som vi behandlar, men man har inte följt upp sin motion när man har hamnat i regeringsställning. Det visar kanske lite på den ambivalens som den nya regeringen känner inför arbetet med Agenda 2030.

Jag hoppas att den nya regeringen skärper sig och tar tag i att faktiskt uppnå agendans mål och inte försöker motarbeta dem. Men, herr talman, om två år får vi svaret, för i det tillkännagivande som riksdagen gav regeringen sa man också att en sådan här skrivelse med två års mellanrum ska läggas på riksdagens bord. Jag hoppas att det blir större debatt då, och framför allt hoppas jag att det blir högre tempo i politiken för att nå agendans mål.

Med detta vill jag yrka bifall till den reservation som finns från Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som bygger på Vänsterpartiets motion.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

Prot. 2022/23:25
23 november

*Sveriges genomförande
av Agenda 2030*

§ 15 Medgivande för Riksbanken att ingå avtal om lån till Internationella valutafonden

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU8
Medgivande för Riksbanken att ingå avtal om lån till Internationella valutafonden (framst. 2021/22:RB3)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 16 Samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU15
Samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism (prop. 2021/22:251)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2021

§ 17 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2021

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU2
Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2021 (skr. 2021/22:264)
föredrogs.

Anf. 63 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Allmänna arvsfonden instiftades av riksdagen 1928 och förvaltas i dag av Kammarkollegiet. Till fonden tillfaller medel när det inte finns någon släkting närmare än kusin som kan ärva eller något testamente som förklarar hur arvet ska fördelas.

Ända sedan Allmänna arvsfondens instiftande har den haft till syfte att fördela pengar till samhällsviktiga och allmännyttiga insatser i föreningslivet. Föreningar och ideella organisationer kan söka stöd ur fonden, och stödet ska användas för att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning. Färdtjänst, personlig assistans, Bris hjälptelefon och Självmordslinjen är exempel på verksamheter som startats med pengar från Allmänna arvsfonden.

Herr talman! Allmänna arvsfonden är av stor betydelse när det gäller att stötta barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning men också när det kommer till att stärka svenskt civilsamhälle. I den skrivelse som behandlas här i dag har den tidigare regeringen lämnat en redogörelse för förvaltningen av Allmänna arvsfonden och en redovisning av fördelningen av stöd från fonden under 2021. Vidare redogörs för den komman-

de inriktningen av stöd ur Allmänna arvsfonden och de områden som den tidigare regeringen har velat prioritera.

Man har identifierat tolv områden som bör prioriteras i Arvsfondsdelegationens fördelning av medel. Bland annat har man pekat ut projekt som syftar till att stärka barns rättigheter, att förebygga våld, mobbning och trakasserier och att främja psykisk och fysisk hälsa och ett stärkt föräldraskap.

Detta är exempel på prioriteringar som vi kristdemokrater välkomnar. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 64 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Det var glädjande att höra Christian Carlsson redogöra för arvsfondens stora betydelse. Vi i Miljöpartiet delar såklart den uppfattningen. Det är en väldigt viktig fond som har funnits under lång tid och som har medverkat till en mycket stor mängd projekt som civilsamhället har drivit inom flera viktiga områden, som Christian Carlsson nämnde.

Vi har skrivit en följdmotion med anledning av denna redovisning. Där vill vi bara lyfta fram några fler perspektiv som skulle kunna vara möjliga för Allmänna arvsfonden att fokusera på. Det gäller bland annat hur pengar ska placeras. Vi vill lyfta fram ytterligare möjligheter till hållbarhetsperspektiv i riktlinjerna vad gäller de placeringarna. Det gäller också hur projekten skulle kunna fördelas med lite fler perspektiv.

Jag ska inte dra ut så mycket på den här debatten. Jag vill bara säga att vi lyfter vikten av att kanske ge arvsfonden direktiv som handlar om att de ska se över policyn för gas. Det kan hända att dessa direktiv skrevs i en tid när vi inte tänkte att det var så problematiskt med gas. Men i och med kriget i Ukraina torde det vara tydligt för allt fler att det här kanske inte är en rimlig hållning. Vi ser många skäl till att vårt gasberoende behöver fasas ut. Därmed borde Kammarkollegiet få i uppdrag att höja ambitionsnivån på denna punkt, och det bör framgå av policyn.

Sedan vill vi lyfta vikten av koppling till Agenda 2030. Det finns redan i arvsfondens prioriteringar, men vi vill lyfta fram att Agenda 2030 alltid ska ses i sin helhet. Även om Agenda 2030, precis som de flesta, det vill säga alla, gemensamt antagna dokument från FN inte innehåller något tydligt hbtqi-perspektiv, till exempel, står det att man alltid kan ta med samtliga diskrimineringsgrunder. Det är också möjligt att göra för arvsfonden.

I skrivelsen har man redogjort för några särskilda mål där man lyfter fram lite mer kopplingar till Agenda 2030, men vi tycker att det är möjligt att göra det på fler ställen.

Slutligen vill jag säga något om vikten av ett intersektionellt perspektiv. Det kopplar lite till tanket med Agenda 2030. Det har blivit alltmer så i arvsfondens projekt, som också syns i skrivelsen, att man tittar mer på möjligheter att göra projekt som kan vara relevanta för många målgrupper. Nu har man explicit inkluderat målgruppen äldre, vilket vi tycker är positivt. Men det finns möjlighet att göra projekt som riktar sig till fler målgrupper inom ramen för de prioriterade grupper som finns. Det tycker vi är viktigt.

Med detta yrkar jag bifall till den reservation som finns i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 18 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU3

Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet (skr. 2021/22:249 och skr. 2021/22:281)
föredrogs.

Anf. 65 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Inom vården jobbar människor som utför fantastiska insatser för att rädda liv och stärka hälsa när vi behöver samhällets stöd som mest. Svensk hälso- och sjukvård håller också hög kvalitet när man väl får tillgång till den. Men de senaste mandatperioderna har vårdköerna tyvärr ökat rejält – de har mer än fördubblats. I juni 2014 var det 45 000 som väntat olagligt länge på vård, och i juni 2022 hade siffran stigit till 145 000.

Naturligtvis har coronapandemin förvärrat situationen, men faktum är att vårdköerna i Sverige hade stigit och var rekordlånga redan före pandemin. Inte ens hälften av alla kvinnor som drabbats av bröstcancer får vård i tid och inte ens var tredje man med prostatacancer.

Det duger helt enkelt inte att vi i en välfärdsstat, där människor betalar så höga skatter som vi gör i Sverige, har lägst antal vårdplatser per invånare i EU samtidigt som hundratusentals människor väntat olagligt länge på vård. De långa vårdköerna är ett välfärdssvek. De måste bort så att den som är sjuk får vård i tid.

Herr talman! Socialutskottet konstaterade under den förra mandatperioden att den tidigare socialdemokratiska regeringen inte gjorde tillräckligt för att komma till rätta med problemen inom svensk sjukvård. Det var mot den bakgrunden som utskottet beslutade om de tillkännagivanden som ligger till grund för de skrivelser som i dag behandlas.

Nu har Sverige däremot en ny regering, och Kristdemokraterna ansvarar åter för svensk sjukvård. Det är ett förtroende som vi är stolta och glada över.

När Kristdemokraterna senast ansvarade för sjukvården halverades vårdköerna. Det kommer inte att bli lika lätt den här gången, men vi står redo att göra vad vi kan för att se till att vårdplatserna blir fler och för att kapa vårdköerna igen så att fler människor får vård i tid. Regeringen har redan visat detta genom flera initiativ på området under den hittills korta tid man har suttit vid makten.

Ett viktigt led i detta är för det första att en nationell vårdförmedling inrättas med syfte att synliggöra den vårdkapacitet som finns runt om i landet även för patienten. Regeringen avsätter 100 miljoner för detta i budgeten nästa år. Trots att vårdköerna är långa eftersom vårdplatserna är för få finns det i vissa fall lediga platser och tider i andra delar av landet. Genom en nationell vårdförmedling som staten ansvarar för höjs därför kapacitetsutnyttjandet inom vården, och vårdköerna kan då kortas samtidigt som den som är sjuk ges bättre möjligheter att söka vård i hela landet.

För det andra kommer en nationell långsiktig strategi för fler vårdplatser att tas fram samtidigt som medel för fler vårdplatser skjuts till. Regeringen har föreslagit en prestationsbaserad ersättning till regionerna för att öka antalet vårdplatser. Det handlar om ytterligare 1 miljard kronor för att åstadkomma fler vårdplatser. Detta kommer vi naturligtvis att återkomma till i budgetdebatten om några veckor.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag vara tydlig med att det största problemet med svensk sjukvård naturligtvis inte är att det fattas sängar på sjukhusen. Det största problemet är att det fattas sjuksköterskor, läkare och annan sjukvårdspersonal på våra sjukhus. Vi behöver göra mer för att trygga kompetensförsörjningen och anställa fler läkare, sjuksköterskor och andra personer som kan jobba och stärka vården.

Vi behöver då göra flera saker. Vi kristdemokrater har tidigare pratat om att vi tycker att det är viktigt att vi utbildar mer personal för sjukvården. Vi måste rekrytera fler, men vi måste också få den hårt pressade personalen att vilja och orka stanna kvar inom vården. Vi måste, kort sagt, förbättra arbetsmiljön och villkoren för personalen.

Det är regeringens avsikt att göra detta genom en nationell plan och genom styrning av kompetensförsörjningen med konkreta insatser som förbättrar just personalförsörjningen.

Herr talman! Sverige har äntligen fått en ny regering som prioriterar sjukvården. Man har, som sagt, redan tagit flera viktiga initiativ på området. Detta gör att jag som ny ordförande för socialutskottet ser väldigt mycket fram emot det fortsatta arbetet i utskottet för att den som är sjuk ska få vård i tid och för att vi ska kunna erbjuda en jämlik vård för alla i hela landet.

Anf. 66 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Först vill jag välkomna Christian Carlsson i hans nya roll som ordförande i socialutskottet. Jag hoppas att vi får ett gott samarbete.

Bakgrunden till den här skrivelsen är en artikel på DN Debatt den 14 januari 2022 där Läkarförbundets och Vårdförbundets ordförande slog larm om att vi har jätteproblem på ett antal olika områden i svensk sjukvård. Man gjorde som sig bör och vände sig först till regeringen, men regeringen gav kalla handen och var inte intresserad av någon dialog. Därför vände man sig till oss fyra allianspartier, och vi kunde ta tag i frågan genom att driva igenom ett tillkännagivande gällande ett antal punkter.

Nu har vi, precis som Christian Carlsson påpekat, en ny regering. Nu är rollerna ombytta: Nu har vi en regering som säger att den har full kontroll på detta, att det finns en plan och så vidare – medan situationen i sjukvården är om möjligt ännu värre. Christian Carlsson lyfte i sitt anförande fram problemet med 145 000 som står i köer och väntar. Då hoppas man ju att det ska komma ett skarpt förslag från regeringen, men det regeringen har att komma med är alltså att det ska inrättas ett kontor i Stockholm som ska hålla koll på vårdköerna. Detta föreslås utifrån en något naiv tro att det finns ledig kapacitet runt om i landet.

Om man gav långsiktiga spelregler till den svenska sjukvården, inte minst de privata vårdgivarna, skulle de kunna skala upp sin kapacitet och på så sätt komma till rätta med vårdköerna. Men att tro att man ska kunna komma till rätta med köerna genom att ett kontor i Stockholm kartlägger och informerar om den lediga kapacitet som finns här och där är minst sagt naivt, herr talman.

Min fråga till Christian Carlsson är: Varför inte komma med skarpare åtgärder som ger effekt på vårdköerna?

Anf. 67 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar för välkommandet till arbetet i utskottet.

Full kontroll över hela problematiken i svensk sjukvård har regeringen inte sagt sig ha ännu. Det vore förmätet att påstå, för det är så många problem. Det vi gör nu är att peka ut en ny färdriktning och ta många viktiga steg på vägen mot att få ordning på svensk sjukvård. Regeringen har trots allt inte styrt särskilt länge, så att säga att vi har full kontroll på allting vore att säga för mycket.

När ledamoten talar om ett kontor i Stockholm förstår jag det som att han avser den nationella vårdförmedling som den nya regeringen avser att införa. Det är ingen tvekan om att det är brist på vårdplatser i Sverige, men jag tycker inte heller att vi ska negligera värdet för den enskilda patienten i att tydligt kunna se vart i landet det går att vända sig för det fall man skulle vilja resa till en annan region för att få den bästa vården i stället för att vänta lite längre på att få vården där hemma.

När det kommer till långsiktiga förutsättningar för svensk sjukvård finns det ju en anledning till att vi skjuter till nära 4 miljarder bortsett från de coronapengar som tillskjutits. Det handlar helt enkelt om att vi anser att vården behöver bättre förutsättningar och att den behöver bli robust framöver.

Anf. 68 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Det är två helt olika saker. Förslaget om en nationell vårdförmedling bygger på tillgänglighetsutredningen, som hade bilden att det fanns ledig kapacitet här och där och att man bara genom att anteckna och samordna den kunde få kortare köer. Det är klart att det säkert finns ledig kapacitet på marginalen, men detta är inte den långsiktiga strukturella reform som behövs.

I stället behövs det som Alliansen har drivit ända sedan 2014, nämligen att man går in skarpt i patientlagen och ger alla patienter i Sverige rätten att söka inte bara öppenvård utan även slutenvård var som helst i landet. Till det kommer dessutom det arbete som påbörjades under förra mandatperioden, det vill säga att 1177 skulle få uppdraget att – precis som i Danmark – redovisa hur kösituationen och kvalitetssituationen ser ut på olika kliniker.

Om man lade fast dessa spelregler skulle det ju vara möjligt inte minst för privata vårdgivare, men även för andra, att långsiktigt skala upp kapaciteten. Därmed skulle vi kunna få betydligt större volym i den svenska sjukvården. Detta med ett kontor i Stockholm som tittar på var det finns ledig kapacitet och samordnar den kommer ju inte alls att påverka på det viset.

Min fråga är alltså: Varför inte ta långsiktiga, strukturella grepp som man vet kommer att ha effekt? Det är ju bara att titta på exemplet Danmark. Det borde man göra i stället för att leta igenom gamla socialdemokratiska utredningar och plocka upp förslag där, till exempel förslaget om ett kontor i Stockholm som ska sitta och samordna och säga: ”I Östersund finns det tre lediga platser på onsdag; då kanske patienterna från Gävle kan åka dit.” Det är ju inte så man förändrar den svenska sjukvården. Det är inte så man angriper det Kristdemokraterna kallar de olagligt långa köerna.

Om det inte blir mer verkstad kommer vi att ha olagligt långa köer även den dagen KD slutar i regeringen.

Anf. 69 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Är det något parti som talar om behovet av långsiktiga strukturella grepp är det inte Centerpartiet utan Kristdemokraterna. Vi är också glada över att vi fyra samarbetspartier nu tar viktiga steg för ett ökat statligt ansvar för svensk sjukvård. Vi kommer att utreda ett helt eller delvis förstatligande av sjukvården. Att det behövs strukturella omtag för att säkerställa att vi har en jämlik och god vård i hela landet är vi som parti fullt medvetna om, och det är också regeringen medveten om.

Vad gäller den nationella vårdförmedlingen vidhåller jag att det vore av stort värde för patienten att på ett mer transparent sätt kunna se var man kan få vård när man har drabbats av sjukdom och ens familj befinner sig i en väldigt tuff och utsatt situation. Det är viktigt med den informationen till patienten och möjligheten för människor att vända sig till en annan region.

För att tala även om det långsiktiga är det ju så att vi för att kunna få till fler vårdplatser behöver fler läkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal som väljer att stanna kvar inom yrket. Det är därför personalförsörjningsfrågan blir så avgörande för att vi ska kunna kapa vårdköerna, och vi kommer att ta fram en nationell plan för kompetensförsörjningen. Den kommer att kartlägga dels behovet, dels ansvarsfördelningen kring personalfrågan mellan stat och region. Dessutom ska det framgå vilka konkreta insatser vi ska genomföra för att fler ska välja att söka sig till vårddyrket och för att fler ska vilja stanna kvar för att ge människor vård den dag de behöver det.

Anf. 70 YASMINE BLADELIUS (S):

Herr talman! Debatten vi nu har i kammaren bygger på ett så kallat tillkännagivande, alltså en uppmaning från riksdagen till regeringen, som föreslogs av socialutskottet under den förra mandatperioden.

Det var de dåvarande oppositionspartierna som till den förra regeringen gjorde ett tillkännagivande om att på sju punkter skyndsamt vidta ett antal åtgärder för att öka antalet vårdplatser, korta vårdköerna, höja kapacitetsutnyttjandet, främja valfriheten, stärka personalförsörjningen och förbättra arbetsmiljön i vården. I en avslutande åttonde punkt angavs att den förra regeringen regelbundet skulle rapportera om genomförandet till riksdagens socialutskott.

Det betänkande vi nu debatterar innehåller de två första rapporterna, eller skrivelserna som vi kallar dem, vilka den förra regeringen lämnade till riksdagen den 31 maj 2022 respektive den 23 augusti 2022. När tillkännagivandet föreslogs från socialutskottet debatterades frågan i samband med behandlingen av betänkande SoU36 i denna kammare i mars. Då var de partier som föreslog tillkännagivandet fortfarande i opposition, och jag kan konstatera att det nu låter lite annorlunda från de nya regeringspartierna. De följer inte ens upp de motioner de hade i betänkandet.

Men, herr talman, jag kommer inte att låta annorlunda nu jämfört med då.

Vi må ha bytt regering, men vårdens problem är precis desamma. Det handlar om en stor brist på personal i sjukvården. Det handlar om personal som går på knäna, som inte kan springa snabbare än vad de gör, som känner sig tvungna att säga upp sig för att de anser att de inte kan utföra sitt

arbete på ett patientsäkert vis och för att de inte orkar längre efter att ha sprungit och sprungit, år efter år.

Det råder en kris inom svensk sjukvård, men det handlar om en personalkris. Det finns inte tillräckligt många sjuksköterskor och läkare att anställa, i synnerhet inte i den offentliga vården. Och alltför många upplever att deras arbetsgivare inte tar deras problem på allvar. Det är alldeles uppenbart att sjukvården behöver en större kostym. De som arbetar i sjukvården behöver fler kollegor.

Herr talman! För att öka tillgången till rätt kompetens finns det bara en väg att gå, och det är att vården anställer fler, att vårdens arbetsplatser blir mer attraktiva för sin personal och börjar erbjuda bättre löner, bättre arbetsvillkor och en bättre arbetsmiljö.

Hälso- och sjukvårdslagen är tydlig. Det är regionerna som är huvudman och som ansvarar för planeringen av hälso- och sjukvården i Sverige. I det ingår naturligtvis att säkra tillgången till ett ändamålsenligt antal vårdplatser och att säkerställa en tillräcklig bemanning, en god arbetsmiljö och en bra företagshälsovård. Men för att det ska fungera fullt ut måste staten komplettera regionernas ansvar med fler utbildningsplatser och fler utbildningsvägar. Staten behöver naturligtvis också stödja kommuner och regioner ekonomiskt.

Vi socialdemokrater gav under vår tid i regeringsställning historiskt stora tillskott till regionerna och kommunerna för att hantera utmaningarna inom hälso- och sjukvården, inte minst under pandemin. Men det står nu helt klart att det måste säkras att de tillskott som tillskjuts regionerna från staten också går till det som de var tänkta till. I region efter region såg vi hur stora överskott gjordes samtidigt som stora nedskärningar på sjukhusen beslutades av politikerna i samma regioner, där pengarna lades på hög. Det är naturligtvis inte ett särskilt bra tillvägagångssätt om man vill komma till rätta med problemen på riktigt.

Därför krävs det, herr talman, en tydlig ansvarsfördelning. Under förra mandatperioden gjorde dock Kristdemokraterna allt i denna kammare för att precis tvärtom luckra upp denna ansvarsfördelning. I stället för att lägga ansvaret för villkor och arbetsmiljö där det faktiskt hör hemma, hos arbetsgivarna, försökte man låtsas som att allt var regeringens fel. Det skapade en märklig debatt där Kristdemokraterna konsekvent friskrev regionerna från deras ansvar.

Det är nu i stället Inspektionen för vård och omsorg, IVO, som i rapport efter rapport tvingas konstatera att regionerna inte har tillräckligt med personal för att kunna bemanna nödvändiga vårdplatser och att personalbristen ser ut att bli stor under flera år framöver.

Som man sår får man dock, som bekant, skörda. Nu är det ju Kristdemokraterna som har ansvaret för den nationella hälso- och sjukvårdspolitik. Och precis som vad gäller bensinpris, högkostnadsskydd för el och Archerrobotar sitter regeringen där i sin självgrävda grop.

Det löftessvek som vi sett på flera andra områden gäller också hälso- och sjukvården. Nu är det inte längre regeringen som ska se till att lösa krisen i sjukvården. Nu är det inte längre viktigt att ta ansvar. Nu står regionerna ensamma om att hantera situationen, och några stora tillskott syns inte till när alla regioner i Sverige ser ut att gå med stora underskott nästa år.

Detta duger inte, herr talman. Krisen inom sjukvården kräver prioriteringar. På kort sikt måste staten tillskjuta mer pengar till regioner och kommuner för att de inte ska riskera stora nedskärningar eller uppsägningar i spåren av lågkonjunkturen och den höga inflationen.

När regeringen nu har presenterat sin budget står det dock klart att den inte kommer att prioritera hälso- och sjukvården eller några stora tillskott. Regeringen lägger faktiskt mycket mer pengar på att sänka skatterna för höginkomsttagare än på välfärden.

Vi socialdemokrater visar tydligt i vårt budgetalternativ var våra prioriteringar ligger. Vi avsätter i vår budgetmotion 12 miljarder i ökade generella statsbidrag till Sveriges alla regioner och kommuner. Det är dubbelt så mycket som regeringen avsätter. Det är också helt nödvändigt för att vi inte ska se de stora nedskärningarna ute i kommunerna och regionerna de kommande åren.

Herr talman! Det råder en kris i sjukvården, men det handlar om en personalkris. Och den kommer inte att lösas med stora skattesänkningar för oss höginkomsttagare, utan det kräver prioriteringar för välfärden och dess medarbetare.

Nu är det upp till bevis för de partier som skrek sig hessa före valet om att regeringen måste lösa krisen i sjukvården. Kommer de att rösta för en budget med 12 miljarder extra i generella statsbidrag, eller kommer de i stället att välja en budget med hälften så stora satsningar på välfärden och stora skattesänkningar till de rika?

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till vår reservation nummer 1.

(Applåder)

Anf. 71 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för ett väldigt intressant anförande från ledamoten Yasmine Bladelius.

Min fråga är om ledamoten Yasmine Bladelius är nöjd med föregående regerings arbete när det kommer till att korta vårdköerna och öka jämlikheten i vården i landet, så att vi inte har så stor ojämlikhet när det gäller tillgängligheten till vård, exempelvis, eller om det är Yasmine Bladelius mening att ju mer pengar vi lägger, desto bättre blir saker och ting. Eller är det kanske så att man behöver ha en långsiktig plan och en långsiktig tanke med hur vi kommer till rätta med de utmaningar som vi ser inom den svenska hälso- och sjukvården?

För mig som har suttit i opposition under lång tid står det ganska tydligt att om man haft åtta år på sig i Sveriges regering och då lyckats åstadkomma ganska lite kanske man ska ta ett litet omtag och tänka att man kanske ska ha en plan och en agenda för hur man verkligen vill göra.

Jag tycker att det är ganska tydligt i Tidöavtalet att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har en väldigt tydlig målriktning för hur vi ska åstadkomma en bättre svensk hälso- och sjukvård och hur vi ska korta vårdköerna och förbättra arbetssituationen. Vi är också beredda att gå in och ta ett ökat ansvar för arbetsmiljön för våra vårdanställda.

Min fråga är: Är ledamoten Bladelius nöjd med det arbete som regeringen har gjort under åtta års tid för Sveriges hälso- och sjukvård?

Anf. 72 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Lindberg för frågan.

När Socialdemokraterna styrde och satt i regering satsade vi historiskt stora summor på svensk hälso- och sjukvård, bland annat i generella statsbidrag och riktade satsningar, inte minst under pandemin, vilket gjorde att vi kom så väl ur pandemin som vi gjorde.

När vi socialdemokrater nu sitter i opposition satsar vi dubbelt så mycket som ledamotens parti och regeringspartierna gör i sin budget för att stärka hälso- och sjukvården i generella satsningar på regionerna och kommunerna.

Vi får nu rapporter om att samtliga regioner nästa år kommer att gå med stora underskott. Då satsar ledamotens parti och regeringspartierna 12,9 miljarder svenska kronor på att ledamoten, jag och vd:ar i Sverige ska få 10 000 kronor mer i våra plånböcker samtidigt som svensk hälso- och sjukvård går på knäna.

Jag är helt överens med ledamoten om att vi behöver långsiktiga satsningar på svensk hälso- och sjukvård. Det är också därför som vi socialdemokrater satsar på just långsiktiga lösningar i vår budget, där vi säger att det krävs personalsatsningar, långsiktiga satsningar på VFU-platser och en personalförsörjningssatsning i stället för att rikta satsningarna på tillfälliga vårdplatser som personalen inte ens kommer att kunna bemanna upp, för det råder en kris inom svensk hälso- och sjukvård. Vi är redo att adressera den. Är ni det, ledamoten Lindberg?

Anf. 73 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Återigen glider ledamoten lite ifrån ämnet. Vi pratar om svensk hälso- och sjukvård. Det är detta vi debatterar här i dag; vi pratar inte om statsfinanserna i det stora hela.

Saken är att Sverige är ett av de länder som lägger mest pengar på hälso- och sjukvård, men Sverige får ut minst vård för pengarna. Detta visar någonstans på ett systemfel – vi blir de facto inte bättre och får inte mer vård för att vi lägger mer pengar. Jag kan tycka att det var oansvarigt av den föregående regeringen att hantera statens pengar på det sättet.

Vi bör i stället se att det finns ett systemfel att vi någonstans måste skruva på saker och ting. Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna en rad stora reformer för att förbättra och höja kvaliteten och effektiviteten i den svenska hälso- och sjukvården.

Det handlar inte minst om att få en tydlig bild av kompetensförsörjningen när det gäller den svenska hälso- och sjukvårdspersonalen, så att vi inte här och nu via riktade statsbidrag får en nöjdhet med att det riktas mycket medel utan i det långa loppet kan se att vi får en stabilitet och en tydlig kompetensförsörjning ute i hälso- och sjukvården. Detta tycker jag är mycket mer ansvarsfullt än det system som den föregående regeringen använde sig av. Det visar sig ju här i kammaren att man faktiskt står på samma plats som man stod på för åtta år sedan; det har inte hänt någonting alls.

Jag frågar återigen: Är ledamoten Bladelius nöjd med den insats som den föregående regeringen har gjort för att utveckla och förbättra den svenska hälso- och sjukvården?

Anf. 74 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Det låter fantastiskt vackert från ledamoten i talarstolen. Problemet är de satsningar som ledamotens parti tillsammans med regeringspartierna faktiskt gör inom hälso- och sjukvårdens område, exempelvis en prestationsbaserad satsning på 1 miljard för att öka antalet vårdplatser. Trots att det kanske låter som att jag och ledamoten Lindberg är överens om problematiken är vi definitivt inte överens om lösningarna på den.

När jag häromdagen samtalade om den här satsningen med en väninna som arbetar inom vården sa hon: ”Då kan de omöjligt ha förstått problemet. Det spelar ingen roll hur många fler vårdplatser eller vårdavdelningar som öppnas, för vi har inte personal. Den personal som finns kan inte springa snabbare.”

Vi socialdemokrater tar problematiken på allvar och satsar i vårt alternativ långsiktigt på att se till att kompetensförsörjningen stärks framöver. Vi ser också till att öka antalet VFU-platser, vilket är otroligt viktigt för att adressera den kris som råder inom svensk hälso- och sjukvård.

Det handlar inte om vårdplatsbrist utan om personalbrist. Detta kräver långsiktiga lösningar och satsningar på hälso- och sjukvården före skattesänkningar till oss som redan har det gott ställt.

(Applåder)

Anf. 75 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! I dag debatteras de två skrivelser som har inkommit från den föregående regeringen med anledning av den gemensamma budget som de nuvarande fyra samarbetspartierna fick igenom förra hösten och som avsåg särskilda satsningar på den svenska hälso- och sjukvården. Vårt arbete med att skruva hälso- och sjukvården rätt började alltså redan under den förra regeringens tid vid makten genom att vi lät den förra regeringen starta de reformer som vi ville genomföra. För att vi skulle få en uppfattning om vad regeringen gjorde, eller inte gjorde, togs ett initiativ som innebär att regeringen skulle återkomma till riksdagen med skrivelser om hur arbetet fortlöpte. Det är dessa skrivelser, fru talman, som debatteras i dag.

Något som är ganska intressant är att de tidigare regeringspartierna – de lite mer röda partierna – nu faktiskt ställer sig bakom en del av samarbetspartiernas yrkanden från juni månad, alltså från före valet. Detta innebär för mig att ledamöter från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet själva anser att deras regering har gjort ett halvdåligt jobb, för skrivelserna avser ju deras egen regerings svar och samarbetspartiernas viljeinriktning och ambition vad gäller svensk hälso- och sjukvård. Det känns såklart tryggt att vi har en i princip full majoritet i utskottet för regeringens och Sverigedemokraternas politik i dessa frågor.

Fru talman! Svensk sjukvård ska vara i världsklass. När Sverige har en av världens högsta skattesatser och är ett av de länder i Europa som lägger mest resurser på sjukvård mätt i andel av bnp är det givetvis oacceptabelt att det i dag finns människor som dör i vårdköer. Samtidigt väljer rekordmånga som arbetar inom vården att avsluta sin karriär inom vården på grund av en ohållbart tung arbetsbelastning och alltmer försämrade arbetsvillkor som skapar en fullkomligt ohållbar situation.

I stället för att rikta insatser dit vi har tyckt att de behövs har tidigare regeringar inte lyckats göra skillnad på riktigt. Ett välfärdsland som Sverige förtjänar bättre, fru talman, och därför är jag stolt, glad och positiv till

att vi nu kan fortsätta det redan påbörjade arbetet. Att Sverigedemokraterna tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna i Tidöavtalet har kommit överens om många avgörande reformer för den svenska hälso- och sjukvårdens framtid är riktigt bra för Sverige.

Fru talman! Vi har som ambition att svensk sjukvård ska ligga i framkant och hålla hög internationell kvalitet. Det är av stor vikt för oss att patienter behandlas med evidensbaserade och effektiva behandlingsmetoder och att väntetiden är inom den svenska vårdgarantins ramar. Det är också viktigt att vårdyrkets status är hög, så att vården både kan locka ny arbetskraft och behålla den kompetens och den personal som finns.

Att vara vårdpersonal i Sverige är något man ska vara stolt över – det ska vara eftertraktat. Att påbörja denna mandatperiod med Tidöavtalet som grund är för mig och Sverigedemokraterna betryggande i arbetet mot detta nya mål, fru talman. Vi tror på Sverige, och vi tror på den svenska sjukvården.

Vi är alla väl medvetna om att hälso- och sjukvården i dag uteslutande styrs av de 21 regionerna. Detta har skapat en stor ojämlikhet där vården skiljer sig markant beroende på var i landet man bor. I vissa landsbygdsorter kan väntetiderna till exempel vara upp till dubbelt så långa som väntetiderna för samma vård i andra samhällen och städer.

För att Sverige ska få en fungerande vårdkedja som håller god kvalitet, där vårdpersonalen mår bra och där patienter får plats och vård inom vårdgarantin, behövs det en tydligare nationell styrning, menar vi. Det ska inte spela någon roll var i landet man bor, fru talman. I Tidöavtalet ger vi tydliga besked: Nationell styrning av vården ska till för att säkerställa bland annat detta.

Vidare ser vi med oro på hur föregående regering i någon mening har brustit i stora delar av sjukvården och försatt människor i väldigt långa köer.

Sverige har för få intensivvårdsplatser i förhållande till jämförbara länder i Europa, vilket inte minst blev tydligt under pandemin. Därför behöver dimensioneringen av intensivvårdsplatser öka. Styrningen av detta behöver intensifieras nationellt för att vi ska kunna få en bred lägesbild, vilket saknas i dag.

I Tidöavtalet tar samarbetspartierna bland annat upp frågan om en nationell långsiktig plan för att eliminera bristen på vårdplatser. Långa köer är ett problem och en utmaning inom den svenska sjukvården. I dag skiljer det sig dessutom åt beroende på vilken del av landet man tillhör, som jag nämnde alldeles nyss. Det finns inget samlat samordningsansvar för vårdköerna.

Vi från vår sida har drivit frågan om ett vårdgarantikansli med en nationell väntelista där behandling och operationer presenteras för dem med längst vårdköer. Den som har rätt till vård skulle exempelvis då i princip på 1177 kunna jämföra kvalitet och väntetider för de behandlingar som finns tillgängliga i Sverige.

Patienten ska också kunna söka vård fritt i den region där vården finns. Även här har samarbetspartierna enats om viktiga reformer. En nationell vårdförmedling i statlig regi, som vi benämner det i Tidöavtalet, ska tas fram.

Svensk sjukvård står inför stora utmaningar där region efter region uppger att de lider brist på personal på många olika avdelningar. Inte minst

har psykiatri och barnmorskeavdelningar runt om i landet varit kraftigt eftersatta på grund av personalbrist. För att rekrytera fler till exempelvis sjuksköterskeutbildningen anser vi att regeringen behöver börja i rätt ände. Vårdyrket har länge nedprioriterats, och vi måste göra det mer attraktivt att arbeta inom vården i Sverige. Vi behöver se över lönebildningen, men vi behöver framför allt kraftigt förbättra arbetsvillkoren.

Jag vill tycka, fru talman, att vi är väldigt tydliga i Tidöavtalet: Vi behöver en nationell plan och styrning av kompetensförsörjningen för att kartlägga behovet av vårdpersonal. Av kartläggningen ska också framgå vilka insatser för befintlig och ny vårdpersonal som kan behövas för att förbättra personalförsörjningen. Det nationella åtagandet för kompetensförsörjningen ska stärkas för att vi långsiktigt ska kunna klara behovet i hela Sverige.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill göra skillnad på riktigt. Med Tidöavtalet som grund finns nu en tydlig plan för att vända skutan i rätt riktning igen för den svenska hälso- och sjukvården. Det är ett gediget arbete som kommer att ta lång tid att reparera efter tidigare styre, och Sverigedemokraterna är beredda att tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna lägga i de extra växlar som krävs och som Sverige behöver.

Fru talman! Den svenska sjukvården ska bli bra igen!

Anf. 76 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag hörde just Sverigedemokraternas sjukvårdspolitiska talesperson säga att sjukvården styrs endast av våra 21 regioner. Men vi har ju en del att säga till om här i kammaren också, med all den omfattande lagstiftningen. Även EU påverkar till viss del svensk sjukvård, exempelvis med patientrörlighetsdirektivet. Vi ska heller inte glömma att kommunerna står för en stor del av den svenska sjukvården.

Det var ett sakpåpekande, men det var inte därför jag begärde ordet.

Ett av de stora problemen i svensk sjukvård är arbetsmiljön. Jag besökte i går bup i Västmanland. De har på ett oerhört framgångsrikt sätt lyckats få ned köerna på riktigt – inte bara på olika mätpunkter, utan de har på riktigt fått ned köerna.

Jag var nyfiken och frågade vad det beror på. Hur har de burit sig åt? Jo, sa de, det handlar om arbetsmiljön. Ser man till att psykologer, kuratorer, barnpsykiatrer och sjuksköterskor trivs på jobbet – trivs i betydelsen att man känner att man gör en riktigt, riktigt bra insats – då vill de jobba här, och då har vi grundförutsättningarna för att faktiskt kunna korta köerna. Det fanns mycket mer också.

Det finns en del i den nuvarande politiken, det vill säga Tidöavtalet, som, för att citera en liberal partiledare, Sverigedemokraterna har ”släpat in”. Två exempel är det här med att begränsa rätten till att använda tolk i sjukvården och att man ska ha en helt ny uppgift som sjukvårdsanställd, nämligen att ange patienter som saknar tillstånd att vara i Sverige.

När jag träffade bup i Västmanland tänkte jag på hur det skulle påverka arbetsmiljön för psykologer, kuratorer och barnpsykiatrer som möter de här familjerna i kris. Jag ställde inte frågan där, men jag skulle vilja ställa den till Linda Lindberg. De viktiga kraven som Sverigedemokraterna har fått in i sjukvårdspolitiken minskar möjligheten att använda tolk och ger

sjukvårdspersonalen i uppgift att ange dem som saknar tillstånd att vara i Sverige. Hur skulle det påverka arbetsmiljön?

Anf. 77 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Regionerna styrs mycket riktigt inte allena av sig själva, så att säga. Jag är helt medveten om det. Tack för korrigeringen! Jag instämmer helt med ledamoten Jonsson.

Arbetsmiljön är oerhört viktig. En av grundstenarna i att få den personal och den kompetens som krävs är ju att vi har en dräglig arbetsmiljö. Den vill vi se över, och vi är beredda att från statligt håll också gå in med incitament och medel för att man ska få till den drägliga arbetsmiljö som krävs. Utan personal och kompetens kan vi ju omöjligen korta vårdköerna och omöjligen få in ny personal i vården. Vi vet också att det finns signaler att man efter utbildning väljer att inte söka tjänster inom vården, eftersom det är en så stressig och ohållbar situation. Arbetsmiljön är alltså helt grundläggande för att komma till rätta med dessa delar.

Det har varit ett gott samarbete kring Tidöavtalet. Samtliga partier har fått in viktiga reformer. Den nationella vårdförmedlingen, som vi har kallat det, är en av flera viktiga reformer. Vi får in en särskild satsning på forskning om kvinnors hälsa, till exempel, och cancerfrågan har vi fått med. Där finns väldigt många viktiga delar.

Tolkning ligger egentligen utanför samarbetsavtalet just vad gäller svensk hälso- och sjukvård men berörs någonstans när det ska utredas. Jag minns inte riktigt i detalj frågan som Anders W Jonsson ställde, men saken är att först och främst ska det utredas för att se hur man kan göra det, kanske genom att ta in en patientavgift. Ordalydelsen är ju inte att rätten till tolk ska plockas bort, utan frågan är vem som ska bekosta tolken. Bland annat i Danmark har man ett system med en patientavgift. Det kanske vore något.

Min fråga tillbaka till Anders W Jonsson är hur han själv tycker att tolkfrågan ska hanteras.

Anf. 78 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det blir lätt lite fluffigt när man säger att vi ska förbättra arbetsmiljön för dem som jobbar i sjukvården. Det är faktiskt konkreta saker som vi beslutar här i kammaren som har avgörande betydelse för arbetsmiljön för sjuksköterskor och läkare. Det är de krav vi ställer på dokumentation, det är de krav vi ställer på it-system och det är den detaljstyrning som vi har en benägenhet att ägna oss åt.

Vad gäller Tidöavtalet är de delar som Sverigedemokraterna har ”släpat in” i avtalet, för att citera en partiledare, just att minska möjligheten att använda tolk och ge sjukvårdspersonalen en helt ny uppgift som de aldrig har haft tidigare, nämligen att vara kontrollanter av huruvida de som söker sjukvård har tillstånd att vistas i landet eller inte. Har de inte tillstånd ska man inte bara ta hand om deras ångest och deras lunginflammation, utan då ska man också lyfta telefonen och ringa ett anmälande samtal.

Min väldigt konkreta fråga till den sjukvårdspolitiska talespersonen Lindberg från Sverigedemokraterna gäller dessa två specifika sverigedemokratiska punkter som man har fått in i den gemensamma sjukvårdspolitik. Hur kommer det att påverka arbetsmiljön för den psykolog i Västerås som ska möta en krisande familj där språket kanske inte är det bästa

och där man dessutom kanske inte har tillstånd att vistas i landet? Hur påverkar det psykologens känsla av att kunna göra ett bra jobb? Hur påverkar det arbetsmiljön?

Om det här går igenom tror jag att det kommer att få en avgörande påverkan på arbetsmiljön för alla som jobbar i sjukvården. Det skulle vara intressant att höra vilken bedömning Linda Lindberg gör av hur de här två konkreta sverigedemokratiska förslagen i Tidöavtalet faktiskt påverkar arbetsmiljön för hundratusentals sjukvårdsanställda.

Anf. 79 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Det är jätteintressant att ledamoten verkar ha full insyn i vilka förhandlingar som har skett vad gäller Tidöavtalet och vilka reformer och förslag som olika partier har fått in.

Det här är ett av väldigt många förslag som Sverigedemokraterna har fått in i Tidöavtalet. Det har egentligen inte särskilt stor bäring på hälso- och sjukvårdskapitlet i stort, skulle jag vilja påstå, utan det finns betydligt större och viktigare reformer utifrån hälsoperspektivet.

Vi pratar bland annat om ökad nationell styrning för att öka jämlikheten i den svenska hälso- och sjukvården. Det är oerhört viktigt. Det ska inte spela någon roll om man bor i Skåne eller i Västerbotten när det gäller till exempel vilken insulinpump man ska få. Det ska helt enkelt inte spela någon roll var i landet man bor för att man ska få en bra och högkvalitativ vård och för den delen även bra läkemedel.

Vi kommer att kartlägga vårdpersonalens behov och analysera det grundligt. Det finns otroligt många delar i Tidöavtalet som jag är övertygad om att också ledamot W Jonsson tycker är fantastiskt bra. Vi har ändå suttit i socialutskottet tillsammans och har skickat en hel del gemensamma tillkännagivanden till den föregående regeringen om saker som vi har varit helt överens om. Det blir alltså lite raljant och märkligt att W Jonsson plötsligt står på andra sidan och låtsas som att han inte har någon som helst koll på vad som hände i socialutskottet under förra mandatperioden. Det bör han kanske korrigera.

Till syvende och sist är tolkfrågan ganska intressant. I Sverige lägger vi oerhört stora belopp på tolkar. Man kan fråga sig vem som ska betala egentligen. Tycker W Jonsson att det är rimligt att någon som har bott i Sverige i 20 år per automatik ska få rätt till tolk? Eller är det rimligt att man någonstans på vägen bör lära sig svenska språket så pass bra att man kan få hjälp att få ett plåster?

Anf. 80 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Vården är fortfarande i kris. Det kommer den att vara ganska länge, tror jag. När budgeten lades fram hörde jag inte något klang och jubel från vårdfacken utan en stor oro från regionerna och vårdarbetarna på olika sätt. Signumet för den här regeringen tycker jag är: less is more. Så skulle man kunna översätta det.

SKR gick ut ganska tidigt och sa: Vi behöver ungefär 20 miljarder i ökade statsbidrag för att bibehålla den nuvarande nivån när det gäller hela välfärden, inklusive hälso- och sjukvården. Det blev 6 miljarder från regeringen plus de andra summorna. Det här blir lite av en budgetdebatt, men jag väntar mig att få veta detaljerna.

Prot. 2022/23:25
23 november

*Vissa frågor inom
hälso- och sjukvårds-
området*

Jag undrar hur ni tänkte, Linda Lindberg. Skulle de 6 miljarderna i tillskott bära den stora kris som ändå finns inom hälso- och sjukvården och som handlar om personalen? Det är en personalkris. Det fattas inte sängar, utan det fattas personal som ska utbildas och anställas med jättebra villkor för att de ska vilja stanna och jobba inom hälso- och sjukvården.

Det handlar också om att prioritera. Sverigedemokraterna har stort inflytande, eftersom ni är det största partiet i det partigång som nu har bildat regering. Ni måste ha stor makt. Jag undrar förstås hur det blev bara 6 miljarder, om man nu ska walk the talk. Det flödar inte av pengar och resurser, utan människor springer benen av sig inom hälso- och sjukvården.

Jag undrar hur ni tänkte om ni ska kunna uppfylla alla de löften ni ger. Det finns många bra rubriker i slottsavtalet. Men jag undrar vad ni ska fylla dem med.

Anf. 81 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! När det kommer till personalfrågan är vi helt överens, ledamoten Rågsjö. Jag tror inte att något av de riksdagspartier som är representerade här i kammaren tycker att personalfrågan inte är angelägen. Den är otroligt angelägen.

Det är framför allt kommunerna som får ta sitt ansvar, även om vi vet att många kommuner har tuffa budgetförhållanden. Det är mycket pengar som ska satsas och mycket saker som ska falla på plats, alltifrån socialtjänst till äldreomsorg och många andra viktiga delar. Men på kommunal nivå får man helt enkelt se till att ha en sjyst och bra arbetsmiljö. Det är samma sak på regionnivå.

Men när vi år efter år ser att de inte mäktar med att hantera situationen och att den, på grund av olika faktorer, blir alltmer ohållbar behöver staten gå in och se till att få till en dräglig arbetsmiljö ute i verksamheterna. Då kan vi stimulera att personal återgår till vårddyrket men också få in ny personal som vill stanna. Det är grundläggande för att vi ska kunna komma vidare, korta vårdköer och kompetenshöja. Jag tror inte att någon tycker något annat. Det handlar egentligen bara om att göra.

Precis som jag sa tidigare handlar saken kanske inte enbart om att slussa in mer kapital. Man behöver kanske se till vad som behöver förändras och skruvas på för att öka effektiviteten. Jag säger inte att vi inte ska satsa pengar. Det är jätteviktigt. Det måste vi verkligen göra. Men vi ser redan i dag att Sverige är ett av de länder som betalar allra mest för hälso- och sjukvården men får ut minst vård. Vart tar pengarna vägen? Det är min fråga till Karin Rågsjö.

Anf. 82 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ja, vart tar pengarna vägen? Man måste kanske titta på båda sakerna.

Nu är det på det sättet att det är en stor kris. Det är tydligt att det fattas personal. Det är tydligt att det finns vårdplatser som inte är bemannade. Det är en jättekris.

Då undrar jag hur ni, som stödparti till regeringen och med stort inflytande med tanke på att ni är det största av de partierna, kan landa i att bara öka statsbidragen, Linda Lindberg. Det är de som gör att det går att anställa personal. Man kan ha alla möjliga summor och rubriker i sin budget, men

om man inte kan leva upp till ett slags grund, ett fundament att stå på, blir det nästan nada. Och det är vad regionerna säger.

Jag tror inte att pengarna åker ned i svarta hål. Men om det är fullständig kris och det inte finns någon personal som kan ta emot de pengar som ni skickar ut i form av riktade statsbidrag kommer de att försvinna till något annat. Det är ett tips från mig.

Jag undrar varför ni valde att gå in med bara 6 miljarder i tillskott, utöver det som lagts tidigare. SKR sa att det behövs 20 miljarder. Varför valde ni då att sänka skatten för dem som tjänar absolut mest? Den summan landar enligt Socialdemokraterna på 12,9 miljarder. Vi höjer budet till 13 miljarder. Det är ganska mycket pengar.

Frågan är om just den satsningen är mest värdefull. Kunde man inte i stället ha valt att lägga pengarna på just välfärden? Det är det diskussionen kommer att handla om också när det gäller budgeten. Och det är det jag undrar när jag läser detta och det jag hör när regionerna ringer till mig och berättar hur det kommer att bli. 21 regioner kommer att gå med underskott. Då undrar jag varför Sverigedemokraterna gjorde valet att satsa på dem som har det absolut bäst.

Anf. 83 LINDA LINDBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag har som motto att alltid försöka svara på de frågor som ställs. Men här är vi ganska långt ifrån den skrivelse, *Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet*, som vi ska debattera här i dag. Den tar upp otroligt viktiga delar: kompetensförsörjningen, hur vi ska få bättre utbildningsplatser och hur vi ska korta värdköerna.

Jag tänker att budgetdebatten kommer att vara en särskild debatt och att vi där kan analysera varandras budgetförslag. Jag återkommer jättegärna i frågan när jag haft möjlighet att analysera Vänsterpartiets budgetförslag. Därför tänker jag att vi kan vänta med den debatten till en annan gång.

Men precis som ledamot Rågsjö säger är personalfrågan angelägen. Jag är helt övertygad om att vi är överens om att den måste åtgärdas. Utmaningen är att vi inte är riktigt överens om exakt hur den ska åtgärdas. Men vi behöver få till en långsiktig plan och strategi för kompetensförsörjningen inom den svenska hälso- och sjukvården. Det är oerhört angeläget, till att börja med.

Vi måste också få till en dräglig arbetsmiljö ute i våra verksamheter. Det är högt prioriterat. Vi behöver titta på det. Och det kommer vi att göra. Vi kommer att vara en blåslampa på regeringen och se till att det sker. Det kan jag försäkra ledamot Rågsjö.

Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Regeringar kommer och går, men vårdkrisen består, skulle man kunna säga. Det finns fakta som visar de extrema överbeläggningarna runt om i landet på sjukhuskliniker och vårdavdelningar – 100–130 procent veckorna igenom. Det toppas med 150–200 procents överbeläggningar vissa veckor. Detta är extremt och långt ifrån de 90 procent som vi brukar prata om i sjukvårdspolitiken och som sägs vara gränsen för att bedriva en patientsäker vård. Så är läget. Det är detta ingångsvärde vi går in i med en ny regering, tyvärr med stora förväntade nedskärningar inom vården.

Vårdens och omsorgens stora behov och personalens återkommande utmaning handlar i slutändan om en sak: tid. Att kunna ge tid i vården är

avgörande, men det är en bristvara. Anställningar inom vård och omsorg borde vara eftertraktade, inte sant? De som jobbar där borde vilja stanna kvar. Detta är en superviktig fråga. Vänsterpartiet vill reformera personalpolitiken så att fler människor vill börja arbeta inom hälso- och sjukvården samtidigt som de som jobbar där nu vill stanna kvar. Så är det inte riktigt i dag.

Grunden för att öka antalet vårdplatser är, precis som tidigare talare har sagt, personaltäthet. I takt med att befolkningen växer och andelen äldre ökar måste det finnas incitament för att hjälpa till, och man måste se till att de hamnar i en bra sjukvård och primärvård. Detta är A och O.

Man måste se över resurserna för att kunna förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön på olika sätt. Detta har vi pratat om under de åtta år som jag suttit i socialutskottet plus denna mandatperiod. Vi anser att det behövs åtgärder på detta område, som bör styras av en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa. Jag anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en sådan. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 2.

Vården är som sagt i kris. Köerna växer fortfarande, och då måste man ha något slags plan som dras igång snabbt för att stoppa detta. Jag kommer in lite på budget, som de flesta – det är svårt att inte göra det nu när alla släpper sina budgetar. Den SD-styrda högerregeringens statsbudget blev en kalldusch för vården. SKR:s ordförande, som för övrigt är partikamrat med finansministern, var inte nådig utan kallade tillskottet till regionerna otillräckligt. Det hade behövts minst 20 miljarder i ökade statsbidrag, säger SKR, och det blev 6 miljarder.

Jag tror verkligen inte att less is more, utan vi får diskutera detta i december. Vi valde att lägga oss på en annan summa, 24 miljarder mer, inom samma ram. Vi har ingen sedelpress i källaren, utan vi har prioriterat anorlunda. Vi tycker exempelvis inte att det är en bra idé att ge dem med inkomster över 46 000 en skattesänkning. Man undrar: Är detta vad vården behöver just nu, eller vad ska vi göra åt det?

Nu, fru talman, kommer jag in på ett favoritämne som jag alltid brukar diskutera. Det handlar om den oreglerade marknaden, som jag tycker är intressant. Inga andra välfärdsländer i Västeuropa låter marknaden styra primärvården så som Sverige gör, enligt forskare. Det gör inte ens Danmark, som alla pratar om nu och som sjukvårdsministern blickar mot när hon vill göra vården mer jämlik.

Sveriges skattefinansierade vårdssystem är det enda i Västeuropa utan etableringskontroll. Jag tycker att vi kan diskutera hur bra detta blev. Inte ens de privata allmänläkarna får öppna mottagningar var de vill i Danmark. Regionerna fördelar ett visst antal tillstånd och förhandlar med läkarna om villkoren, berättar Finn Diderichsen, som är läkare och professor emeritus inom socialmedicin på Köpenhamns universitet och som också har arbetat på Karolinska institutet. Detta säger han i en artikel i DN. Det kanske är bra att tala om att det alltså inte är Vänsterpartiet som har suttit och fabulerat.

Om man kommersialiserar vården är det oerhört viktigt att styra var läkarna etablerar sig. Eftersom det är mest lönsamt att jobba i områden där patienterna är friskare blir det en större etablering i friskare områden. Detta har man velat undvika i Danmark, säger Finn Diderichsen så klokt. Men det gör vi inte i Sverige. Detta tycker jag fattas i slottsavtalet och i det jag

ser framför mig. Här regleras inte marknaden, utan här är vårdmarknaden helig. Etableringsfriheten gör vården mer ojämlig.

Jag tror att med Sverigedemokraterna i ena handen och lobbyisterna från vårdbolagen i den andra blir det som det blir inom svensk vård.

Anf. 85 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Svensk hälso- och sjukvård är fantastisk och presterar i internationell jämförelse mycket goda resultat. Som exempel på detta kan nämnas att Sverige tillhör de länder som har absolut lägst så kallad undvikbar dödlighet, alltså dödlighet som vård och behandling kan påverka. Svensk hälso- och sjukvård bärs upp av tiotusentals engagerade och kompetenta medarbetare som varje dag gör sitt yttersta för att ge den allra bästa vården, behandlingen och omsorgen.

Men, fru talman, svensk hälso- och sjukvård har också långa vårdköer, för få vårdplatser och oacceptabelt stora regionala skillnader. Och detta är problem som inte uppkom under pandemin. Nej, detta är problem som närmast är att beskriva som kroniska. Samtidigt är det min och Moderaternas bestämda uppfattning att det går att ändra på denna situation. Det behöver inte vara så här.

Vi är övertygade om att det med rätt ledarskap och med reformer som tar itu med de problem och utmaningar som svensk hälso- och sjukvård har går att bota de sjukdomar som det svenska hälso- och sjukvårdssystemet drabbats av. Vi är övertygade om att det går att skapa en hälso- och sjukvård där man inte bara får rätt vård utan också vård i rätt tid. Vi är övertygade om att det går att skapa en mer jämlik svensk hälso- och sjukvård.

Den tidigare socialdemokratiska, och dessförinnan rödgröna, regeringen saknade dessvärre kraft och förmåga att ta itu med hälso- och sjukvårdens problem. Utvecklingen gick i många avseenden åt helt fel håll. Redan före pandemin hade vårdköerna fördubblats, och under pandemin växte sig vårdköerna naturligtvis ännu längre när vård fick ställas in eller skjutas upp.

Det var mot denna bakgrund som vi moderater, tillsammans med Kristdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet, lade fram ett gemensamt utskottsinitiativ för att förmå den dåvarande regeringen att öka antalet vårdplatser, korta väntetiderna och främja valfrihet i vården. Och vi krävde att regeringen återkommande skulle rapportera om hur arbetet framskrider, därav de två skrivelser från regeringen som vi bland annat debatterar i dag.

Fru talman! De två skrivelserna från den förra regeringen är tyvärr ingen särskilt upplyftande läsning. I skrivelserna gapar det tomt på idéer, reformer och konkret handling. I dag finns dock all anledning att känna hopp och tillförsikt. Vi har ju fått en ny regering. Äntligen har vi fått en handlingskraftig regering. Äntligen har vi fått en regering som är fast besluten att på hälso- och sjukvårdens område genomföra en ambitiös och omfattande reformagenda som vi i de fyra samarbetspartierna har enats om. Med Tidöavtalet och regeringens nyss avlämnade budgetproposition har vi stakat ut vägen framåt och påbörjat det mödosamma arbetet med att korta köerna, öka vårdplatserna och utveckla hela den svenska hälso- och sjukvården.

Fru talman! Låt mig nämna något av allt som den nya regeringen nu avser att göra och som svarar upp mot just precis det som efterlystes i det

Prot. 2022/23:25
23 november

*Vissa frågor inom
hälso- och sjukvårds-
området*

utskottsiniciativ från den förra mandatperioden som alltså är grunden för dagens debatt.

För att korta köerna satsar regeringen 3 miljarder årligen på prestationsbaserad ersättning. Samtidigt påbörjas arbetet med att inrätta en nationell vårdförmedling. Vårdens samlade kapacitet måste utnyttjas bättre och patienter ges bättre information om var i landet det finns ledig kapacitet. Inrättandet av en nationell vårdförmedling är viktigt både för att korta vårdköerna och för att stärka den enskilda patientens ställning.

En av orsakerna till dagens långa vårdköer är bristen på disponibla vårdplatser. Därför ska en nationell långsiktig plan för att minska bristen på vårdplatser sjösättas. Bristen på vårdplatser ska kartläggas, och för att öka antalet vårdplatser ska en prestationsbaserad ersättning införas. Hela 2 miljarder satsas på detta redan nästa år, och sedan beräknas lika mycket behöva satsas såväl 2024 som 2025.

Helt grundläggande för att kunna åtgärda bristen på vårdplatser, för att öka tillgängligheten liksom för att minska de omotiverade regionala skillnaderna är kompetensförsörjningen. Därför är jag glad att den nya regeringen avser att göra precis det som vi moderater länge har efterfrågat, nämligen att ta ett större nationellt ansvar för de så viktiga personalförsörjningsfrågorna.

Regeringen ska ta fram en nationell plan för att förbättra kompetensförsörjningen. Konkret handlar detta om en bredd av insatser för att förbättra arbetsituationen för de anställda inom hälso- och sjukvården. Det handlar exempelvis om insatser för att förbättra arbetsmiljön och skapa bättre utvecklingsmöjligheter i arbetet men också om att stödja arbetet för att öka vidareutbildningen för sjuksköterskor.

Vi vet att det är synnerligen stor brist på inte minst specialistsjuksköterskor med inriktning på till exempel anesthesi-, intensiv- och operationssjukvård. Sammantaget avsätter regeringen 3,2 miljarder 2023 för att stödja regioners och kommuners arbete med kompetensutveckling och kompetensförsörjning. För arbetet med att skapa utvecklings- och karriärmöjligheter avsätts dessutom 500 miljoner nästa år.

Fru talman! Vi kommer om några veckor att få möjlighet att återkomma till dessa budgetsatsningar när vi har budgetdebatt om hela utgiftsområde 9. Men nämnda satsningar är exempel på hur regeringen redan nu, i sin blott första av förhoppningsvis många budgetpropositioner, gör stora och strategiskt viktiga satsningar för att utveckla vården. Det handlar om att korta köerna, förbättra jämlikheten över landet samt förbättra arbetsituationen för dem som, som jag nämnde i min inledning, bär upp den svenska hälso- och sjukvården, nämligen medarbetarna.

Med det vill jag tacka för ordet och yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 86 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag instämde i en stor del av det Johan Hultberg inledde sitt anförande med att säga. Jag tänkte nästan att han hade kopierat något av mina många anföranden från riksdagens kammare.

Det handlar om att svensk sjukvård presterar oerhört bra. Vi har en fantastisk välfungerande sjukvård som har resultat som man i övriga världen bara skulle drömma om. Men med det sagt har vi också utmaningar på ett stort antal områden, och flera av dem satte allianspartierna tillsammans

fingret på när vi drev igenom tillkännagivandet. Där delar jag inte längre Johan Hultbergs syn på hur vi ska styra sjukvården.

Jag minns en sjukvårdsdebatt från augusti eller september, alltså för några månader sedan, där Vårdförbundet eller Sveriges läkarförbund sa: För Guds skull, inga fler specialdestinerade statsbidrag! Det är inte på det viset man kan styra svensk sjukvård. Svensk sjukvård måste styras genom lag och förordning och genom att regionerna har tillräckligt med pengar.

Det var nog jag som kommenterade och sa: Just nu håller nog alla vi som är med i den här panelen om det. Men den av oss som får ansvar för sjukvårdspolitiken i regeringen kommer att älska specialdestinerade statsbidrag. Det är vad vi nu ser. De satsningar som görs på sjukvårdens område är återigen specialdestinerade statsbidrag. Den här gången görs det för att få fram fler vårdplatser.

Vore det inte klokare, undrar jag, att vi i stället för att lägga sparbeting på de svenska regionerna såg till att de fick tillräckligt stora ekonomiska resurser, och att man samtidigt såg till att Inspektionen för vård och omsorg jagade de svenska sjukvårdshuvudmännen med blåslampa? Bristen på vårdplatser är ett akut problem. Det är så på samtliga svenska sjukhus, på vissa mer och på vissa mindre.

Vore det inte bättre att använda den styrmetoden i stället för att återigen hemfalla till riktade statsbidrag?

Anf. 87 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Jonsson, för frågan!

Vi är i grunden överens om att Sveriges kommuner och regioner behöver mer av generella statsbidrag. Det är politikerna lokalt i våra regioner och naturligtvis också våra kommunpolitiker som bäst känner till de lokala förutsättningarna och kan göra anpassningar.

Med det sagt tror jag ändå att det när staten skjuter till ytterligare medel till i det här fallet regionerna, som vi nu debatterar, är viktigt att man också ställer krav på prestation att de ska leverera resultat.

När Alliansen styrde tillsammans hade vi en framgångsrik kömiljard. Det var ett viktigt verktyg för att vi då lyckades korta vårdköerna och förbättra tillgängligheten i vården. Det satte fokus politiskt men också ekonomiskt genom stimulansbidraget i form av en resultatbaserad kömiljard.

Med erfarenhet från det har vi nu gått vidare med ett förslag om att vi också behöver en prestationsbaserad ersättning för att öka antalet vårdplatser. Exakt hur det ska se ut får vi naturligtvis återkomma till.

Sedan är det även på det viset att vi i den budget som regeringen har lämnat på riksdagens bord ökar de generella statsbidragen. Det gör vi trots att vi befinner oss i ett väldigt tufft ekonomiskt läge med väldigt stora behov inom många områden.

Samtidigt är det oerhört viktigt att regeringen inte driver på inflationen genom att lägga fram en expansiv budget. Vi har ändå lyckats förstärka resurserna till våra regioner. Kommer det att fullt ut kompensera kostnadsökningarna ute i regionerna och kommunerna? Nej, det kommer det inte.

Det är tuffa tider som möter staten, våra hushåll, kommunerna och regionerna. Då är det naturligtvis otroligt viktigt att vi håller fast vid en stark arbetslinje. Det är Moderaterna alltid garanten för. Det är vad som skapar resurserna till vill välfärden.

Jag får nog återkomma till frågorna om hur vi kan stärka Ivo och så vidare i min nästa replik.

Anf. 88 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Bristen på vårdplatser är ett akut problem som direkt hotar patientsäkerheten. På Sundsvalls sjukhus – Region Västernorrland, som Moderaterna och Socialdemokraterna styrt tillsammans – säger läkarna: Vi befinner oss nästan i fritt fall. Man lägger in hjärtpatienter på psykiavdelning beroende på att det är en sådan platsbrist.

Det blir ändå en central fråga för oss att diskutera. Hur ska vi från nationell nivå styra den svenska sjukvården? Den modell som nu regeringen återigen går in i med specialdestinerade statsbidrag för att lösa än det ena och än det andra har historiskt visat sig inte vara en särskilt skarp styrmodell.

Det är betydligt mer effektivt i det läget att se till att regionerna har tillräckliga resurser för att bedriva en patientsäker sjukvård genom att staten ger ordentliga tillskott. Vi ska samtidigt ha Inspektionen för vård och omsorg, som med oerhört skarpa medel kan åka runt i landet och utöva tillsyn och se till att patienter vårdas på den avdelning där man har specialistkompetensen och att man inte utlokaliserar patienter eller för den delen har överbeläggningar.

Just den kombinationen har visat sig vara väldigt effektiv. I stället gör nu regeringen tvärtom, och det är vad som oroar mig. Den lägger fram en budget som kommer att diskuteras senare. Den innebär de facto att regionerna är tvungna att gå in med väldigt tuffa sparbetting.

Samtidigt plockar man ut pengar för ett specialdestinerat statsbidrag som ska vara inriktat på att lösa just ett problem. Risken är att de tillfälliga pengarna inte kommer att kunna användas till att göra långsiktiga strukturella förändringar i sjukhusens sätt att arbeta. Jag är allvarligt oroad över den styrmodell som även den här regeringen verkar gå in i.

Anf. 89 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att ledamoten Jonsson delvis talar lite grann emot sig själv. Han inleder med att säga att vårdplatsbristen är ett akut problem. Sedan tycker han inte att vi ska använda de verktyg som vi ändå kan använda kortsiktigt för att snabbt få till förändring, nämligen till exempel ekonomiska incitament.

Det är för tidigt att döma ut ett system som vi ännu inte fått på plats. Jag instämmer i att det är viktigt att vi gör precis det som ledamoten Jonsson lyfter fram. Det handlar om att vi ser över hur vi kan skärpa tillsynen.

Vi kan också, som jag vet att vi är överens om, stärka patientens ställning. Det är oerhört viktigt för att vi ska kunna ställa ökade krav på regionerna att leverera goda resultat. Med goda resultat talar jag om både vårdens kvalitet och naturligtvis tillgängligheten.

Det är viktigt att vi stärker patientens ställning. En nationell förmedling är också viktig för att korta värdköerna. Jag häpnade en smula när jag hörde hur ledamoten Jonsson tidigare närmast raljerade i sitt replikskifte med min kollega från Kristdemokraterna.

Detta är någonting som vi gemensamt har drivit på och som borde komma på plats. Jag ser det som angeläget att vi ger Sveriges alla invånare ökad kunskap om vad det finns för rättigheter i vården och var det finns ledig kapacitet.

Min uppfattning i dag är att det främst är resursstarka patienter som nyttjar de lagstiftade rättigheter som vi har att söka vård utanför den egna regionen när ens hemregion inte kan leverera. Nu försöker vi ta initiativ för att stärka allas möjlighet att få vård i tid utanför den egna regionen och verkligen se till att vi inte lämnar någon kapacitet outnyttjad någonstans.

I det här läget, med så långa vårdköer, måste vi se till att vi använder all tillgänglig kapacitet. Och det kommer denna regering, som tillträdde för en månad sedan, verkligen att jobba aktivt för.

Anf. 90 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman och ledamoten Hultberg! Jag tänker att i en god värld, där det hade funnits disponibla platser i hela Sverige, hade det varit fantastiskt med en nationell vårdförmedling. Men så är det inte, och jag tror att det kommer att bli ännu värre.

Det vi pratar om nu speglar det inskickade materialet, som det handlar om just nu. Jag tänker på SKR, som hade höjt till, och begärt, 20 miljarder. De sa att det är en summa som skulle göra att välfärden ändå kommer att klara sig någorlunda och att det var vad de behövde. Men ni passade på det och gick ned till 6 miljarder, Johan Hultberg.

Det är oerhört trista tider ekonomiskt, men jag anser att man skulle ha haft plats för att möta SKR och deras krav för att hålla vården igång. Alla 21 regioner står nu inför nedskärningar och jättesvåra beslut som de måste fatta. Detta hade ni kunnat undvika genom att lägga lite mer pengar till regionerna och lite mindre till de högavlönade.

Det finns också en annan uppgift som jag har fått av SKR som oroar mig. Det handlar om de riktade statsbidragen, där det blir en minskning av medel till hälso- och sjukvården från prognostiserade 36 miljarder 2022 till 18 miljarder 2023. Sedan kommer det att gå ned ytterligare kommande år, 2024 och 2025, till 11 miljarder. Det blir väldigt många minus på vägen.

Hur ska man då möta vårdkrisen? Hur ska man möta personalkrisen? Hur ska man få människor att vilja jobba kvar i en vård med ständiga nedskärningar? Hur ska man få människor att jobba kvar på scheman som är helt osannolikt dåliga? Hur ska man fånga in unga människor och få dem att vilja jobba inom vården när ekonomin kommer att vara så usel? Varför har ni inte valt att stärka statsbidragen för att möta detta, som vi har talat om så länge?

Anf. 91 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Som jag nämnde i det tidigare replikskiftet är jag stolt över att vi i detta kärva ekonomiska läge har kunnat prioritera vården, omsorgen och välfärdens kärna.

Vi stärker de generella statsbidragen med 6 miljarder, och vi gör viktiga riktade satsningar på att komma till rätta med några av de grundläggande problem som vi har inom svensk hälso- och sjukvård. Det är bristande tillgänglighet, brist på vårdplatser och en otillräcklig kompetensför-

sörjning – tre problem som i mångt och mycket är ett och samma problem. De hänger verkligen ihop.

Om vi ska kunna förbättra tillgängligheten och öka antalet vårdplatser handlar det inte bara om att hålla in mer pengar i systemet. Då handlar det om att vi säkerställer att det finns personal som – vilket ledamoten Rågsjö var inne på – vill, kan och orkar jobba kvar i vården.

Det krävs naturligtvis att vi gör allt vad vi kan som nationella beslutsfattare men också att våra regionala och kommunala företrädare gör sin del av arbetet. Det är varken jag eller ledamoten Rågsjö som lägger scheman eller ansvarar för det lokala arbetsmiljöarbetet, men vi måste skapa förutsättningar i form av vårdplatser, bra utbildningsplatser och möjligheter till karriär och kompetensutveckling. Vi måste ta alla initiativ som vi kan för att förbättra arbetsmiljön.

När det gäller de riktade statsbidragen och sänkningen av dem är detta en logisk och självklar konsekvens av att vi nu har lämnat den akuta fasen av pandemin. Väldigt mycket av de riktade statsbidrag som ledamoten Rågsjö hänvisar till är kopplade till insatser under pandemin.

Nu är vi inte längre i det läget, så jag tror inte att vare sig SKR eller någon annan är förvånad över att bidragen fasas ut. Det är naturligt när man inte har det extraarbete och de extrakostnader som har varit förknippade med vaccinationsinsatser, informationsinsatser och den stora omställning som man var tvungen att göra under pandemin till en mer akut verksamhet från att ha haft mer av en planerad verksamhet, som vi nu återgår till.

Anf. 92 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tänker på ett bra uttryck som lyder: Walk the talk. När vi lyssnade på hörgängnet under den förra mandatperioden lät det så här: När vi kommer till makten, då ska ni få se! Då blir det bättre!

Vi befinner oss i och för sig i en stor kris, men jag tycker inte att det är okej att prata om att hålla pengar i systemet. Jag tror inte att det är så de som arbetar inom hälso- och sjukvården ser på det. De upplever en kris varje dag, de får sitta på extremt överbelastade akutavdelningar, de får springa runt och så vidare. Jag tror inte att det handlar om att hålla in pengar i systemet, utan jag tror att det handlar om att man hade behövt mer statsbidrag.

SKR sa 20 miljarder, och ni landade på 6 miljarder, Johan Hultberg. Okej, jag måste ändå säga att det är en väldig diskrepans. Inte bara jag utan även många andra är oroade.

Politik är att prioritera. Vad ska vi prioritera nu när vi går in i en kris? Ska vi prioritera sådana som mig och många andra här i salen – de som tjänar över 46 000? Ska vi prioritera dem, ge dem lite mindre skatt och ändra skiktgränsen?

Eller ska vi ta tillbaka de där pengarna och låta det vara? De klarar sig. De absolut rikaste kommer att klara sig. De som har det absolut bäst i samhället kommer att klara sig. Vi tar dessa pengar och lägger dem på välfärden i stället! Då hade det blivit en klang- och jubelföreställning. Då hade man kunnat säga: Wow, titta, de gör så här! Till och med den SD-styrda regeringen gör så här – det är fantastiskt!

Men nu blir det inte så. Nu finns det i stället en stor oro i Sveriges regioner, och det är inte politikerna som är mest oroade. De är också oroade, men mest oroade är sjuksköterskor, läkare, undersköterskor, psykologer – you name it! Det är de som jobbar och som vet att det nu blir hårda tider på riktigt. Det kommer inte att bli som det vi har sett tidigare, utan det kommer att bli värre. Det är det som är så tragiskt.

Anf. 93 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är många som känner oro i vårt samhälle i dag, och det med all rätt eftersom vi befinner oss i ett bekymmersamt säkerhetspolitiskt, ekonomiskt och klimatmässigt läge.

Jag är stolt över att den regering som nu har tillträtt har kunnat adressera mycket av denna oro. Jag är stolt över att vi har kunnat göra viktiga satsningar på att rusta upp försvaret och viktiga satsningar för att vanligt folk ska få råd att köra sina barn till fritidsaktiviteten eller pendla till arbetet. Jag är stolt över att vi har kunnat tillföra resurser till hälso- och sjukvården.

Kommer detta att helt lösa de utmaningar som regionerna nu möter? Nej, det kommer det inte. Det är tuffa och kärva tider. Det är mycket möjligt att regeringen kommer att behöva återkomma i kommande budgetar med ytterligare statsbidrag till regionerna, beroende på hur ekonomin utvecklar sig.

Det är ändå någonstans fantastiskt att höra de höga förväntningar som ledamoten Rågsjö har på den nyttillträdda regeringen och på oss fyra samarbetspartier! Nu har det gått en månad sedan den nya regeringen tillträdde, och det låter på ledamoten Rågsjö som att vårdens utmaningar och problem borde vara borta vid det här laget.

Jag är lite mer ödmjuk än så och konstaterar att problemen är, som jag beskrev i mitt anförande, närmast kroniska. Det kommer att ta tid att lösa den bristande tillgängligheten och bristen på vårdplatser. Men vi tar viktiga steg i Tidöavtalet, i budgetpropositionen och i regeringsförklaringen för att lägga om politiken och verkligen ta itu med grundproblemen.

Fru talman! Jag kan avslutningsvis konstatera att det betänkande vi i dag behandlar innehåller noll förslag från Vänsterpartiet. Det finns inga yrkanden, och inga motioner har väckts med anledning av skrivelserna. Det är alltså väldigt mycket – om uttrycket tillåts – varmluft från ledamoten Rågsjö.

Anf. 94 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det låter ganska likartat från oss oppositionspartier när vi begär ordet för att ställa frågor till ledamoten Hultberg.

Jag noterade att Centerpartiets ledamot Jonsson frågade ledamoten Hultberg om det inte vore bättre att satsa på generella statsbidrag till regionerna och kommunerna än att ha riktade statsbidrag. Jag skulle vilja omformulera frågan till ledamoten Hultberg lite grann.

Regionerna och kommunerna väntas nu gå in i en tuff ekonomisk situation. Vi hör från landets samtliga 21 regioner att de förväntar sig att göra stora underskott kommande år och därmed naturligtvis också att få göra nedskärningar och uppsägningar. Skulle det då inte vara bättre, ledamoten Hultberg, att satsa 12,9 miljarder på generella statsbidrag till våra regioner

och kommuner än på skattesänkningar på 10 000 kronor extra till dig och mig?

Moderaternas ledamot sa i sitt anförande att han var övertygad om att det går att lösa dessa problem inom hälso- och sjukvården. Då blir nästa fråga till ledamoten Hultberg: Men hur?

Tillsammans med Sverigedemokraterna lägger ledamoten och regeringspartierna 6 miljarder i riktade statsbidrag. De sänker skatterna för dem som redan tjänar gott med 12,9 miljarder, och de riktar statsbidrag på 6 miljarder till en sektor som förväntas gå med stora underskott och som kommer att behöva säga upp personal och göra nedskärningar på våra sjukhus.

Anf. 95 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att korrigera några saker. Vi ökar alltså de generella statsbidragen med 6 miljarder. Det är redan väldigt omfattande statsbidrag som vi ytterligare förstärker.

Jag förstår naturligtvis att Sveriges Kommuner och Regioner hade önskat mer. Det hade närmast varit tjänstefel av SKR:s ordförande om han inte hade uttryckt besvikelse över att det inte blev mer från regeringen. Jag är som sagt ändå stolt över att vi i detta kärva ekonomiska läge har kunnat tillföra ytterligare resurser.

När det gäller debatten om statlig inkomstskatt kan jag konstatera att det handlar om en uppräknig av skiktgränsen för statlig inkomstskatt, en modell som har gällt länge. Den räknas upp på samma sätt som vi räknar upp väldigt mycket av socialförsäkringarna. Det blir höjda ersättningar för dem som lever på försörjningsstöd, till exempel, och det är kopplat till kostnadsutvecklingen i samhället.

Jag konstaterar att det var ledamoten Bladelius regering som avskaffade till exempel värnskatten. Hade vi moderater styrt hade vi gjort en annan prioritering. Vi hade tyckt att det var angeläget för vissa att avskaffa värnskatten men att det var ännu viktigare att sänka skatten för dem med låga inkomster. Det är där det är extra angeläget att stärka drivkrafterna för arbete. Att göra det, att ha en stark arbetslinje, är grunden för att vi långsiktigt ska ha resurser till välfärden. Där saknar Socialdemokraterna och de rödgröna partierna svar.

Sedan levererade jag ganska många svar, fru talman, på hur vi ska utveckla svensk hälso- och sjukvård. Jag talade om behovet av att ta ett ökat nationellt ansvar för kompetensförsörjningen. Jag kan gärna addera hur viktigt det är att vi skapar bättre förutsättningar för informationsdelning inom hälso- och sjukvården. Det är också någonting som bidrar till att förbättra arbetsmiljön och skapa förutsättningar för ett mer effektivt arbete.

Hur Socialdemokraterna vill utveckla svensk hälso- och sjukvård är fortfarande en gåta.

Anf. 96 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! SKR är tydliga: Minst 20 miljarder svenska kronor krävs för att bara bibehålla den nivå som vi har i dag. Sveriges regioner är också tydliga: De kommer samtliga att gå med stora underskott nästa år.

Hur många av de satsningar som ledamoten Hultbergs parti tillsammans med de övriga regeringspartierna och Sverigedemokraterna nu riktar, och som ledamoten nu också lyfter exempel på i detta replikskifte,

anser ledamoten Hultberg kommer att genomföras? Hur många av dem tror ledamoten Hultberg faktiskt kommer att genomföras och få effekt ute i verksamheterna? Dessa rapporterar ju samtidigt att de tvingas gå med stora underskott nästa år. De kommer att tvingas göra bortprioriteringar, tvingas göra nedskärningar och tvingas säga upp personal.

Inga av de satsningar som Moderaternas ledamot lägger fram här i talarstolen och som regeringspartierna lägger fram i sin budget kommer att få hundraprocentig, full effekt ute i verksamheterna eftersom man samtidigt inte satsar på de generella statsbidragen ens i närheten av det som SKR hävdar att man behöver för att bibehålla nuvarande nivå.

Det man däremot gör, fru talman, är att sänka skatterna för dem som redan tjänar skitmycket pengar med 10 000 kronor. Och då har jag inte ens räknat in de övriga skattesänkningar som regeringspartierna gör.

Om man i stället för att lägga 12,9 miljarder på att sänka skatterna för de rika hade lagt dem på generella statsbidrag hade det kanske varit rimligt att tro att de förslag som ledamoten lägger fram skulle kunna genomföras i praktiken. Så kommer dock inte att bli fallet, fru talman.

(Applåder)

Anf. 97 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Självklart spelar det stor roll vilka resurser som svensk hälso- och sjukvård har att förfoga över. Då är det som sagt oerhört viktigt att vi har en stark arbetslinje och får fler människor i arbete. Det var någonting som den förra regeringen gravt misslyckades med. Man lovade Europas lägsta arbetslöshet men levererade Europas lägsta tillväxt. Hade vi haft annan politik då hade svensk hälso- och sjukvård varit bättre rustad ekonomiskt.

Nu är jag glad att vi har en stark regering som kommer att ha fokus på att skapa fler jobb och ha ordning i de offentliga finanserna så att staten inte bidrar till att driva upp inflationen ytterligare och sätta regionerna i en ännu tuffare ekonomisk position. Nu stärker vi de generella statsbidragen. Vi påbörjar en viktig reformresa inom svensk hälso- och sjukvård.

Jag konstaterar också att de förslag Socialdemokraterna driver är moderata förslag. Det är positivt. De reservationer som finns från Socialdemokraterna i det här betänkandet är sådana förslag som Moderaterna har lagt fram. Det är positivt att Socialdemokraterna inspireras av oss moderater när det gäller hur den svenska hälso- och sjukvården ska utvecklas.

Vi har många svar. Vi har levererat dem i regeringsförklaringen, vi har levererat dem i Tidöavtalet och vi har levererat dem i den nyss avlämnade budgetpropositionen. Men det är ett mödosamt och långsiktigt arbete som naturligtvis handlar om resurser men också om strukturella reformer.

Jag fortsätter gärna att prata lite om exempelvis vikten av reformering när det gäller digital infrastruktur och digitalisering. Här har vi ett enormt behov av att få till bättre lagstiftning men också bättre infrastruktur så att vårdinformation bättre kan delas, till gagn för vårdutvecklingen och forskningen men också för att säkerställa att personalen på golven på våra sjukhus inte ska behöva rapportera samma uppgifter i flera olika system utan kan ägna mer tid åt det viktiga patientmötet i stället för åt administration.

Tack för det här replikskiftet, Yasmine Bladelius! Jag ser fram emot många fler debatter om hur vi kan utveckla svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 98 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Den debatt vi haft i dag hade sin begynnelse den 14 januari, då Vårdförbundets ordförande tillsammans med Läkarförbundets ordförande på DN Debatt publicerade en ganska omtalad artikel med rubriken ”En kriskommission krävs för sjukvården”. Det var ord och inga visor. Det var allvarliga signaler från deras medlemmar som gjorde att de tog det här steget.

I artikeln påtalade man ett antal stora problem i svensk sjukvård. Det handlade inte minst om problemen i arbetsmiljön. Fler och fler medarbetare väljer att söka sig bort, inte minst från akutsjukvården, på grund av att man känner att man inte längre kan göra ett gott jobb. Det handlade om kompetensförsörjningen, som är långt ifrån tillfredsställande. Det handlade om vårdplatsbristen, som tidigare var något som förekom på vissa sjukhus i Sverige men som i dag enligt Vårdförbundet och Läkarförbundet existerar på i stort sett alla svenska sjukhus. Det är inte längre ett lokalt problem.

Slutligen handlade det om köerna i den svenska sjukvården, som är något ganska unikt för svensk sjukvård. Vi presterar bra på många områden, men vi har helt oacceptabelt långa köer och har så haft under lång tid – jag skulle till och med kunna säga decennier. De första försöken att lösa detta kom i en uppgörelse från 2001 mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet.

Det här var en larmsignal från den svenska sjukvården. Läkarförbundet och Vårdförbundet hade tagit kontakt med regeringen och dåvarande sjukvårdsminister. Det handlade om att få regeringen att ta ett nationellt ansvar. Det blev inte kalla handen men inte långt därifrån, var upplevelsen. Man var helt avvisande till tanken på en nationell kriskommission.

Det var också detta som gjorde att Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna jobbade fram ett förslag till tillkännagivande i syfte att ta frågan hit till riksdagen och driva regeringen framför oss för att någonting skulle hända. Det som vi nu diskuterar är rapporteringen utifrån det tillkännagivandet.

Fru talman! Läget i sjukvården i Sverige är inte bättre än för ett år sedan, när arbetet med den här DN Debatt-artikeln pågick, utan snarast sämre. Sundsvalls sjukhus har jag nämnt tidigare. Det är nog ett av de hårdast drabbade sjukhusen. För någon vecka sedan larmade läkare i en artikel i Svenska Dagbladet för att man befinner sig i närheten av att vara i fritt fall på det här sjukhuset. Det är en region som styrts av socialdemokrater och moderater under den gångna mandatperioden. Man beskrev i artikeln också hur patienter som har hjärtproblem läggs in på psykiavdelning.

Svaret från den förra regeringen var att det här inte är statens ansvar utan att regionerna måste ta ansvar för det. Det är lite slående att den nytillträdde regeringen har exakt samma besked; det här är regionernas ansvar, har vi hört i debatten i dag.

Återigen har vi också en regering som hemfaller till riktade statsbidrag, större och mindre, och tror att man kan lösa problemen på det viset. Det är ju inte så. Ska man kunna lösa det stora problem som debattartikeln i januari pekade på, nämligen vårdplatsbristen, handlar det om strukturella åtgärder på sjukhusen som kan planeras för lång tid framåt. Om regionerna får generella statsbidrag kan man använda dem för att ta hand om de flaskhalsar man har på det egna sjukhuset. Det behövs också skarp tillsyn i form av Ivo.

Problemen med köerna kommer inte att lösas genom det gamla socialdemokratiska förslaget att man i Stockholm skulle ha ett kontor som samordnar ledig kapacitet i den svenska sjukvården. Ledig kapacitet existerar i stort sett inte. Om man däremot gav långsiktiga spelregler för svensk sjukvård genom att göra ändringar i patientlagen och se till att det finns ordentlig information till patienterna skulle ett antal vårdgivare långsiktigt kunna planera för att lösa de här problemen och öka sin kapacitet. Det har inte minst de privata vårdgivarna tydligt signalerat. Men de har inte fått de här långsiktiga beskederna, inte av den förra regeringen och absolut inte av den nuvarande. I det läget är det väldigt svårt för ett privat företag att öka sin kapacitet.

Fru talman! Jag känner mig något missmodig, eftersom varken den dåvarande eller den nuvarande regeringen svarat upp mot de krav som ställs från vårdens medarbetare och som i grunden handlar om att skapa en bra arbetsmiljö för dem som jobbar i sjukvården. Det är nämligen där sjukvård skapas: i mötet mellan den enskilda sjuksköterskan eller läkaren och patienten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 3 från Centerpartiet.

Anf. 99 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Under förra riksdagsåret och även dessförinnan riktade Liberalerna flera uppmaningar till den dåvarande regeringen om att förbättra svensk sjukvård på avgörande områden. Svensk sjukvård är, som många här i dag har konstaterat, helt avgörande för att människor ska få sina liv tillbaka. Men den är också tyvärr en plats där anställda ofta dräneras på just sina liv.

Fru talman! Vi konstaterade – ibland själva i vår skuggbudget, ibland tillsammans med andra partier – att staten behöver ta ett större strategiskt ansvar för att svensk sjukvård ska få fler vårdplatser och för att korta värdköerna, så att sjuka människor slipper vänta på vård. Vi efterfrågade också gång på gång att man ska kunna opereras någon annanstans i landet än där man själv bor om man så vill.

Fru talman! Vi riktade även uppmaningar om statens roll när det gäller att anställa och behålla kunniga anställda i sjukvården. Den som väljer att arbeta i vården ska vara säker på att få god arbetsmiljö, tillräckligt många kollegor och fortbildning. Det gäller bedside, labb, röntgenavdelning och alla andra ställen i vården där vi i dag ofta har brist på avgörande kompetens. Just att anställa och behålla de kunniga och omtänksamma är, skulle vi liberaler säga, den allra viktigaste åtgärden för att få fler vårdplatser och för att få fler operationer och annan vård i tid. Inga beslut i något styrelserum eller någon kammare, fru talman, kan stärka svensk sjukvård så mycket som kunniga kollegor som man kan lita på.

Den dåvarande regeringen ville inte befatta sig med självbestämmande, inte för anställda och inte heller för patienter, dock gärna med vårdplatser. Där hade vi nog faktiskt en enighet, åtminstone framåt vårkanten, men vi hade inte enighet om hur det skulle gå till. Det finns en tendens hos många partier att vilja ösa på stora engångssummor. Men dessa summor går inte att använda för att anställa en enda människa. Ingen vill bli anställd för fyramånaderspengar som tar slut vid jul, för vad händer sedan? Det är som om en vårdplats vore en säng med en droppställning och inte vård och kunskap dygnet runt till den som blir sjuk.

Men nu händer det, fru talman, och det är jag väldigt glad över. Nu har den nya regeringen inlett arbetet med att stärka arbetsmiljön. Man inför digitala verktyg som gör stor skillnad både för patienternas säkerhet och för de anställdas arbetsmiljö. Det blir starkare företagshälsovård och försäkringsskydd. Det blir långsiktighet i tillskotten i stället för enstaka klumpsummor som tar slut vid årsskiftet. Man ser till att pengar till vårdplatser faktiskt förvandlas till just vårdplatser – platser där patienter får hjälp dygnet runt tills de klarar att skrivas ut. Vårdkedjan, fru talman, kommer att stärkas över hela landet. Det blir mer småskalig vård i den nära vården, mer självbestämmande även för den som är sjuk och behöver slutenvård samt mer stöd till anhöriga.

Jag känner mig hoppfull. Den nya regeringen har bara suttit i Socialdepartementet i en månad, men redan ser jag tydliga tecken på mer kunskap och omvårdnad, mindre byråkratisk detaljstyrning och mer mänsklighet och frihet – även för den som är sjuk och även för den som väljer att arbeta i sjukvården.

Anf. 100 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! I artikeln som gav upphov till den här debatten lyfter man från både Vårdförbundet och Läkarförbundet fram arbetsmiljön som det kanske allra viktigaste. Det där känner jag väldigt väl igen, bland annat från akutmottagningen på Gävle sjukhus. Personalen säger att det är det mest fantastiska ställe man kan jobba på om man har känslan att man gör ett bra jobb.

När vi jobbade med tillkännagivandet var Liberalerna drivande för inte minst företagshälsovården. Jag noterar också att Lina Nordquist i sitt anförande lyfte fram den frågan.

I Tidöavtalet är det två punkter som på ett avgörande sätt kommer att påverka arbetsmiljön för alla som jobbar i sjukvården. Det har vi redan hört på reaktioner från den svenska sjukvården. Man känner att det här på ett allvarligt sätt kommer att minska möjligheterna att göra ett gott jobb.

Den första punkten är att man har enats om att begränsa möjligheten att ha tolk i sjukvården. Den andra är att man har öppnat för att sjukvårdspersonal ska kunna få ytterligare en arbetsuppgift utöver att diagnostisera och behandla, nämligen att kontrollera att patienten har tillstånd att vistas i landet och i annat fall anmäla det.

Jag har därför en fråga till Lina Nordquist. I ett läge där Liberalerna tycker att arbetsmiljön är så viktig, hur kommer dessa konkreta förslag när de genomförs att påverka arbetsmiljön för dem som jobbar på BUP i Västerås och för dem som jobbar på akutmottagningen i Gävle, med de två helt nya förutsättningarna för att göra ett gott jobb?

Anf. 101 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

För mig och andra liberaler var det viktigt med de fullständiga skrivningarna när det gäller de två delarna av Tidöavtalet som ledamoten tar upp.

Den första skrivningen gäller den inre gränskontrollen, det vill säga att de människor som vistas illegalt i landet i högre grad behöver lyftas fram och synliggöras för Migrationsverket och Polismyndigheten när de kommer i kontakt med svenska myndigheter. Där är det viktigt för oss att vi får kontroll över vilka människor som inte får vistas i landet och därmed vilka personer som ska meddela polis och migrationsverk. Det var dessutom mycket viktigt för oss liberaler att också prata om att utreda de undantag som ska finnas. Det finns med största säkerhet ett behov av tydliga undantag. Även den som inte har rätt att vistas i landet behöver vissa grundläggande trygghetsfaktorer tillgodosedda. Det är mycket viktigt att den kommande utredningen ska se över vilka undantag som behövs.

Samma sak gäller frågan om tolk. Vi tycker att det är viktigt att möjligheten att lära sig svenska stärks. Den som efter en viss tid i Sverige får ett uppehållstillstånd ska inte bara ha tillstånd att vistas i landet utan också en möjlighet att tillgodogöra sig landet, vara en del av ett samhälle, påverka samhället och förstå viktiga delar av den information man får i tidningar och på annat sätt.

Vi tycker att det är rimligt att utreda om det en viss tid efter det att uppehållstillstånd har erhållits ska införas avgifter. Vad utredningen landar i vill jag inte föregripa. Men naturligtvis förutsätter detta också en stor möjlighet att lära sig språket. Annars blir allt tandlöst.

Anf. 102 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Detta var föga betryggande för svensk sjukvårdspersonal. Alla lagförslag måste utredas. Annars går det inte att införa en ny lag.

Här är det fråga om två specifika punkter. Det är inte fråga om lagen ska införas utan *hur* den ska införas i den svenska sjukvården. Jag blir lite förvånad när jag hör en liberal företrädare försvara att möjligheten att anlita tolk i sjukvården ska begränsas. Barnfamiljer som inte fullt ut behärskar svenska språket måste själva betala för tolk med pengar som de inte har. För den pappa som har drabbats av cancer och som inte har pengar till tolken ska något av barnen förmedla budskapet att det är cancer som är orsaken till hans symtom. Det är en skrämmande inställning. Om det är något som riktigt skulle försämra arbetsmiljön för människor i sjukvården är det detta.

Det andra handlar om att när någon kommer in till akutmottagningen ska sjukvårdspersonal inte bara ställa diagnosen att benet är brutet och måste gipsas, utan dessutom finns det en teoretisk möjlighet att man ska kontrollera att personen har rätt att vistas i landet. Om personen inte har det ska man genast höra av sig till gränspolisen så att de kan komma och ta vederbörande. Det innebär att alla papperslösa människor inte kommer att våga söka svensk sjukvård oavsett vad de drabbas av.

Fru talman! Jag är förvånad över att höra en liberal företrädare, som värnar arbetsmiljön i sjukvården, vara beredd att öppna dörren för dessa två åtgärder, som skulle vara förödande inte bara för dem som jobbar inom

barn- och ungdomspsykiatri utan framför allt för dem som jobbar på akut-mottagningarna. Det hade jag, fru talman, inte väntat mig.

Anf. 103 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Ja, mina vänner, det är inte ofta jag blir förbannad i denna kammare. Men detta, ledamoten Jonsson, är ren vilseledning.

Jag har precis förklarat för ledamoten, mycket pedagogiskt, att om man läser de fullständiga skrivningarna i avtalet kan man tydligt se att undantag ska utredas. Frågan är *om* man efter viss tid efter uppehållstillstånd ska införa avgifter. Skaka inte på huvudet, Anders W Jonsson! Jag har läst detta avtal – sannolikt noggrannare, verkar det som. Jag har varit mycket pedagogisk och tydlig. Detta är ren vilseledning.

Jag hade hoppats att snömoset skulle hålla sig utanför Riksdagshuset och inte släpas in hit till talarstolarna.

Efter åtta år med socialistiskt styre i detta land och försök att få till någonting som ger liberala reformer gör vi i Liberalerna bedömningen att hellre än som en takfläkt snurra runt, kasta åt alla håll och bara samarbeta med sig själv acceptera demokratin, acceptera matematiken och se till att få in så mycket liberala reformer som möjligt så att riskerna blir så få som möjligt.

I stället för att försöka skapa verklig förändring står man i riksdagens talarstol och meddelar medvetet svenska folket direkta felaktigheter. Det står uttryckligen att undantag för sjukvården ska utredas. Jag är så arg just nu att jag är glad att jag inte kan många fula ord. Kunde jag dem skulle jag just nu räkna upp en hel lång rad av dem.

Detta avtal var en nödvändighet för att få till en borgerlig liberal regering. Det finns alltid saker i varje samarbete som inte är vad ett enskilt parti vill ha. Men att inte samarbeta, att bara se till alla andras fel, innebär att det inte blir något resultat alls.

Låt oss mötas här om tre och ett halvt år, så får vi väl se vilka reformer vi fick!

Anf. 104 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Lina Nordquist nämnde i slutet av sitt anförande mänsklighet och frihet. Det är ett epitet som jag känner igen från den liberala sidan. Men jag tycker väl inte riktigt att Tidöavtalet känns superliberalt – om jag ska vara ärlig.

Jag tänkte begränsa mig till tolkfrågan. Det ska utredas att man ska betala för tolk. Många i sjukvården har reagerat hårt på detta. Det är läkare och sjuksköterskor som vet att det kan bli stora problem.

När man anlitar hälso- och sjukvården kan det ibland kännas som att man själv behöver en tolk. Jag är svensktalande och har god utbildning, men det kan för mig, en väl utbildad medelklasskvinna, ibland vara en svår materia att ta emot.

Hur är detta tänkt? Här blir det stora problem för familjer som talar knackig svenska. Det gäller framför allt även personalen. Det kan vara så att mannen ska tolka åt sin fru. Är det fair? Det kan vara att barnen får tolka åt sina föräldrar därför att föräldrarna inte har pengar till tolk. Då löses situationen på det sättet. Det brukar aldrig bli bra.

Människor lever i dag under ekonomiskt knappa omständigheter när de kommer till Sverige. Det tar tid att etablera sig, att fixa jobb och komma

igång. Det är inte så konstigt. Det skulle vara så för Lina Nordquist och för mig om vi hamnade i till exempel Afghanistan, av någon anledning. Det skulle ta lång tid för oss att förstå var vi är någonstans och på vilket sätt vi ska ta oss framåt.

Fru talman! Hur tänker ni framåt om dessa gränsdragningar, Lina Nordquist?

Anf. 105 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag tror att ledamoten och jag till stor del delar uppfattningen att vi i dag har en sjukvård som inte är jämställd. Det finns stora skillnader mellan människor som beror på var i landet de bor eller var i staden de bor. Det beror på utbildning, bakgrund och sjukdomar. Det finns för stora skillnader.

När vi kommer till sjukvården kan den första skillnaden vara om det finns en sjukvård att komma till. Där finns det viktiga överenskommelser, och det är jag väldigt glad över. Den nya regeringen kommer att driva på för större chanser att bedriva nära vård både i glesbygd och på landsbygd, för småskalig vård och för en möjlighet att ha vården nära sig.

Det finns också skrivningar som jag skulle säga är väldigt avgörande om tiden i vården. Den som är anställd i sjukvården måste ju ha tid för patienten. Precis som ledamoten Rågsjö nämner kan det handla om språkförbistring. Det kan handla om demenssjukdomar och annat. Det finns mycket som gör att ett vårdmöte behöver ta mer tid. Tolk är ett exempel. Där blir mötet automatiskt längre därför att en till person behöver komma in och meddela vad som pågår. Men det finns många andra sammanhang där man behöver ha tid att mötas för att prata om en sjukdom som patienten kanske inte ens visste fanns eller en sjukdom som patienten har glömt att hen lider av.

Jag tror inte att det finns mycket som är viktigare än tiden i vården och viljan hos de mest kunniga att stanna i vården och veta med säkerhet att de har den kunskap de behöver och tiden att se både patienter och anhöriga.

Anf. 106 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tänker att det här med tid också innebär att det ska bli patientsäkert när man sitter där som läkare och ska fatta svåra beslut med en patient som kanske inte behärskar svenska så bra att man kan prata om svåra förlopp och svåra processer. Det här kan det som sagt vara svårt att prata med vem som helst om i hälso- och sjukvården i dag. Vi lever i något slags klassorienterat samhälle i dag, anser jag, och då blir det svårt att förstå.

Det är väldigt många som har reagerat stenhårt på det här. Man springer benen av sig inom hälso- och sjukvården, och jag tror tyvärr att man kommer att springa ännu fortare om man blir kvar i en vård som nu är utsatt för stora nedskärningar.

Det är självklart så att det blir väldigt oroligt inom vården när man ser den här typen av förslag. Om mycket av det jag läste i slottsavtalet, i delar av hälso- och sjukvårdsavsnittet, kunde jag känna att ”jamen det där, det där och det där”. Vissa saker på området hälso- och sjukvård tyckte jag absolut inte om. Men de här förslagen, dels om angiveri och dels om tolk, kändes väldigt aparta. Jag tror knappast att det är liberala förslag.

Jag undrar ändå hur det här ska genomföras. Om man utreder och kommer fram till att detta ska betalas av patienten, finns det då inte en stor risk att det kommer patienter som känner att de inte har råd att betala utan tar in sin man, sitt barn, sin kusin eller sin kompis som tolk i stället? Och blir det då inte väldigt skakigt för sjukvårdspersonalen, låt oss säga en läkare, att ställa de rätta frågorna, få de rätta svaren och fatta de rätta besluten?

Anf. 107 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Ledamoten lyfter fram en sak som är oerhört viktig för framför allt människor i sjukvården, sjuka personer, men också för oss liberaler – just detta med till exempel hedersförtryck, där en ytterligare person som finns med i vårdmötet kan tänkas vara mer eller mindre en spion som kan hindra patienten från att säga som det är men också sprida vidare vad som sagts. Det är ju helt oacceptabelt.

Vi liberaler vill inte att det ska vara tillåtet att låta barn tolka i sjukvården. Vi vill heller inte att släktingar ska göra det. Däremot vill vi att människor ska ha de allra bästa förutsättningarna att lära sig svenska språket när de kommer hit för att bygga sig en ny framtid. Det tycker vi är oerhört viktigt.

Vi har accepterat skrivningen i Tidöavtalet som säger att man för det första ska stärka tolkars kvalitet i hela samhället och för det andra ska låta en utredning överväga, vilket alltså betyder väga för- och nackdelar med, att ta ut en avgift när en viss tid förflutit efter att någon fått sitt uppehållstillstånd. Vad den utredningen kommer fram till vet inte jag, men jag utgår från att det är en gedigen utredning.

Jag tror att hela den här debatten är viktig därför att den innehåller många helt avgörande frågor för människor, både för dem som arbetar ute i offentlig sektor och för dem som behöver offentlig sektor. Men jag tror också att debatten i viss mån har blivit lite av en skräckfilm därför att vi sedan länge har en situation med svår matematik i Sveriges riksdag och ett mycket hårt debattklimat. Nu går vi också in i en hård vinter med en väldigt svår situation där många människors vardag riskerar att faktiskt tippa omkull. Då tror jag att så fort diskussionen blir lite osaklig ligger vi väldigt risigt till, så jag hoppas att oron kan dämpas och att utredningarna är mycket noggranna.

Anf. 108 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Det här var en intressant debatt. Jag tackar mina kollegor i utskottet för alla inlägg, och jag antar att vi kommer att få anledning att återkomma till flera av de här diskussionerna.

Jag vill lyfta fram några förslag som fanns i min följdmotion till det här betänkandet. De rör områden som flera redan har tagit upp även om vi kanske har lite olika lösningsförslag.

Jag vill säga något om en statlig satsning för stärkt arbetsmiljö och stärkta arbetsförhållanden för hälso- och sjukvårdspersonalen. Det har med vårdplatserna att göra, som flera av er har noterat. Sedan vill jag säga något om en särskild utbildning för chefer i hälso- och sjukvården som Miljöpartiet har tittat lite på. Jag vill också säga något om återhämtningsbonusen och en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa.

Flera av er har noterat – och jag antar att vi alla egentligen är överens om – att personalens arbetsförhållanden och arbetsmiljö är grundpelaren i

hälso- och sjukvården. Det går inte att ha fysiska vårdplatser öppna om det inte finns personal på plats som kan bemanna dem, och därför hänger frågan om vårdplatser starkt samman med personalens arbetsmiljö och arbetsvillkor. Vården måste ju kunna attrahera nya medarbetare och också få dem som arbetar i vården att vilja stanna kvar och orka jobba kvar. Varje gång någon som egentligen tycker om sitt jobb inom vården och skulle vilja fortsätta ändå slutar är det ett misslyckande.

Regeringen har gett ytterligare 500 miljoner kronor till Socialstyrelsen att fördela i syfte att öka antalet vårdplatser. Det kan vara värdefullt beroende på hur pengarna används.

Vi tycker att det är problematiskt med engångssatsningar som man inte kan planera långsiktigt med. Vi vill i stället se en ambition för ett långsiktigt stärkt stöd, ett förstärkt statligt ansvar och ett permanentat stöd i syfte att vända den negativa spiral som finns på många håll i vården i dag och skapa en positiv arbetsmiljö och ett positivt arbetsklimat för vårdens medarbetare där det finns tid för återhämtning på ett realistiskt sätt.

Arbetsmiljöfrågan är helt central, men lönefrågan är också väldigt viktig. Vi vill att båda dessa frågor ska prioriteras framöver. Det behövs en struktur för ett långsiktigt stärkt stöd. Därför bör regeringen återkomma med förslag på en konstruktion för en permanent statlig satsning på stärkt arbetsmiljö och stärkta arbetsförhållanden för hälso- och sjukvårdspersonal och inte dessa tillfälliga satsningar.

Vi tycker inte heller att det är någon bra lösning att staten tar över ansvaret för hela hälso- och sjukvården. Det skulle vara en gigantisk omorganisation som hälso- och sjukvården inte behöver. Flera av er har också noterat tidigare i den här debatten att det skulle vara enormt resurskrävande att sätta igång en sådan utredning och att det inte är riktigt realistiskt att tro att det går att planera vården på ett så centraliserat sätt. Vi behöver kunna fortsätta utveckla vården utifrån de olika behov som finns i olika delar av Sverige, men det statliga stödet behöver utökas.

Vårdförbundet driver tanken om att hälso- och sjukvården skulle behöva en kvalitativ utbildning likvärdig skolvärldens rektorsutbildning. Vi tycker att det är ett intressant förslag och vill därför lyfta fram det. Det ska vara möjligt att läsa en högskoleutbildning som går att kombinera med att fortsätta arbeta deltid, och utbildningen ska finnas på flera högskolor. Det hoppas vi att regeringen vill se över.

Återhämtningsbonusen drev Miljöpartiet igenom under 2021. Det är medel hos Socialstyrelsen som man kan söka som arbetsgrupp inom vården och äldreomsorgen om man vill prova att utveckla nya arbetssätt som syftar till en förbättrad arbetsmiljö. Det här kan också inkludera arbetstidsmodeller. Syftet är såklart att ta till vara personalgrupperns egna utvecklingsidéer och ge dem möjlighet att prova dem.

Detta infördes sommaren 2021, med 300 miljoner kronor i medel, och var en väldigt populär åtgärd. Det var 190 kommuner och 16 regioner som sökte stödet. Nu, 2022, avsätts 1 miljard årligen och dessutom 300 miljoner kronor för att minska eller ta bort delade turer, vilket är väldigt värdefullt. Delade turer är nämligen ett gissel om det inte är något som personalen själv önskar.

Vi anser att regeringen bör verka för att göra denna modell mer känd och på sikt se över möjligheten att förstärka återhämtningsbonusen ytterligare.

Prot. 2022/23:25
23 november

*Vissa frågor inom
hälso- och sjukvårds-
området*

Det sista jag vill ta upp är en nollvision för arbetsrelaterad ohälsa. Arbetslivet kan vara hälsofrämjande; det är så vi vill att det ska vara. Därför måste vi ta krafttag för att motarbeta de problem som i dag skapar ohälsa. Här skulle regeringen kunna återkomma med ett förslag om hur en nollvision kan införas, och hälso- och sjukvården kan vara ett första fokusområde för ett sådant arbete.

Jag yrkar bifall till reservation 4 i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.41 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU2 En ny beteckning för kommuner på regional nivå och vissa frågor om regionindelning (vilande grundlagsförslag)

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU8 En ny riksbankslag (vilande grundlagsförslag m.m.)

Punkt 3 (Ändringar i den nya riksbankslagen)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

279 för utskottet

20 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res.: 20 V

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU9 Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut (vilande grundlagsförslag)

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU13 Ökad insyn i ägandet av radio- och tv-företag

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:25

23 november

Punkt 2 (Uppföljning)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

279 för utskottet

20 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res.: 20 C

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

SfU5 Förvalsalternativet inom premiepensionen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Riktlinjer för Sjunde AP-fonden)

1. utskottet

2. res. (V, MP)

Votering:

264 för utskottet

35 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 13 L

För res.: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

SfU6 Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU2 En förstärkt spelreglering

Punkt 1 (Krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

171 för utskottet

107 för res. 1

20 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2022/23:25
23 november

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 19 C, 16 KD, 1 MP, 13 L

För res. 1: 93 S, 14 MP

Avstod: 20 V

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 5 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Muharrem Demirok (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Märta Stenevi (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Kassaregister för förströelsespel)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

278 för utskottet

20 för res. 3

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 59 M, 20 V, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 3: 20 C

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 13 (Måttfullhet vid marknadsföring av spel)

1. utskottet

2. res. 12 (V)

Votering:

279 för utskottet

20 för res. 12

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 12: 20 V

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 16 (Allmännyttiga lotterier)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

236 för utskottet

63 för res. 14

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 20 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 13 L

För res. 14: 63 SD

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

KrU4 Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU7 Sveriges genomförande av Agenda 2030

1. utskottet

2. res. (V, MP)

Votering:

264 för utskottet

35 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 20 C, 16 KD, 13 L

För res.: 20 V, 15 MP

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

FiU8 Medgivande för Riksbanken att ingå avtal om lån till Internationella valutafonden

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU15 Samverkan mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2021

Punkt 1 (Framtida inriktning)

1. utskottet

2. res. (MP)

Votering:

284 för utskottet

15 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 59 M, 20 V, 20 C, 16 KD, 13 L

För res.: 15 MP

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU3 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet

Punkt 1 (Vårdplatser, köer och arbetsmiljö)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V)
4. res. 3 (C)
5. res. 4 (MP)

Förberedande votering 1:

20 för res. 3

14 för res. 4

265 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Rebecka Le Moine (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Förberedande votering 2:

19 för res. 2

20 för res. 3

252 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Lorena Delgado Varas (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Camilla Hansén och Katarina Luhr (båda MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 3:

93 för res. 1

20 för res. 3

186 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

151 för utskottet

93 för res. 1

55 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 16 KD, 13 L

För res. 1: 93 S

Avstod: 20 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 20 Bordläggning

Prot. 2022/23:25
23 november

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

COM(2022) 720 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om åtgärder för en hög nivå av interoperabilitet inom den offentliga sektorn i hela unionen (akten om ett interoperabelt Europa)

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 22 november

2022/23:48 Sveriges klimatmål till 2030

av *Kajsa Fredholm (V)*

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:49 Ursprungsmärkning av kött på restaurang

av *Anna-Caren Säterberg (S)*

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:50 Framtiden för Bromma flygplats

av *Kadir Kasirga (S)*

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 16.18.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 12 anf. 37 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 72 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.41 och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 En ny beteckning för kommuner på regional nivå och vissa frågor om regionindelning (vilande grundlagsförslag)	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU2	2
(Beslut fattades under § 19.)	2
§ 7 En ny riksbankslag (vilande grundlagsförslag m.m.)	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU8	3
Anf. 1 INGELA NYLUND WATZ (S).....	3
Anf. 2 ALI ESBATI (V)	5
Anf. 3 ULRIK NILSSON (M)	7
(Beslut fattades under § 19.)	8
§ 8 Ett teknikneutralt krav på underskrift av regeringsbeslut (vilande grundlagsförslag)	8
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU9	8
(Beslut fattades under § 19.)	8
§ 9 Ökad insyn i ägandet av radio- och tv-företag	9
Konstitutionsutskottets betänkande 2022/23:KU13	9
Anf. 4 IDA KARKIAINEN (S).....	9
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C).....	10
Anf. 6 VICTORIA TIBLOM (SD).....	11
Anf. 7 LARS ENGSUND (M)	12
(Beslut fattades under § 19.)	12
§ 10 Förvalsalternativet inom premiepensionen	12
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU5	12
Anf. 8 KALLE OLSSON (S)	12
Anf. 9 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	13
Anf. 10 DANIEL PERSSON (SD).....	15
Anf. 11 KALLE OLSSON (S) replik	16
Anf. 12 DANIEL PERSSON (SD) replik	17
Anf. 13 KALLE OLSSON (S) replik	17
Anf. 14 DANIEL PERSSON (SD) replik	17
Anf. 15 ULRIKA HEINDORFF (M)	17
Anf. 16 MAURICIO ROJAS (L)	18
Anf. 17 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	20
Anf. 18 MAURICIO ROJAS (L) replik	20
Anf. 19 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	21
Anf. 20 MAURICIO ROJAS (L) replik	21
(Beslut fattades under § 19.)	21
§ 11 Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd	22
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2022/23:SfU6	22
(Beslut fattades under § 19.)	22

§ 12 En förstärkt spelreglering.....	22	Prot. 2022/23:25
Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU2	22	23 november
Anf. 21 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	22	-----
Anf. 22 RICKARD NORDIN (C) replik.....	23	
Anf. 23 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	23	
Anf. 24 RICKARD NORDIN (C) replik	23	
Anf. 25 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	24	
Anf. 26 AMANDA LIND (MP).....	24	
Anf. 27 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	26	
Anf. 28 AMANDA LIND (MP) replik.....	26	
Anf. 29 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	27	
Anf. 30 AMANDA LIND (MP) replik.....	27	
Anf. 31 AZADEH ROJHAN (S).....	28	
Anf. 32 RICKARD NORDIN (C) replik.....	28	
Anf. 33 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	29	
Anf. 34 RICKARD NORDIN (C) replik	29	
Anf. 35 AZADEH ROJHAN (S) replik.....	30	
Anf. 36 JONAS ANDERSSON (SD).....	30	
Anf. 37 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	32	
Anf. 38 CATARINA DEREMAR (C).....	34	
Anf. 39 RICKARD NORDIN (C).....	35	
(Beslut fattades under § 19.).....	37	
§ 13 Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott och kultur under coronapandemin.....	37	
Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU4	37	
Anf. 40 AMANDA LIND (MP).....	37	
Anf. 41 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	39	
Anf. 42 AMANDA LIND (MP) replik.....	39	
Anf. 43 ROLAND UTBULT (KD) replik	40	
Anf. 44 AMANDA LIND (MP) replik.....	40	
Anf. 45 LAWEN REDAR (S).....	41	
Anf. 46 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	43	
Anf. 47 LAWEN REDAR (S) replik.....	43	
Anf. 48 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	44	
Anf. 49 LAWEN REDAR (S) replik.....	44	
Anf. 50 ANGELIKA BENGTTSSON (SD)	44	
Anf. 51 AMANDA LIND (MP) replik.....	45	
Anf. 52 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik.....	46	
Anf. 53 AMANDA LIND (MP) replik.....	46	
Anf. 54 ANGELIKA BENGTTSSON (SD) replik	47	
Anf. 55 KRISTINA AXÉN OLIN (M).....	47	
Anf. 56 LAWEN REDAR (S) replik.....	48	
Anf. 57 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	48	
Anf. 58 LAWEN REDAR (S) replik.....	48	
Anf. 59 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	49	
Anf. 60 ANNE-LI SJÖLUND (C).....	49	
Anf. 61 ROLAND UTBULT (KD).....	50	
(Beslut fattades under § 19.).....	51	
§ 14 Sveriges genomförande av Agenda 2030.....	52	
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU7.....	52	

Anf. 62 HÅKAN SVENNELING (V)	52
(Beslut fattades under § 19.)	53
§ 15 Medgivande för Riksbanken att ingå avtal om lån till	
Internationella valutafonden	54
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU8	54
(Beslut fattades under § 19.)	54
§ 16 Samverkan mot penningtvätt och finansiering av	
terrorism.....	54
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU15	54
(Beslut fattades under § 19.)	54
§ 17 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna	
arvsfonden under budgetåret 2021	54
Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU2	54
Anf. 63 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	54
Anf. 64 ULRIKA WESTERLUND (MP)	55
(Beslut fattades under § 19.)	55
§ 18 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet	56
Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU3	56
Anf. 65 CHRISTIAN CARLSSON (KD)	56
Anf. 66 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	57
Anf. 67 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	58
Anf. 68 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	58
Anf. 69 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	59
Anf. 70 YASMINE BLADELIUS (S)	59
Anf. 71 LINDA LINDBERG (SD) replik	61
Anf. 72 YASMINE BLADELIUS (S) replik	62
Anf. 73 LINDA LINDBERG (SD) replik	62
Anf. 74 YASMINE BLADELIUS (S) replik	63
Anf. 75 LINDA LINDBERG (SD)	63
Anf. 76 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	65
Anf. 77 LINDA LINDBERG (SD) replik	66
Anf. 78 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	66
Anf. 79 LINDA LINDBERG (SD) replik	67
Anf. 80 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	67
Anf. 81 LINDA LINDBERG (SD) replik	68
Anf. 82 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	68
Anf. 83 LINDA LINDBERG (SD) replik	69
Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V)	69
Anf. 85 JOHAN HULTBERG (M)	71
Anf. 86 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	72
Anf. 87 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	73
Anf. 88 ANDERS W JONSSON (C) replik.....	74
Anf. 89 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	74
Anf. 90 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	75
Anf. 91 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	75
Anf. 92 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	76
Anf. 93 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	77
Anf. 94 YASMINE BLADELIUS (S) replik	77
Anf. 95 JOHAN HULTBERG (M) replik.....	78
Anf. 96 YASMINE BLADELIUS (S) replik	78

Anf. 97 JOHAN HULTBERG (M) replik	79	Prot. 2022/23:25
Anf. 98 ANDERS W JONSSON (C)	80	23 november
Anf. 99 LINA NORDQUIST (L)	81	-----
Anf. 100 ANDERS W JONSSON (C) replik	82	
Anf. 101 LINA NORDQUIST (L) replik	83	
Anf. 102 ANDERS W JONSSON (C) replik	83	
Anf. 103 LINA NORDQUIST (L) replik	84	
Anf. 104 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	84	
Anf. 105 LINA NORDQUIST (L) replik	85	
Anf. 106 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	85	
Anf. 107 LINA NORDQUIST (L) replik	86	
Anf. 108 ULRIKA WESTERLUND (MP)	86	
(Beslut fattades under § 19.).....	88	
Ajournering.....	88	
Återupptaget sammanträde.....	88	
§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde.....	88	
KU2 En ny beteckning för kommuner på regional nivå och		
vissa frågor om regionindelning (vilande grundlagsförslag)	88	
KU8 En ny riksbankslag (vilande grundlagsförslag m.m.).....	88	
KU9 Ett teknikneutralt krav på underskrift av		
regeringsbeslut (vilande grundlagsförslag).....	88	
KU13 Ökad insyn i ägandet av radio- och tv-företag	89	
SfU5 Förvalsalternativet inom premiepensionen	89	
SfU6 Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier		
av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd	89	
KrU2 En förstärkt spelreglering	89	
KrU4 Riksrevisionens rapport om statens krisstöd till idrott		
och kultur under coronapandemin	91	
FiU7 Sveriges genomförande av Agenda 2030	91	
FiU8 Medgivande för Riksbanken att ingå avtal om lån till		
Internationella valutafonden	91	
FiU15 Samverkan mot penningtvätt och finansiering av		
terrorism	91	
SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna		
arvsfonden under budgetåret 2021	91	
SoU3 Vissa frågor inom hälso- och sjukvårdsområdet.....	92	
§ 20 Bordläggning.....	93	
§ 21 Anmälan om interpellationer.....	93	
§ 22 Kammaren åtskildes kl. 16.18.....	93	